

TETRALOGIJA

Zemljomorje

Ursula Le Guin

III
KNJIGA

© Leo.rs

Grobnice Atuana

TETRALOGIJA

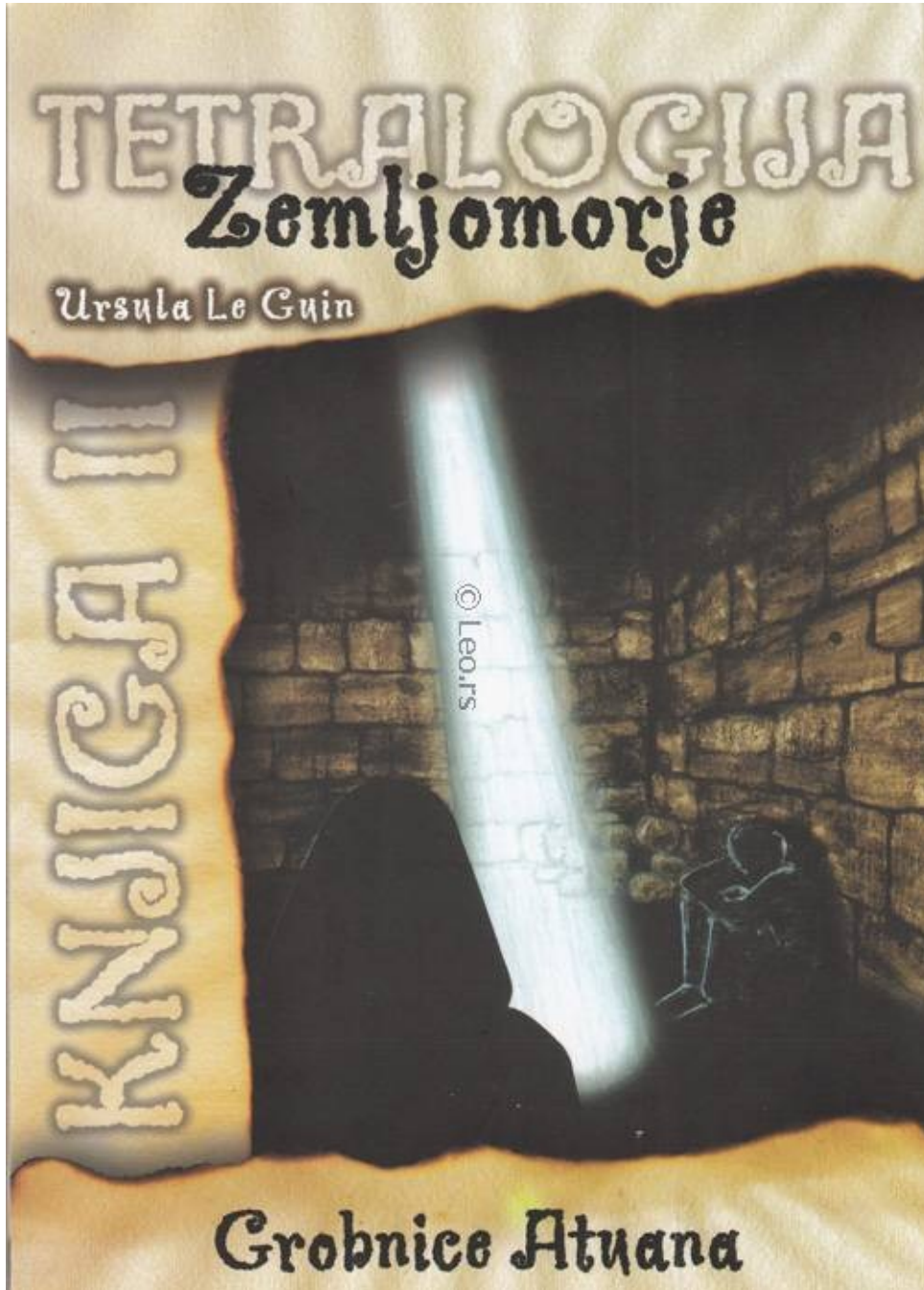
Zemljomorje

Ursula Le Guin

KNJIGA II

© Leo.rs

Grobnice Atvana

Ursula Legvin

Druga knjiga

GROBNICE ATUANA

PROLOG

“Vrati se, Tenar! Kući!”

U dubokoj dolini bio je sumrak, večer uoči rascvetavanja jabukovog drveta, tu i tamo, u polumračnim krošnjama, po koji cvet se otvorio prerano i sada je sijao, ružičasto i belo, kao daleka zvezda. Niz redove drveća u voćnjaku, u gustoj, visokoj i vlažnoj, mladoj travi, trčala je jedna devojčica, sva srećna, puna radosti trčanja, kada je čula poziv nije se odmah vratila, već je napravila veliki luk pre nego što se opet okrenula licem ka kući. Majka je čekala na ulazu u kolibu, osvetljena s leđa svetlošću vatre, posmatrajući malenu priliku kako trči i poskakuje kao pahuljica maslačka koju vetar nosi preko sve tamnije trave ispod drveća.

Kraj jednog ugla kolibe, čisteći motiku od zemlje koja se beše na nju nahvatala, njen otac reče:

“Zašto dozvoljavaš da ti tako priraste za srce? Kroz mesec dana dolaze po nju. Odvešće je zauvek. Bolje da zamisliš da si je sahranila i da je sve gotovo. Kakvog smisla ima vezati se uporno za nekoga, koga ćeš u svakom slučaju izgubiti? Ona nam ništa ne vredi. Da plate, kad je odvedu, e, to bi već bilo nešto, ali, neće. Doći će i odvešće je, i tu će biti kraj.”

Majka ne odgovori, posmatrajući dete koje beše zastalo i podiglo glavicu da posmatra nebo kroz granje. Iznad visokih bregova, iznad voćnjaka, prodorno i jasno je blistala večernjača.

“Ona nije naša, i nikada nije ni bila, od kada su došli i kazali nam da će morati da postane Sveštenica na Grobnicama. Kako to ne možeš da shvatiš?” Čovek je govorio hrapavim glasom, od žalosti i ogorčenja. “Imaš četvero drugih. Oni će ostati s nama, a ovo neće. I zato prestani da se vezuješ za nju. Pusti je, neka ide!”

“Kad dođe vreme”, odgovori žena, “pustiću je da ide.”

Zatim se sagnu da dočeka u naručje dete koje je dolazilo trčeći, sevajući malim, belim, bosim stopalima preko blatnjavog tla, zagrla ga i podiže da ga ponese. Dok se okretala da uđe u kolibu prignula je glavu da poljubi detence u kosu, koja je bila crna, ali njena kosa, u treperavoj svetlosti vatre, bila je plava kao lan.

Čovek beše ostao da stoji napolju, njegova stopala su takođe bila bosa i hladna na kaljavom tlu, dok se vedro prolećno nebo nad njim polako

smrkavalo. Lice mu je u mraku bilo ispunjeno bolom, tupim, teškim, ljutitim bolom, koji nikada neće moći da izrazi, jer će mu nedostajati reči. Napokon sleže ramenima, i pođe za svojom ženom u sobu osvetljenu svetlošću vatre, koja je odzvanjala od dečjih glasića.

1. PROGUTANA

Prodorni zvuk roga zaori se visokim tonom i umuknu. U mukloj tišini koje je potom nastala čuli su se samo odjeci mnoštva koraka koji su odzvanjali zajedno s udarcima doboša, tiho, u ritmu sporih otkucaja srca. Kroz pukotine na krovu Prestone dvorane, provaljene otvore između stubova, gde se behu urušili čitavi delovi zida i krovne konstrukcije, sijali su kosi zraci još slabašnog sunca. Bio je tek jedan sat nakon sunčevog izlaska. Vazduh je bio nepomičan i hladan. Suvo lišće raznovrsnog korova koji se probijao na spojevima između mermernih podnih ploča bilo je oivičeno injem i pucketalo je, kad god se očešalo o duge crne rize sveštenica.

Stupale su, u koloni po četiri, niz ogromnu dvoranu između dva reda džinovskih stubova. Udarci bubnja su muklo odzvanjali. Nije se čuo ni glas, i nije bilo ni posmatrača. Baklje koje su nosile devojčice obučene u crno zračile su crvenilom kad bi se našle u polumraku između dva oštro oivičena mlaza sunčeve svetlosti. Napolju, na stepenicama koje su vodile u Prestonu dvoranu, stajali su muškarci, stražari, trubači, dobošari, kroz velike vratnice prošle su samo žene, u crnim rizama do zemlje i sa navučenim kapuljačama, koračajući polako u redu po četiri, ka praznom prestolu.

A onda naiđoše dve, obe visoke i zlokobne u svojoj crnini, jedna mršava i ukrućena, a druga debela, koja se gegala dok hoda. Između njih koračala je devojčica otprilike šest godina stara. Nosila je belu, platnenu košuljicu bez ikakvih ukrasa. Glava, ruke i noge su joj bili goli, i bila je bosa. Izgledala je neverovatno majušna. U podnožju stepenica koje su vodile ka prestolu, gde su ih ostale sada čekale postrojene u crne redove, dve žene se zaustaviše i ovlaš gurnuše dete napred.

Presto na visokom postolju kao da je sa obe strane bio oivičen ogromnim tamnim zavesama, koje su se spuštale iz mraka što je vladao pod samim krovom, da li su to zaista bile zavese, ili samo malo gušće senke, nije se pogledom moglo utvrditi. Sam presto bio je crn i na njemu su, na osloncima za ruke i leđa, mutno svetlucali ukrasi od dragog kamenja i zlata, i bio je ogroman. Čovek koji sedne na njega, izgledao bi kao patuljak, po svojim razmerama kao da nije bio pravljen za ljude. Bio je prazan. Ničega nije bilo na njemu, sem senki.

Potpuno samo, dete se pope preko četiri od sedam stepenika od mermera sa crvenim žilicama. Bili su toliko široki i visoki da je devojčica morala na svaki od njih da stane sa obe nožice, pre nego što će krenuti uz sledeći. Na

srednjem stepeniku, tačno u sredini i ispred prestola, stajao je ogroman, grubo otesan komad drveta, izdubljen na vrhu u šupljinu, kao posuda. Dete kleče na oba kolena i stavi glavicu preko te šupljine, okrenuvši je malo u stranu. I ostade da kleči, nepomično.

Jedna prilika u belom, vunenom ogrtaču pritegnutom pojasom u struku iskorači iz mraka s desne strane prestola i džinovskim korakom krenu niz stepenice prema detetu. Čovekovo lice bilo je skriveno belom maskom. Bez reči ili i najmanjeg oklevanja on zamahnu mačem, držeći ga s obe ruke, iznad detinjeg vrata. Doboš umuknu.

Kada je zamahnuta oštrica stigla do svoje najviše tačke i u magnovenju zastala, jedna prilika u crnom izlete sa leve strane prestola, jednim skokom prelete niz stepenice i svojim tanjim i nežnim rukama zaustavi zamahnutu ruku čoveka koji je prinosio žrtvu. Oštro sečivo mača zablista, trepereći, ukočeno u vazduhu. Tako za trenutak ostadoše kao zamrznuti u jednom položaju, nepomičnog deteta čija duga crna kosica beše razdeljena da bi se otkrio beli vrat.

A onda, u mukloj tišini, dve prilike se razdvojiše i pojuriše nazad uz stepenice, iščeznuvši u mraku iza ogromnog prestola. Jedna sveštenica iskoči i prosu pehar sa nekom tečnošću na stepenice, izgledala je kao mrlja crne boje.

Dete ustade i pažljivo siđe niz četiri stepenika. Kada se opet našla u podnožju, dve visoke sveštenice joj obukoše crnu rizu sa kapuljačom i ogrtač, pa je zatim okrenuše opet licem prema stepenicama, crnoj mrlji i prestolu.

“O, neka Bezimeni pogledaju ovu devojčicu koja im je data, i koja je odistinski jedna od onih što se rađaju zauvek neimenovani. Neka prime njen život i sve godine njenog života do smrti, koja im takođe pripada. Neka je prihvate. Neka je progutaju!”

Ostali glasovi, prodorni i oštri kao trube, odgovoriše:

“Progutana je! Progutana je!”

Devojčica je stajala podignute glave, da bi ispod kapuljače mogla da vidi presto. Dragulji usađeni u ogromne naslone za ruke, koji su se završavali šapama sa kandžama, i u naslon za leđa, bili su zamućeni od prašine, a na izrezbarenom leđnom naslonu mogle su se videti paučina i beličaste mrlje od izmeta buljine. Preko ona tri najviša stepenika odmah ispod prestola, iznad onoga na kome je ona klečala, nikada ne behu prešla stopala smrtnika. Prekrivao ih je tako debeli sloj prašine da su ličili na nagnutu sivu ravan tla, a stepenice od mermera sa crvenim žilama bile su potpuno sakrivene ispod

netaknutih nanosa na koje nije kročila ljudska noga , već koliko godina? Koliko stoleća?

“Progutana je! Progutana je!”

Začuše se opet otsečeni udarci doboša, ovoga puta u nešto bržem ritmu.

Ćuteći, tako da se čulo samo šuštanje tabana koji su se vukli po tlu, povorka se opet obrazova i krenu u suprotnom pravcu od prestola, na istok, ka udaljenom, jasno ocrtanom i blistavom kvadratu ulaznih vrata. Sa obe njene strane, dvostruki red debelih stubova, nalik na potkolenice nečijih džinovskih, belih nogu, uzdizao se i nestajao u polumraku ispod tavanice. Među sveštenicima, i sada sva u crnom kao i one, koračala je devojčica, svečano i polako stavljajući bose nožice preko zamrznutog korova i ledenih kamenih ploča. I čak ni kada je sunčev zrak, koji se koso probijao kroz obrušeni krov, bljesnuo u njenom pravcu, nije podigla pogled.

Stražari širom raskriliše ogromne vratnice i crna povorka iziđe na svetlost i ledeni jutarnji povetarac. Sunce je zaslepljujući sjelo, ploveći nad istočnim prostranstvima. Planine na zapadu bile su obasjane njegovom žutom svetlošću, kao i fasada Prestone dvorane. Ostale zgrade, niže na nizbrdici, još su bile obavijene ljubičastom senkom, izuzev Hrama Božanske Braće, koji je ležao preko puta na malom okruglom brdu bez rastinja, sveže pozlaćeni krov mu je snažno odbijao bljesak novoga dana. Crna povorka sveštenica, četiri po četiri, vijugala je niz Brdo Grobova, i tako, koračajući, tiho su počele da poju. Melodija je imala samo tri tona, a reč koju su bez prestanka ponavljale bila je toliko stara da beše izgubila svoje značenje, kao zaboravljeni putokaz koji još stoji iako puta više nema. Izgovarale su, pojući, tu praznu reč uvek iznova, sve vreme samo nju. Čitav taj dan, posvećen Preobražaju Sveštenice, bio je ispunjen tihim pojanjem ženskih glasova, jednim suvim, monotonim zvukom.

Devojčicu su vodili od hrama do hrama, iz jedne prostorije u drugu. U jednoj su joj stavili soli na jezik, u drugoj su je ošišali i namazali joj glavu uljem i namirisanim sirćetom, dok je klečala okrenuta zapadu, u trećoj je morala da legne licem prema zemlji, na nadgrobnu ploču od crnog mermera iza jednog oltara, dok su prodorni glasovi pevali tužbalicu za mrtvima. Ni ona ni sveštenice nisu ni jele ni pile čitavog dana. A kada je zašla zvezda večernjača, devojčicu smestiše da legne gola između dve ovčije kože u postelju u sobi u kojoj nikada pre toga nije spavala. Nalazila se u kući koja je godinama stajala zaključana, i bila otključana samo za taj dan. Soba je bila visoka i uska, i nije imala prozore. Vazduh je u njoj bio težak i ustajao, nekako mrtav i zagušljiv. Žena je bez reči ostavi tamo u mraku.

Ležala je potpuno nepomična, tačno onako kako su je ostavili. Oči su joj bile širom otvorene. Dugo je ostala u tom položaju.

Gledala je kako svetlost titra na visokom zidu. Neko je tiho dolazio hodnikom, zaklanjajući svetlost u lampici s tresetom, tako da nije bila jača od svica. A onda se začu promukli šapat:

“Hej Tenar, jesi li tu?”

Dete ne odgovori.

Nečija glava se promoli kroz vrata, čudna glava, bez ijedne dlake, kao oljušteni krompir, i iste takve žućkaste boje. Oči su takođe bile nalik na krompirova okca, crne i sićušne. Nos je delovao patuljasto, između dva ogromna, otromboljena obraza, a usta su ličila na prorez bez usta. Devojčica je nepomično i bezizražajno posmatrala to lice. Oči su joj bile širom otvorene i nisu se kretale.

“Hej, Tener, mali moj medenko, evo te!” Glas je bio promukao, visok kao ženski, ali nije pripadao ženi.

“Ne bih smeo da budem ovde, meni je mesto pred vratima, tamo napolju. Ali, morao sam da vidim kako je moja mala Tener, posle ovog iscrpljujućeg dana. A, kako je moj mali medenjak?”

“Ja više nisam Tenar”, odvrati dete, ozbiljno gledajući u njega. Ruka mu zastade na pola puta, nije se usudio da je dodirne.

“Nisi”, prošapta on, nakon kraće pauze. “Znam. Znam. Sada si ti mala Progutana. Ja sam samo hteo...”

Ona je ćutala.

“Bio je ovo težak dan za moju malecku”, ponovi čovek, premeštajući se s noge na nogu, dok je slabačka svetiljka treperila u njegovoj ogromnoj, žutoj šaci.

“U ovoj Kući ne smeš da budeš, Manane.”

“Da. Da, znam. Ne smem da kročim u ovu kuću. Pa, dobro, laku noć, malecka... Laku noć.”

Dete ne odgovori, i Manan se polako okrenu i ode. Odbleska njegove svetiljke na visokim zidovima ćelije polako nestade. Devojčica koja sad nije imala drugo ime sem Arha, Progutana, ostade da leži na leđima, pogleda uprtog u tamu.

2. ZID OKO MESTA

Kad je odrasla potpuno je zaboravila svoju majku, čak, nije ni bila svesna da ju je zaboravila. Pripadala je ovom mestu, Grobnicama. Oduvek je tu pripadala. Samo ponekad, u duge julske večeri, dok je posmatrala planine na zapadu, suve i po boji nalik lavovima u poslednjim odsjajima sunčevog smiraja, pomislila bi na vatru koja je, nekada davno, gorela na ognjištu, istom tom jasnom, žutom svetlošću. Zajedno s tim mislima obuzela bi je i sećanja kako ju je neko nosio na rukama, što je bilo veoma čudno, jer ovde su je retko kad i dodirivali, a i sećanja na prijatne mirise, na miris tek oprane kose i isprane u vodi namirisanoj kaduljom, plave, duge kose, boje sunčevog zalaska i vatre. To je bilo sve čega se još sećala.

Naravno, znala je više nego što je mogla da se seti, jer su joj bili ispričali celu priču. Kada joj je bilo sedam ili osam godina, i kad je prvi put počela da se pita ko je, u stvari, ta osoba koju su zvali “Arha”, otišla je svom staratelju, Čuvaru Mananu, i obratila mu se:

“Ispričaj mi kako ste baš mene izabrali, Manane.”

“O, malecka, pa ti već sve to znaš.”

I znala je, visoka sveštenica strogog glasa, po imenu Tar, pričala joj je sve dok nije naučila napamet svaku reč, i umela da izdeklamuje:

“Da, znam. Kad umre Jedina Sveštenica Grobnica Atuana, obredi sahrane i očišćenja traju mesec dana po lunarnom kalendaru. Po isteku tog vremena određene Sveštenice i Čuvari Grobnica krenu na put preko pustinje i zađu među gradove i sela Atuana, tražeći i raspitujući se. Tragaju za ženskim detetom koje se rodilo one noći kada je Sveštenica umrla. Kada ga nađu, počnu da čekaju i motre. Dete mora biti potpuno zdravog tela i duha i dok raste ne sme se razboleti od rahitisa, ili velikih boginja, ili bilo koje druge bolesti koja ostavlja trajne posledice na telu, niti sme oslepeti. Ako napuni pet godina i ostane potpuno zdravo i telesno i duhovno, onda se sigurno zna da je telo toga deteta zaista novo telo Sveštenice koja je umrla. Tada se to dete predstavi Bogokralju u Avabatu, i dovede ga ovamo u Hram, gde ga podučavaju godinu dana. Po isteku te godine, odvedu je u Prestonu Dvoranu i njeno ime vraćaju onima koji su njeni Gospodari, Bezimenima, jer je i ona bezimena, ona je Sveštenica Večna Samoroditeljica.”

To je bilo sve, od reči do reči, što joj Tar beše kazala, i ona se nikada nije usudila da zatraži makar ijednu reč više. Mršava sveštenica nije bila ni svirepa

ni zla, ali je bila veoma hladna osoba i živela je po nekim gvozdenim pravilima, i zato je se Arha pribojavala. Ali se, zato, ni najmanje nije pribojavala Manana, i čak bi mu naređivala:

“A, sad mi ispričaj kako se baš mene izabrali!” I on bi joj pričao, uvek iznova.

“Otišli smo odavde na sever i zapad, trećeg dana mesečevog narastanja, jer Arha, koja je bila, umrla je trećega dana prošloga meseca. I najpre smo otišli u Tenahbah, koji je veliki grad, iako oni koji su videli i njega i Avabat, kažu da je on prema Avabatu kao buva prema kravi. Ali, što se mene tiče, više je nego veliki, da, ima bar deset stotina kuća u Tenahbahu! Pa smo onda otišli u Gar. Ali, niko u ta dva grada nije imao devojčicu koja se rodila trećega mesečevog dana mesec dana ranije, neki su imali mušku decu, ali dečaci nisu za to... I tako smo ušli u brdovitu zemlju severno od Gara, i krenuli kroz njene gradove i sela. To je moja zemlja. Ja sam se rodio u tim brdima, gde teku reke i gde su polja zelena. A ne u ovoj pustinji”.

Mananov promukli glas zazvučao bi nekako čudno pri ovim rečima, a okice bi mu sasvim nestale iza nabora na licu, za trenutak bi ućutao, a potom nastavio.

“I tako smo pronašli sve one kojima su se rodila deca tokom prethodnih meseci i razgovarali s njima, i neki su nam čak i lagali, ‘O, da, naša devojčica se sasvim digurno rodila trećega mesečevog dana!’ Jer, siromasi, znaš, često žele da se otarase ženske dece. A ima i tako velikih bednika koji žive po usamljenim kolibama u bespućima dubodolina, da čak ni ne broje dane i jedva da znaju kada se godina menja, tako da nisu umeli da nam kažu koliko im je dete staro. Ali mi smo se uvek toliko dugo raspitivali da smo nakraju ipak dolazili do istine. Naravno, to je išlo veoma sporo.

Napokon smo pronašli jedno žensko dete, u selu koje je brojalo svega desetak kuća, u dolini voćnjaka zapadno od Entata. Bilo je staro već osam meseci, eto, toliko dugo je trajalo naše raspitivanje. Ali, bilo je rođeno one noći kada je umrla Sveštenica Grobnica, i to u isti sat. I bila je to slatka bebica, koja je sedela majci na kolenu i svetlim okicama gledala u nas dok smo u gomili punili onu jednu dedinu sobicu u kolibi, kao slepi miševi pećinu! Otac joj je bio siromašan. Negovao je jabuke u voćnjaku jednog bogataša i nije imao ništa sem jedne koze i petero dece. Čak ni kuća u kojoj su živeli nije bila njegova. I tako smo se svi nagurali u tu izbu, i već po načinu na koji su sveštenice posmatrale bebu i razgovarale među sobom, moglo se pogoditi da misle da su najzad pronašle Samorođenu. A moglo se to videti i po majci. Samo je držala bebu i nije progovorila ni reči. I tako, kad smo opet

došli sledećeg dana, gle! bebica svetlih očiju ležala je u kolevci od ispletene trske plaćući i vrišteći, a po čitavom telu je bila osuta pečatima i svrabom od groznice, a majka je kukala još glasnije od bebe: “Oh! Oh! Dete mi je dobilo Veštičije Otiske!” Tako je ona to zvala, mislila je na velike boginje. U mom su selu tu bolest takođe zvali veštičijim otiscima. Ali Kosil, ona koja je sada Velika sveštenica Bogokralja, prišla je kolevci i uzela bebu na ruke. Svi ostali su bili ustuknuli, a i ja s njima, ne cenim svoj život baš nešto naročito, ali, ko je lud da uđe u kuću gde ima velikih boginja? Ali se ona nije bojala, ona nije takva. Uzela je bebu i rekla: ‘Nema groznicu’. Pljunula je sebi na prst i protrljala crvene pečate, i oni su nestali. Bio je to samo sok od kupina. Sirota, glupa majka je mislila da će nas prevariti i uspeti da zadrži dete!” Manan se zakikota od sveg srca, žuto lice mu se jedva malo promenilo, ali su mu se zato ogromni bokovi tresli od smeha.

“I tako ju je njen muž istukao, jer se bojao gneva sveštenica. Ubrzo smo se vratili u pustinju, ali svake godine bi po neko od Grobnica navraćao u selo okruženo jabučjim slalom da vidi kako dete napreduje. Tako je prošlo pet godina, a onda su Tar i Kosil krenule na put, zajedno sa stražarima Hrama i vojnicima sa crvenim šlemovima koje je Bogokralj poslao da im bude pratnja ida ih štiti na putu. Vratili su dete ovamo, jer bila je to zaista Sveštenica Grobnica koja se ponovo samorodila, i tu joj je bilo mesto. A ko je bilo to dete, a, malecka ? “

“Ja”, odgovori Arha, upirući pogled u daljinu kao da želi da vidi nešto što ne može, što joj već beše izmaklo iz vidnog polja.

Jednom je, pak, zapitala:

“Šta je... majka uradila, kad su došli da joj odnesu dete?”

Ali, Manon to nije znao. On nije bio sa sveštenicama na tom završnom putovanju.

A ona nije mogla da se seti. Ali, zašto bi se i sećala? Prošlo je, sve je to otišlo u nepovrat. Došla je tu gde mora da bude. Na čitavom svetu za nju je postojalo samo jedno jedino mesto, Mesto Grobnica Atuana.

Prve je godine spavala u velikoj spavaonici, zajedno sa ostalim pripravnicima, devojkicama između četiri i četrnaest godina. Ali, već tada Manon beše izdvojen od ostalih Deset Čuvara da služi samo njoj, a njena postelja bila je smeštena u maloj niši i tako delimično odvojena od dugačke glavne spavaonice sa niskim krovnim gredama u Velikom Zdanju, u kojoj su se ostale devojkice tiho kikitale i šaputale pre nego što zaspu, i zevajući uplitala jedna drugoj kosu kad bi osvanulo sivo jutro. Kada joj je ime bilo

oduzeto i ona postala Arha, spavala je sama u Malom Zdanju, u postelji i u sobi koja će joj pripadati do kraja života. Ta kuća je bila njena, bila je dom Jedine Sveštenice, i niko nije smeo da uđe bez njene dozvole. Dok je još bila sasvim mala, uživala je da čuje kako joj ljudi ponizno kucaju na vrata i da onda kaže:

“Možete ući.” I smetalo joj je što su dve Velike Sveštenice, Kosil i Tar, unapred smatrale da im je dala dozvolu bez kucanja.

Prolazili su dani, prolazile su godine, jedna kao i druga. Devojčice u Mestu Grobnica provodile su vreme na časovima i vežbanjima. Nisu se nikad igrale. Učile su svete pesme i obredne igre, istoriju Kargadskih Zemalja, i misterije onih bogova kojima su bile posvećene, Bogokralja koji je vladao koji je vladao u Avabatu, ili Božanske braće, Avtaha i Vuluaha. Jedino je Arha učila obrede Bezimenih, a njima ju je podučavala jedna jedina osoba, Tar, Velika Sveštenica Božanske Braće. Sat ili nešto više vremena dnevno provodila je odvojeno od ostalih, učeći sa Tar, ali, dan je uglavnom provodila kao i one, u radu. Učile su kako da predu i tkaju vunu svojih ovaca i kako da seju i žanju i pripremaju hranu koju su stalno jele, sočivo, heljdu, koju su mlele krupno za kašu ili sitno za hleb od neuskislog testa, crni luk, kupus, kozji sir, jabuke i med.

Najviše su volele kad im dozvole da idu da pecaju u mutnoj zelenoj reci koja je tekla kroz pustinju oko pola milje severoistočno od Mesta, tada bi ponele jabuku ili suhu zemičku od heljde za ručak i provele čitav dan sedeći na suncu, na nekom suvljem mestašcu u ševaru, posmatrajući kako zelena voda polako teče i senke oblaka, kako se polako menjaju na planinskim padinama. Ali ako bi cuknula od oduševljenja kada se nit na pecaljki iznenada zategnula i na njenom kraju se pojavila pljosnata, svetlucava riba koja će se potom trzati na obali i ugušiti se na vazduhu, Mebet bi siknula poput zmije:

“Psst, ti budalo jedna!”

Mebet, koja je služila u hramu Bogokralja, bila je tamnoputa žena, još mlada, ali oštra i mrka kao obsidijan. Bila je strastven ribolovac. Morali ste uvek da joj sedite sa one dobre strane i niste smeli da pisnete, inače vas nikada više nije izvodila na pecanje, a to je značilo da nikad više niste mogli da dospete na reku, osim da leti nosite vodu kd bi bunari presušili. Bio je to mukotrpan posao, lomati se kroz usijanu žegu pola milje do reke, zatim napuniti dve kante i staviti ih na obramicu, a zatim opet krenuti što brže možeš uzbrdo, ka Mestu. Prvih stotinu jardi je išlo lako, ali onda su kante počinjale da bivaju sve teže i teže, a obramica vam je pekla ramena kao usijana gvozdna šipka, i sunčeva svetlost je nemilice blještala po sasušenoj

stazi, i svaki korak je postajao sve teži i sporiji. Najzad biste dospeli u prijatnu svežinu hladovitog zadnjeg dvorišta Velikog Zdanja, pored povrtnjaka i pljusnuli biste vodu iz kanti u veliku cisternu. Ali onda biste morali da se okrenete i sve to obavite još jedanput, i još jedanput, i još jedanput.

U ograđenom prostoru Mesta, to mu je bilo jedino ime i jedino koje mu je ikada bilo potrebno dati, jer je bilo najstarije i najsvetije od svih mesta koja su postojala u sve četiri zemlje Kargadskog Carstva, živelo je oko dve stotine duša i postojale su mnoge građevine, tri hrama, Veliko Zdanje i Malo Zdanje, kuća u kojoj su stanovali evnusi čuvari, a odmah ispred zidova bile su kasarne za stražare i kolibe mnogobrojnih robova, skladišta i ambari, torovi za ovce, torovi za koze i ostale zgrade za poljoprivredne poslove. Izgledalo je kao mali grad, kad se pogleda izdaleka, odozgo sa spečenih bregova na zapadu, gde nije raslo ništa osim kadulje, makije, sitnog korova i pustinjaških trava. Čak i sa velike udaljenosti, iz istočnih ravnica, ako se pogleda malo naviše, mogao se videti zlatni krov hrama Božanske braće kako treperi i svetluca ispod planinskih padina, nalik na komadić liskuna u steni.

Sam taj hram bio je od kamena i u obliku kocke, belo omalterisan, bez prozora, sa niskim tremom ispred ulaza i malim vratima. Raskošniji, i stolecima mlađi, bio je hram Bogokralja nešto malo ispred njega, sa visokim tremom na stubovima debelim i belim, sa šareno obojenim kapitelima, od kojih je svaki bio jedno ogromno kedrovo stablo, uglačano i doneto brodom sa Hur at Hura, gde ima šuma, i dovučeno na mišicama dvadeset robova preko gole ravnice do Mesta. I tek što bi putnik koji prilazi sa istoka dobro osmotrio zlatni krov i bele stubove, uspeo bi da uoči gore na Brdu, iznad Mesta, iznad svega toga, mrke boje i načet zubom vremena kao i sama pustinja, najstariji od svih hramova svoga naroda, ogromnu, nisku Prestonu Dvoranu, sa zidovima prekrivenim mrljama buđi i zaravnjenom, urušenom kupolom.

Iza Dvorane i u krug oko brda protezao se zid od kamena, izgrađen bez maltera i napola srušen na mnogo mesta. U krugu tog zida nekoliko crnih kamenih blokova visokih osamnaest do dvadeset stopa štrčalo je iz zemlje poput džinovskih prstiju. Kad bi jednom pao na njih, pogled bi im se stalno vraćao. Stajali su tamo puni značenja, a ipak se ni po čemu nije moglo videti šta znače. Bilo ih je devet. Jedan je stajao uspravno, ostali manje ili više nagnuti, dok dvojica behu pala. Bili su obrasli zelenim i narandžastim lišajevima, kao da ih je neko poprskao ogromnim mrljama boje, svi sem jednoga, koji je bio potpuno go i crn, sijajući mutnim sjajem uglačanog kamena. Bio je gladak na dodir, ali na onim drugima, ispod lišajeva, mogli su

se videti urezani znaci i oblici, ili, bar, napipati rukom, ako se nisu međusobno razaznavali. Tih devet kamenova su bili Grobnice Atuana. Stajali su tu, govorilo se, još iz vremena prvih ljudi, još kad je bilo stvoreno Zemljomorje. Bili su pobodeni na to mesto još kada su se prva kopna stala uzdizati u tami iz dubina praokeana. Bili su mnogo, mnogo stariji od svetlosti. Bile su to grobnice onih koji su vladali pre nego što je nastao svet u kome žive ljudska bića, onih što nemaju imena, i ona koja im je služila takođe nije imala ime.

Nije često zalazila među njih, a niko sem nje nije kročio na tlo na kome su oni stajali, na vrhu brda iza Prestone Dvorane, između nje i kamenog zida. Dva puta godišnje, u vreme prvog punog meseca pre prolećne i jesenje ravnodnevnice pred Prestolom se prinosila žrtva, i ona bi tada izlazila kroz mala zadnja vrata Dvorane noseći veliku mesinganu posudu, punu kozje krvi koja se još pušila, nju je morala da izlije, pola u podnožje uspravnog crnog kamena, a pola preko jednog od palih kamenova koji su već bili utonuli u šljunkovito tle, potamnelo od krvi koja se izlivala vekovima po njemu.

Ponekad je Arha izlazila rano ujutro potpuno sama i lutala između Kamenova, pokušavajući da razabere nejasne izbočine i urezane linije, koje su se jasnije isticale u kosoj jutarnjoj svetlosti, ili bi sela i posmatrala planine na zapadu, a potom spuštala pogled na krovove i zidove Mesta, gledajući prvo jutarnje komešanje oko Velikog Zdanja i stražarskih kasarni, i kako stada ovaca i koza izlaze na svoju oskudnu ispašu u blizini reke. Među Kamenovima se ništa nije ni radilo ni dešavalo. Odlazila je tamo samo zato što je jedina ona to smela, zato što je tu bila sama. Bilo je to sumorno mesto. Čak i usred vrelog pustinjskog letnjeg podneva na njemu je vladala nekakva hladnoća. Ponekad bi vetar malo zahujao između dva kamena koja su stajala veoma blizu i nagnuti jedan prema drugom, kao da razmenjuju neke tajne. Ali, tajni nije bilo.

Od zida Grobnica počinjao je drugi, nešto niži kameni zid, koji je u dugačkom, nepravilnom polukrugu opasivao Brdo na kome je bilo Mesto, a potom se protezao dalje, na sever, u pravcu reke. Nije toliko štitio samo Mesto, koliko ga je delio u dva dela: na jednoj strani su bili hramovi i zdanja u kojima su boravile sveštenice i čuvari, a na drugoj stanovi za stražu i robove koji su obrađivali zemlju, čuvali stoku i prikupljali hranu i krmivo. Nikada nisu prelazili na drugu stranu zida, sem što su ponekad, prilikom izuzento svetih obreda, stražari, njihovi dobošari i trubači prisustvovali litijama sveštenica, ali nikada nisu ulazili kroz portale hramova. Osim njih, nijedan drugi muškarac nije smeo da kroči u unutrašnje dvorište Mesta. Ranije je bilo hodočasnika, kraljevi i poglavice Četiri Zemlje dolazili su tu da učestvuju u

obredima, prvi Bogokralj, pre jednog i po stoleća, bio je došao da uspostavi obrede u svom vlastitom hramu. Ali, čak ni on nije smeo da zađe među Kamenove, čak je i on morao da obeduje i spava izvan zida koji je okruživao Mesto.

Na taj se zid moglo sasvim lepo popeti, stavljajući vrhove stopala među pukotine na spojevima kamenih blokova. Jednog popodneva, pred kraj proleća, Progutana i devojčica koja se zvala Pent sedele su zajedno na tom zidu. Obe su bile stare dvanaest godina. Trebalo je da budu u tkačnici Velikog zdanja, u ogromnoj kamenoj sobi u potkrovlju, trebalo je da budu za velikim razbojma, zauzete radom na jednoličnim, crnim vunanim nitima, tkajući crnu tkaninu za rize sveštenica. Iskrale su se odatle da se napiju vode na bunaru u dvorištu, a onda je Arha rekla:

“Hodi!” i povelala onu drugu devojčicu nizbrdo ka zidu, tamo gde ih nisu više mogli videti iz Velikog zdanja. Sada su sedele na vrhu zida, deset stopa iznad tla, okrenute licem prema spoljnoj strani i mlatarujući bosim nožicama, posmatrajući ravnicu koja se protezala u nedogled ka istoku i severu.

“Volela bih da vidim more”, reče Pent.

“Zašto?” upita Arha, žvaćući gorku stabljiku mlečike koju je otkinula iz jedne pukotine na zidu. Pustara je upravo bila precvetala. Svi oni majušni pustinjski cvetovi, žuti, ružičasti i beli, što su rasli nisko i brzo venuli pretvarali su se u semenje, koje se u obliku sićušnog paperja i padobrana razvejalalo, belo kao pepeo, rasipajući svoje povijene, izvanredno prilagođene resice. Tlo ispod jabukovog drveća u voćnjaku bilo je prekriveno nanosima plavičastobeke i ružičaste boje. Krošnje su bile zelene, i to je bilo jedino zeleno granje miljama oko Mesta.

Sve ostalo, od jedne do druge linije obzorja, imalo je onu dosadnu, mrku boju pustinje, izuzev planina koje su bile prelivene blagim, plavičastosrebrenim odsjajem od prvih pupoljaka kadulje u cvetu.

“Oh, ne znam zašto. Prosto, volela bih da vidim nešto drugo, nešto što se razlikuje. Ovde je uvek sve isto. Ništa se ne događa.”

“Sve što se bilo gde događa ima svoj početak ovde”, pouči je Arha.

“Dobro, znam... Ali ipak, volela bih da bar nešto od toga vidim kad se događa!” Pent se nasmeja. Bila je to meka, opuštana i spokojna curica. Protrljala je bose tabane o kamen ugrijan suncem i nastavila:

“Znaš, kad sam bila mala živela sam pored mora. Naše selo je bilo tik iza peščanih dina, i ponekad smo odlazili da se igramo na plaži. Sećam se da smo

jednom ugledali neku flotu kako prolazi mimo nas, daleko na pučini. Brodovi su ličili na zmajeve sa crvenim krilima. Neki su zaista i imali vratove, sa zmajskim glavama. Prošli su pored Aruana, ali to nisu bili kargijski brodovi. Poticali su sa zapada, iz Unutrašnjih ostrva, kako nam je objasnio naš poglavica. Svi iz sela behu izašli na obalu da ih posmatraju. Mislim da su se bojali da će skrenuti i pristati kod nas. Ali, oni su samo prošli, i niko nije znao kuda idu. Možda da ratuju u Karego Atu. Ali, ipak, zamisli, bili su to brodovi koji su zaista došli sa ostrva čarobnjaka, gde su svi ljudi boje zemlje i mogu da bace čini na tebe za tren oka.”

“Ne na mene”, oštro se obrecnu Arha. “Ja ih ne bi pogledala. Oni su zli, prokleti čarobnjaci. Kako su smeli da prođu tako blizu Svete Zemlje?”

“Dobro, nadam se da će ih Bogokralj sve pobediti jednog dana i napraviti od njih robove. Ali, ipak bih volela da opet vidim more. Kad se povuče plima u baricama su ostajali mali oktopodi, i kad vikneš ‘Ba!’ odmah bi pobeleli... Hej, evo matorog Manana, traži te.”

Arhin čuvar i sluga polako im je prolazio sa unutrašnje strane zida. Zastajao bi s vremena na vreme da iščupa iz zemlje divlji praziluk, dok je u drugoj ruci već držao jedan poveći, oklembešeni svežanj, a zatim bi se ispravio i pogledao oko sebe sićušnim, mutnim smeđim očima. Bio se ugojio od starosti, a žuta koža bez ijedne dlačice sijala mu je na suncu.

“Spusti se malo niže, ovde, na mušku stranu”, prodornim i siktavim glasom reče Arha, i obe devojčice spuznuše vešto i okretno, kao dva mala guštera, niz spoljnu stranu zida, tako da su se držale na njemu tik ispod gornje ivice, nevidljive za svakoga ko bi gledao sa unutrašnje strane. Osluškivale su Mananove teške korake, dok je prolazio mimo njih.

“Uja! Uja! Krompir lice!” veselo je pevuckala Arha, tiho kao što vetrić šapuće kroz travke.

Teški koraci zastadoše.

“Ehej”, začu se nesigurni glas, “Malecka? Arha?”

Tišina.

Manan produži.

“Ujaaa! Krompir lice!”

“Uja, krompir trbuh!” prošapta i Pent, imitirajući Arhu, a onda se zaceni, pokušavajući da preseče kikotanje.

“Ima li koga?”

Tišina.

“O, dobro, dobro, neka vam bude”, uzdahnu evnuh i njegovi spori koraci stadoše da se udaljavaju. Kada je zašao za padinu, devojčice se opet iskobeljaše na vrh zida. Pent se beše zarumenela od napora i kikotanja, ali Arha je bila besna.

“Taj glupi matori ovan! Ne mogu da maknem bez njega!”

“Šta će drugo”, razložno odvrati Pent, “to mu je posao, da brine o tebi.”

“Oni kojima služim brinu o meni. Njih slušam, ne moram da slušam nikoga drugog. Te matore žene i polu, muškarci, ti neka ostave na miru. Ja sam Jedina Sveštenica!” Pent se zagleda u nju.

“Oh”, reče ona malaksalo, “oh, znam da jesi, Arha...”

“Pa, neka me ne diraju. I neka prestanu stalno da mi zapovedaju!”

Pent je neko vreme ćutala, ali je uzdisala i klatila svojim punačkim nožicama posmatrajući ispod sebe ogromnu, beličastu pustinju, koja se veoma blago i postepeno uzdizala ka visokom, nejasnom, ogromnom obzorju.

“Nema još mnogo, pa ćeš i ti izdavati naređenja, znaš”, reče ona napokon, tiho i mirno. “Još dve godine i više nećemo biti deca. Imaćemo četrnaest godina. Ja ću otići u hram Bogokralja i za mene će otprilike sve ostati kako i jeste. Ali ti ćeš tada zaista postati Velika Sveštenica. Čak će i Kosil i Tar morati da te slušaju.”

Progutana ništa ne odgovori. Lice joj je bilo tvrdo, a u očima ispod crnih obrva video joj se bleđi, svetlucavi odsjaj neba.

“Moramo da se vratimo”, reče Pent.

“Ne.”

“Ali, učiteljica tkanja će nas prijaviti kod Tar. A uskoro će i Devet pojanja.”

“Ja ostajem ovde, a ti ostaješ sa mnom.”

“Tebe neće kazniti, ali mene hoće”, usprotivi se Pent, na svoj pitomi način. Arha, međutim, ništa ne odgovori. Pent samo uzdahnu i ostade. Sunce je tonulo u izmaglicu, visoko iznad ravnice. Daleko, sa drugih, blagih padina tiho je dopiralo zavonjenje ovčjih klepetuša i blejanje jagnjadi. Proletnji vetar je duvao u blagim, toplim naletima, pun slatkih mirisa.

Devet pojanja se već skoro bilo završilo kad su se devojčice vratile. Mevet ih je, međutim, videla kako sede na “Muškom zidu” i prijavila ih svojoj

pretpostavljenoj, Kosil, Velikoj Sveštenici Bogokralja.

Kosil je imala težak korak i mračno lice. Bez ikakvog izraza na tom licu i u glasu obratila se devojčicama, rekavši im da pođu za njom. Provela ih je kroz kamene dvorane i hodnike Velikog zdanja, kroz ulazna vrata, pa uz brdo do hrama Atvaha i Valuaha. Tu je razgovarala sa Velikom Sveštenicom tog hrama, Tar, visokom, suvom i tankom kao noga jelena.

“Skinu haljinu”, obrati se Kosil Pent.

Išibala je devojčicu svežnjem trske, koja je malo zasecala u kožu. Pent je to podnela strpljivo, plaćući bez glasa. Zatim su je poslali natrag u tkačnicu bez večere, pri čemu je, jo, morala da posti i sledećeg dana.

“Ako te još jednom uhvatimo da si se pela na Muški zid”, upozori je Kosil, “proći ćeš mnogo gore. Jesi li me razumela, Pent?” Kosil je govorila tiho, ali nimalo nežno. Pent samo promuća:

“Da”, i pobeže, trzajući se po malo kad bi joj teška tkanina odeće povredila brazgotine na leđima.

Arha je morala da stoji pored Tar i da posmatra šibanje. Sada je posmatrala Kosil kako čisti trske na kamdžiji.

“Ne pristoji se da te vide kako se pentraš i jurcaš unaokolo sa drugim devojčicama”, reče joj Tar. “Ti si Arha.”

Ona je samo stajala, namrgođena, i nije odgovarala.

“Bolje ti je da radiš samo ono što treba da radiš. Ti si Arha.”

Samo za trenutak devojčica podiže oči i uperi ih u lice Tar, potom u Kosil, a u pogledu joj je bilo tako duboke mržnje i besa da se čovek mogao slediti. Ali, mršava sveštenica ničim ne pokaza da to vidi, samo je potvrdila, nagnuta malo napred, skoro šapatom:

“Ti jesi Arha. To i ništa drugo. Sve je progutano.

“Sve je progutano”, ponovi devojčica, onako kako je ponavljala svakog dana, svakog dana od kad je napunila šest godina.

Tar malo sagnu glavu, isto učini i Kosil, dok je sklanjala kamdžiju. Devojčica nije pognula glavu, već se samo poslušno okrenula i izašla.

Kada je večera koja se sastojala od krompira i mladog luka bila pojedena u tišini u uzanoj, mračnoj trpezariji, kada su bile otpevane večernje himne i svete reči bile postavljene na vrata, i obavio se kratki obred Neizgovorenog, radni dan je napokon bio završen. Devojčice su tada smele da se popnu u

spavaonicu i da se igraju, bacajući kockice ili štapiće dokle god je gorelo noćno svetlo, a potom da se sašaptavaju u mraku, s jednog kreveta na drugi. Arha se, međutim, uputi preko dvorišta i blagih padina Mesta do Malog zdanja, u kome je spavala sama, svake noći.

Blago i slatko je mirisao noćni povetarac. Gusto posejane, sujale su prolećne zvezde, kao bokori belih rada na prolećnim livadama kao svetlucanje mora u aprilu. Ali, devojčica se nije sećala ni livada ni mora. Nije ni pogledala u nebo.

“Hej, malecka!”

“Zdravo, Manane”, odvrati ona ravnodušno.

Ogromna senka je vukla noge pored nje, dok mu se svetlost zvezda odbijala o ćelu.

“Jesu li te kaznili?”

“Mene ne smeju kazniti.”

“Ne smeju... Tako je...”

“Ne smeju me kazniti. Ne usuđuju se.”

Stajao je tako, sa opuštenim velikim rukama, bezboličan i ogroman. Ona oseti miris divljeg praziluka, i sladunjavi zadah kadulje njegove stare, crne rize, iscepane na porubima i suviše kratke za njega.

“Ne smeju me ni dotaći. Ja sam Arha”, ponovi ona prodornim ljutitim glasom i briznu u plač.

Ogromne, spremne šake se podigoše i privukoše je, nežno je pridržavajući, gladeći je po upletenoj kosi.

“Hajde, hajde. Medenko mali, curice moja...” Čula je kako u dubokoj šupljini njegovih grudi nešto promuklo mrmlja i ona se grčevito pripi uz njega. Suze joj ubrzo presušiše, ali se i dalje držala Manona, kao da ne može da stane na noge.

“Sirota mala”, prošapta on, i podigavši dete ponese je do ulaza u kuću u kojoj je sama spavala. Tu je spusti na prag. “Je li ti sad dobro, malecka?”

Ona klimnu glavom, odvoji se od njega i uđe u mračnu kuću.

3. ZATVORENICI

Kosilini koraci su odlučno i ravnomerno odzvanjali kroz predvorje Malog zdanja. Visoka, temeljna prilika ispuni ceo dovratnik na ulazu u sobu, malo se smanji u trenutku kada se sveštenica pokloni, dodirnuvši jednim kolonom pod, opet se poveća kad se ispravi u punoj visini.

“Gospodarice?”

“Milim, Kosil?”

“Bilo mi je dozvoljeno da se staram o izvesnim stvarima koje se odnose na carstvo Bezimenih, i to sam činila sve do sada. Ako blagoizvoliš, sada je vreme da ti saznaš, vidiš i preuzmeš na sebe te stvari, kojih se u ovom životu još nisi setila.”

Devojčica je sedela u svojoj sobi bez prozora, tobože meditirajući, a u stvari ne radeći ništa i gotovo ni na šta ne misleći. Ukočeni izraz lica, pun dosade i oholosti, nije odmah mogao da joj se promeni. Ali se ipak promenio, iako je nastojala da to prikrije. Upitala je, samo, uz određeni prizvuk prevejanosti:

“Lavirint?”

“Nećemo još u Lavirint. Ali, moraćemo da prođemo kroz Podgrobnicu.”

U Kosilinom glasu osećalo se nešto što je moglo biti strah, a možda i glumljenjeni strah, s namerom da uplaši Arhu. Devojčica ustade bez žurbe i reče ravnodušno:

“Pa, dobro.” Ali, u sebi, dok je sledila tešku priliku Bogokraljeve sveštenice, klikkala je: Najzad! Najzad! Najzad ću videti svoje carstvo!

Imala je petnaest godina. Prošlo je već bilo više od godinu dana od kako je prešla u ženstvenost i istovremeno stekla svu vlast koju ima Jedina sveštenica Grobnica Atuana, beše ona što je iznad svih velikih sveštenica zemalja Kargada, ona kojoj čak ni sam Bogokralj ne sme da zapoveda. Svi su sada pred njom povijali koleno, čak i mrka Tar i Kosil. Svi su joj se obraćali sa ceremonijalnom učtivošću. Ali, ništa se drugo nije izmenilo. Ništa se nije dogodilo. Kada su se završili obredi njenog posvećenja, dani su nastavili da teku kao i pre. I dalje je prela vunu, tkala crnu tkaninu, mlela hranu, obavljala svakodnevne obrede, i dalje je svake noći morala da otpeva svih Devet pojanja, da blagoslovi ulazna vrata, da nahrani Kamenove kozjom krvlju dva puta godišnje, da igra obredne igre mladog meseca ispred Praznog Prestola. I

tako je protekla čitava godina, potpuno ista kao i one prethodne, da li je to trebalo da znači da će sve godine njenog života proteći na isti način?

Čamotinja bi je povremeno obuzimala takvom snagom kao da je teskoba, grabila ju je pravo za gušu. Do nedavno prosto je morala da govori o tome. Moraće da govori, mislila je, poludeće ako bude ćutala. Pričala je o tome Mananu. Bila je isuviše gorda da bi se poverila nekoj drugoj devojci, a predostrožnost joj je govorila da se ne ispoveda nekoj od starijih žena, ali Manan je bio niko i ništa, samo obični stari, verni vo, njemu je smela da ispriča šta hoće. Ali, iznenadila se kad je od njega dobila odgovor.

“Nekada davno,” rekao je, “znaš malecka, pre nego što su se naše četiri zemlje spojile u jednu carevinu, pre nego što je nad svima nama vladao Bogokralj, imali smo mnogo manjih kraljeva, prinčeva i poglavica. Stalno su se svađali. I dolazili su ovamo da te svađe razreše. Ovako je to bilo. Dolazili su iz naše zemlje, Atuana, i iz Karego-Ata, i iz Atninija, čak i iz Hur-at-Hura, sve te poglavice i vladari zajedno sa svojim slugama i sa vojskama. I onda su te pitali šta da rade. A ti si odlazila pred Prazni Presto i prenosila si im šta savetuju Bezimeni. Eto, tako je bilo nekada davno. Ali, posle nekog vremena, Sveštenici, Kraljevi zavladao su čitavim Karego-Atom, a ubrzo potom i Atuanom, i evo, ima već četiri ili pet ljudskih vekova od kako Bogokraljevi vladaju nad sve četiri zemlje, napravivši od njih jednu carevinu. I tako su se stvari promenile. Bogokralj sada može da smiri sve razularene poglavice i sam presuđuje kada se posvađaju. A pošto je i sam bog, znaš, ne mora više često da se obraća Bezimenima”.

Arha se zaustavi da malo promisli o svemu tome. Vreme nije imalo neki veliki značaj, tu u pustinji, ispod večnih i uvek istih Kamenova, i živelo se onako kako se živelo od pamtiveka. Ona nije bila navikla da misli o menjanju stvari, o izumiranju starog i nastajanju novoga. Bilo joj je nekako neugodno da u toj svetlosti sagledava svet oko sebe.

“Moć Bogokralja je daleko manja od moći onih kojima ja služim”, izgovori ona napokon mršteći obrve.

“Svakako... Svakako... Ali to se jednom bogu ipak ne sme reći, medenko mali. Niti njegovoj sveštenici.”

I uhvativši svetlucanje njegovog malog, smeđeg oka, ona se namah seti Kosil, Velike sveštenice Bogokralja, od koje se plašila još od kako beše došla u Mesto, i shvati šta je hteo da kaže.

“Ali, Bogokralj i njegov narod su zanemarili svoje dužnosti i ne obožavaju više Grobnice onako kako bi trebalo. Niko više ne dolazi.”

“Pa, on šalje zatvorenike da se prinesu na žrtvu. To nije zanemario. A ni darove koji pripadaju Bezimenima.”

“Darove! Njegov hram se svake godine iznova kreči, na oltaru mu je breme zlata, u lampama mu gori ružino ulje! A pogledaj kakva je Prestona dvorana... rupe na krovu, obrušena kupola, u zidovima joj se gnjezde miševi, sove i slepi miševi.. . Ali, svejedno, ona će nadživeti i Bogokralja i sve njegove hramove, i sve kraljeve koji budu došli posle njega. Ona je bila pre njih, i nje će biti i onda kad njih više ne bude. Ona je središte svega što postoji.”

“Ona je središte svega što postoji.”

“Ima tu blaga, itekako, Tar mi ponekad govori o tome. Dovoljno da se deset puta ispuni hram Bogokralja. Zlata i trofeja koje su vekovima poklanjale stotine pokolenja, od kako je sveta. Sve je to zatvoreno i sklonjeno pod podzemnim svodovima i po katakombama. Još neće da me tamo odvedu, primoravaju me da čekam i čekam. Ali, znam kako izgleda. Postoje podzemne prostorije ispod Dvorane, ispod celog Mesta, ispod nas, tu gde sad stojimo. Ogromni splet tunela, Lavirint. Kao ogroman, mračan grad, ispod brda. Pun zlata, i mačeva negdašnjih junaka, starih kruna, kostiju, vekova i tišine.” Govorila je kao u zanosu, kao da beše pala u trans. Manan je ćutke posmatrao. Njegovo omlitavelo lice nikada nije izražavalo mnogo više od stalne tuge, ispunjene pažnjom, sada je bilo još tužnije nego obično.

“Da, a ti si gospodarica svega toga”, reče on. “Tišine, i mraka.”

“Jesam. Ali, nisu hteli ništa da mi pokažu, samo ove prostorije iznad zemlje, iza Prestola. Nisu mi pokazali čak ni gde se sve može ući u podzemlje, samo ponekad promrse po koju reč. Ne daju mi moje vlastito carstvo! Zašto me drže tako da moram večito da čekam i čekam?”

“Još si mlada. A, može biti”, dodade brzo Manan svojim promuklim altom, “da se i sami plaše, malecka. Na kraju krajeva, to ipak nije njihovo područje. Tvoje je. Za njih je opasno da ulaze u njega. Nema tog smrtnika koji se ne boji Bezimenih.”

Arha ne odgovori, ali oči joj sevnuše. Manan joj je opet prikazao stvari u drugačijoj svetlosti. Tar i Kosil su joj oduvek izledale tako strahovite, tako ledene i čvrste, da nije mogla ni zamisliti da se one nečega plaše. Ali, Manan je bio u pravu. One su se bojale tih mesta, tih sila čiji je i Arha bila jedan deo, kojima je pripadala. Bojale su se da uđu u mračna mesta, da ne budu pojedene.

Sada, dok je silazila sa Kosil niz stepenice Malog Zdanja i počela da se

penje s njkom uz strmu, krivudavu stazu ka Prestonoj dvorani, setila se tog razgovora sa Mananom i opet se oduševila. Ma gde je odveli, ma šta joj pokazali, neće se uplašiti. Ona će znati šta da radi.

Malo zaostajući za njom na stazi, Kosil progovori.

“Jedna od dužnosti moje gospodarice, kao što i sama zna, jeste žrtvovanje određenih zatvorenika, prestupnika plemenitog roda, koji su bogohulenjem ili izdajstvom zgrešili pred našim gospodom. Bogokraljem.”

“Ili pred Bezimenim”, dopuni je Arha.

“Tako je. Nije prikladno da Progutana, dok je još dete, preuzima tu dužnost. Ali moja gospodarica više nije dete. U Sobi s lancima nalaze se zatvorenici koje je pre mesec dana blagoizveleo poslati naš gospod Bogokralj iz svoga grada, Avabata.”

“Nisam znala da su prispeli neki zatvorenici. Zašto je ne znam ništa o tome?”

“Zatvorenici se dovode po noći, i tajno, na način koji od davnina nalažu obredi Grobnica. Moja gospodarica će sada proći na taj put, ako krene stazom koja vodi duž zida.”

Arha skrenu sa staze da bi nastavila pored velikog kamenog zida koji je okruživao Grobnice iza grada sa kupolom u kojoj je bila Dvorana. Bio je sagrađen od masivnih kamenih blokova, najmanji je bio teži od čoveka, a najveći su bili veliki kao zaprežna kola. Iako neotesani, bili su pažljivo naslagani i uklopljeni tako da čvrsto prijanjaju jedan uz drugog, Ipak, mestimično se zid beše obrušio i kamenje je ležalo u bezobličnoj gomili. To se moglo dogoditi samo tokom dugog vremenskog razdoblja, tokom stoleća vrelih pustinjskih dana i ledenih noći, hiljadugodišnjim, neprimetnim pomeranjem samih brda.

“Ovaj Zid oko Grobnica može se sa lakoćom preći”, reče Arha, dok su hodale ispod njega.

“Nemamo dovoljno ljudi da ga popravimo”, odvrati Kosil.

“Imamo dovoljno ljudi da ga čuvaju.”

“To su samo robovi. Njima se ne može verovati.”

“Može, ako ih zaplašimo. Neka im kazna bude ista kao strancu ako mu dozvole da kroči na posvećeno zemljište u krugu zida.”

“Koja je to kazna?” Kosil nije postavila pitanje zato što nije znala odgovor. Ona ga sama, još davno, beše kazala Arhi da ga zapamti.

“Odsecanje glave ispred Prestola.”

“Da li moja gospodarica želi da se postavi straža na Zid Grobnica?”

“Da”, odgovori devojka. Pesnice, skrivene dugačkim crnim rukavima, stisla je od zadovoljstva. Znala je da Kosil ne želi nijednog roba da protraći na čuvanje zida, i to je zista bio potpuno beskoristan posao, jer, koji je stranac ikada došao ovamo? Takođe, nije bilo mnogo izgleda da će neko dolutati, slučajno ili namerno, na milju od Mesta, a da ne bude primećen, i sigurno neće stići ni blizu Grobnicama. Ali straža je bila počast na koju su imale pravo, i Kosil se nije mogla usprotiviti. Moraće da posluša Arhu.

“Tu smo,” začu se njen ledeni glas.

Arha se zaustavi. Često je šetala tom stazom oko Zidova Grobnica, i poznavala je onako kako je poznavala svaku stopu zemlje u Mestu, svaki kamičak, trn i čičak. Ogromni kameni zid uzdizao se, tri puta više od nje, s leve strane, s desne se brdo ugibalo u plitku, sušnu dolinu, koja se ubrzo opet pela ka podnožju zapadnog planinskog lanca. Pogledom je preletela preko okolnog tla, i nije ugledala ništa što već pre toga nije videla.

“Ispod crvenih stena, gospodarice.”

Nekoliko metara niz padinu, jedna uzvišica od crvene lave delovala je kao okomiti stepenik u brda. Kada je sišla do nje i stala licem prema stenju, Arha shvati da podseća na nekakve grube vratnice, visoke četiri stope.

“Šta mora se se uradi?”

Još davno je bila naučila da je na svetim mestima uzalud pokušavati da otovriš vrata ako ne znaš kako se otvaraju.

“Moja gospodarica ima sve ključeve mračnih mesta.?”

Od kako je prošla kroz obred punoletstva Arha je o pojasu nosila jedan gvozdeni prsten na kome su visili bodež i trinaest ključeva, neki dugački i teški, neki maleni kao udice. Podigla je prsten i raširila ključeve.

“Ovaj”, reče Kosil, pokazujući prstom, a onda položi svoj debeli kažiprst na rupicu između dve crvene, ispupčene kamene površine.

Ključ, dugačka gvozdena šipka sa dva ukrašena jezička, uđe u otvor. Arha ga oberučke okrenu u levo, jer je bio težak za rukovanje, ali okrenu se glatko.

“Sada?”

“Zajedno...”

Zajedno su počele da guraju neravnu kamenu površinu sa leve strane

ključaonice. Teško, ali bez zapinjanja i sasvim tiho, jedan nepravilan oivičen deo crvene stene pokrenu se ka unutra, sve dok se ne stvori uzani prolaz. Unutra je bilo mračno kao u rogu.

Arha se sagnu i uđe.

Kosil, debela žena i debelo obučena, jedva se provukla kroz uzani otvor. Čim je ušla, oslonila se leđima na vrata i, naprežući se, gurala ih dok se nisu zatvorila. Pomrčina je bila potpuna. Ni zračka svetlosti. Činilo se da mrak, poput vlažnog filca, pritiska otvorene oči.

Sagnule su se, obe, gotovo se presamitivši nadvoje, jer tu gde su stajale prostor nije bio visok ni četiri stope, i bio je toliko uzan da je Arha odmah napipala stenu i s desna i s leva.

“Jesi li ponela svetiljku?” Šaputala je, kao što svi rade u mraku.

“Nisam ponela nikakvu svetiljku”, odgovori Kosil, iza njenih leđa. I Kosil je govorila tišim glasom, ali uz neki čudan prizvuk, kao da se smeši. Kosil se nikada nije smešila. Arhino srce poskoči, krv joj je bubnjala u grlu. Ljutito reče, u sebi: Ovo mesto je moje, njemu ja pripadam, neću se plašiti!

Ali glasno nije rekla ni reč. Krenula je napred, postojao je samo jedan mogući put. Ulazio je u brdo i vodio naniže. Kosil ju je pratila u stopu, teško dišući, haljine su joj se otirale i greble i stenje i zemlju.

Iznenada se krov podiže. Arha je sada mogla da se uspravi, i kada je ispružila ruke, više nije napipala zidove. Vazduh koji je bio zagušljiv i zaudarao na zemlju sada joj je dodirivao lice hladnijom vlagom, a njegovo jedva osetno strujanje ostavljalo je utisak velikog praznog prostora. Arha oprezno koraknu nekoliko puta u potpuni mrak. Komadić šljunka, o koji joj se okliznu noga u sandali, sudari se s drugim šljunkom i taj jedva čujni šum probudi odjek, mnogo odjeka, tihih, udaljenih, još daljih. Pećina mora da se prostirala do ogromnih daljina, i u dužinu i u širinu, a ipak nije bila prazna, nešto u njenoj tmini, površine nekih nevidljivih predmeta ili njenih vlastitih manjih odeljenja, prelamali su odjek u hiljade komadića.

“Ovde mora da smo već ispod Kamenova”, prošapta devojkica, a šapat joj odlete u šuplju tminu i razli se u niti zvuka, tanane poput paučine, koje su još dugo odzvanjale u uhu.

“Tako je. Ovo je Podgrobница. Produži. Ne mogu da se zadržavam na ovom mestu. Drži se zida sa leve strane. Prođi pored tri otvora.”

“Idući put ću poneti baklju”, reče Arha, upravljajući se po zidu, koji je stalno dodirivala vrhovima prstiju, čudeći se neobičnim oblicima u steni,

šipljinama, ispupčenjima, negde hrapavim poput čipke, negde glatkim poput bronzanih skulptura, bio je to bez sumnje neki reljef urezan u stenu. Možda je čitava pećina bila delo vajara iz prastarih vremena?

“Ovde je svetlost zabranjena.” Kosilin šapat zazvuča oštro. Ali, i pre nego što je Kosil izgovorila te reči, Arha je znala da je tako. Jer ovo je bila domovina tame, najdublje središte noći.

Prsti joj tri puta predoše preko otvora u složenom, stenovitom crnilu. Četvrti put je pipajući potražila visinu i širinu otovra, i ušla. Kosil je išla za njom.

U tom podzemnom hodniku, koji se opet blago peo naviše, prošli su pored jednog otvora na levom zidu, a potom, na mestu gde se tunel račvao, krenuvši desnim krilom: sve to samo pipajući, u mraku i savršenoj tišini podzemlja. Kada se kreće na taj način, čovek mora gotovo bez prestanka da ide ispruženih ruku da bi dodirivao oba bočna tunela, jer inače bi se moglo dogoditi da mu promakne neki otvor koji treba da ubroji, ili da ne primeti da se tunel račva. Snalaženje je bilo moguće isključivo pipanjem, čovek ne vidi put, ali ga drži u rukama.

“Je li ovo Lavirint?”

“Nije. To je jedan manji splet tunela koji se nalazi ispod Prestola.”

“A gde je ulaz u lavirint?”

Arhi se beše dopala ova igra po mraku, htela je da počne da rešava neki teži zadatak.

“Na drugom otovru pored kojeg smo prošli, kad smo ulazili u Podgorbnicu. Sada potraži rukom vrata s desne strane, drvena vrata, možda smo ih već mimoišli...”

Arha začu kako Kosil nevesto barata rukama po zidu, kako joj se dlanovi taru o stenu. Ona je kamen dodirivala tek ovlaš, samo vrhovima prstiju, i začas je osetila pod njima glatko drveno dugmence. Pritisnula ga je, i vrata su se sa lakoćom otovorila uz blago škripanje. Zastala je za trenutak, zaslepljena svetlošću.

Ušli su u široku, nisku prostoriju, sa zidovima od otesanih kamenih ploča i osvetljenu jednom zadimljenom bakljom koja je visela na lancu. Prostorija je zaudarala od dima, koji nije imao izlaza. Arha zasuzi i oči počеше da je peku.

“Gde su zatvorenici?”

“Tamo.”

Tek tada je shvatila da su tri hrpe nečega na drugoj strani sobe, u stvari, bili ljudi.

“Vrata nisu zaključana. Zar nema stražara?”

“Nisu potrebni.”

Zakoračila je u sobu, oklevajući, žmureći kroz sumaglicu od dima. Zatvorenicima su oba članka na nozi i jedan na ruci bili lancima okovani za zid. Kad bi neko od njih hteo da legne, jedna ruka mi je morala ostati podignuta, viseći sa veriga. Kose i brade su im bile prljave i zamršene kao žbun koji im je, zajedno sa drugim senkama, skrivao lice. Jedan je ležao, napola ispružen, ostala dvojica su sedela ili ćutala. Bili su potpuno goli. Tela su im zaudarala još jače od dima.

Jedan od njih kao da je gledao u Arhu, učinilo joj se da vidi svetlucanje njegovih očiju, ali nije bila sigurna. Ostali se nisu ni pomerili, niti podigli glavu. Ona se okrenu u stranu.

“To više nisu ljudska bića”, reče namršteno.

“Nikada nisu ni bili. To su demoni, zverski duhovi koji su kovali zaveru protiv svetinje života našega Bogokralja!” Kosiline oči su gorele u crvenkastoj svetlosti baklje.

Arha ponovo pogleda u zatvorenike, zaplašena i zainteresovna.

“Kako može čovek napasti božanstvo? Kako je to moguće? Ti? Kako si se usudio da napadneš boga živoga?”

Onaj čovek je i dalje zurio u nju kroz žbun crne kose, ali ne reče ni reč.

“Odrekli su im jezik, pre nego što su ih poslali iz Ababata”, objasni joj Kosil. “Nemoj im se obraćati, gospodarice. Oni su kužni. Tvoji su, ali ne zato da im se obraćaš, niti da ih gledaš, niti da misliš na njih. Tvoji su samo zato da bi ih ti predala Bezimenima.”

“Kako ih treba prineti na žrtvu?”

Arha više nije gledala u zatvorenike. Beše se okrenula licem prema Kosil, crpeći snagu iz njenog glomaznog tela i ledenog glasa. Osećala je malu vrtoglavicu, a smrad od dima i ljudskih tela gonio ju je na povraćanje, ali je, ipak, na izgled govorila i mislila savršeno mirno.

“Sveštenica Grobnica sama najbolje zna kako da ih umori, a da njeni Gospodari budu najzadovoljniji, i ona je ta koja treba da bira. Ima mnogo

načina.

“Onda neka im kapetan garde, Gobar, odseče glave. I neka im se krv izlije pred Presto.”

“Kao da se žrtvuju koze?” Izgledalo je da joj se Kosil podsmeva što ima tako malo mašte. Nije znala šta da kaže. Kosil nastavi. “Osim toga, Gobar je muško. Nijedan muškarac ne sme ući u Mračna Mesta Grobnica, pa, valjda moja gospodarica nije to zaboravila? Ako i uđe, ne sme izaći...”

“Ko ih je doveo ovamo? Ko im daje hranu?”

“Čuvari koji služe u mom hramu, Dabi i Uahto, oni su evnusi i smeju da uđu ovamo kad to zahteva služenje Bezimenima, baš koja i ja. Vojnici Bogokralja su ostavili vezane zatvorenike ispred spoljnog zida, a ja i čuvari smo ih uveli kroz Vrata za zatvorenike, ona u crvenim stenama. Tako se oduvek radilo. Hranu i vodu im spuštaju kroz kapak na podu jedne od soba iza Prestola.”

Arha pogleda naviše i ugleda, pored lanca na kome je visila baklja, drveni kvadrat ugrađen u kamen tavanice. Bio je isuviše mali da se čovek provuče kroz njega, ali kad bi se odatle spustio konopac stigao bi tačno nadohvat srednjega od trojice zatvorenika. Brzo je skrenula pogled.

“Onda neka im više ne daju hrane i vode. I neka puste da se baklja ugasi.” Kosil se pokloni.

“A šta ćemo s telima, kad poumiru?”

“Neka ih Dabi i Uahto sahrane u velikoj pećini kroz koju smo prošli, u Podgrobnici”, reče devojka, a govorila je sve brže i sve tanjim glasom. “Moraju to učiniti u mraku. Moji Gospodari će pojesti tela.”

“Biće učinjeno.”

“Je li tako dobro, Kosil?”

“Dobro je, gospodarice.”

“Onda, hajdemo odavde”, reče Arha, skoro krešteći.

Ona se okrenu i pohita natrag kroz drvena vrata, što dalje od Sobe s lancima u mrak tunela. Sad joj se činilo da je tamo nekako slatko i mirno kao noć bez zvezda, tiho, bez mučnih prizora, svetlosti, bez života. Ona zaroni u tu čistu pomrčinu, žureći kroz nju kao plivač kroz vodu. Kosila je takođe hitala iza nje, zaostajući sve više, dahćući, spotičući se. Ne zaostajući ni za trenutak Arha ponovi isti put propuštajući sve otvore koje treba i ulazeći u one u koje treba, projuri potom kroz ogromnu Podgrobnicu punu odjeka i

uspuzala se, presamićena, kroz poslednji dugački tunel do zatvorenog ulaza u steni. Tu čučnu i pipajući potraži dugački ključ na prstenu koji joj je visio sa pojasa. Našla ga je, ali nije mogla da pronađe ključaonicu. U nevidljivom zidu ispred nje nije se nigde video tračak svetlosti kroz rupicu veliku kao ubod igle. Prstima je grčevito pipala po steni, tražeći bravu, šip ili kvbaku i nije nalazila ništa. Gde mora da stavi ključ? Kako da izađe?”

“Gospodarice!”

Kosilin glas, pojačan odjecima, šištao je i bubnjao iza nje.

“Gospodarice, vrata se ne mogu otvoriti iznutra. Nema izlaza. Nema povratka.”

Arha je i dalje čučala uz stenu. Bez reči.

“Arha!”

“Tu sam.”

“Hodi!” Ona joj priđe, puzajući na rukama i kolenima, kroz prolaz, poput psa, sve do Kosilinih sukanja.

“Nadesno. Požuri! Ja ne smem dugo da se zadržavam, ovo nije moje mesto. Pođi za mnom!”

Arha se uspravi na noge i uhvati se za Kosiline haljine. Pošle su napred, prateći neobično izrezbaren desni zid pećine i išle tako dosta dugo, a zatim naviše, podzemnim hodnicima, stepenicama. Devojka se čvrsto držala za ženinu haljinu, zatvorenih očiju. Uskoro se pojavi zračak svetla, crven kroz proreze očnih kapaka. Pomislila je da se opet nalazi u sobi osvetljenom bakljom, punoj dima, i nije otvorila oči. Ali vazduh je mirisao sladunjavo, bio je suv i vonjao je na vlažnu zemlju, i taj miris joj je bio poznat i noge su joj išle po stepenštu, strmom skoro kao lestvice. Ona pusti Kosilinu haljinu iz ruke i pogleda. Iznad glave joj je stajao otvoreni kapak. Provukla je kroz njega, prateći Kosil. Vodio je u sobu koju je dobro znala, malu kamenu ćeliju gde je ležalo nekoliko kamenih i gvozdениh škrinja, jedan od mnogobrojnih sobičaka iza Prostorije s Prestolom u Dvorani. Jedva primetna siva svetlost dana svetlucala je u dvorani ispred vrata ćelije.

“Ona druga, Vrata za zatvorenike, vode samo u tunel. Kroz njih se ne može izaći. Ovo je jedini izlaz. Ako postoji neki drugi, ja za njega ne znam, a ne zna ni Tar. Moraćeš sama da ga zapamtiš, ukoliko postoji. Ali, sumnjam.”

Kosil je i dalje govorila tihim glasom, i pomalo kivno. Debelo lice ispod crne kapuljače bilo joj je bledo i svo orošeno znojem.

“Nisam zapamtila skretanje do ovog izlaza.”

“Reći ću ti ih. Jednom drugom prilikom. Moraćeš da ih zapamtiš. idući put ja više neću poći s tobom. To nije moje mesto. Moraćeš sama.”

Devojka klimnu glavom. Podigla je pogled ka licu starije žene i pomislila kako čudno izleda, sve blede od straha s kojim je jedva izlazila na kraj, a ipak pobedonosno, kao da se Kosil naslađuje njenom slabošću.

“Posle toga ću ići sama”, ponovi Arha, a onda, pokušavši da se okrene i ode od Kosil, oseti kako joj kolena popuštaju i vide gde se soba oko nje vrti u krug. Onesvešćena se složila u malu, crnu gomilicu pred noge sveštenice.

“Naučićeš”, reče Kosil, i dalje teško dišući, stojeći nepomično. “Već ćeš naučiti.”

4. SNOVI I PRIČE

Arha se nekoliko dana nije dobro osećala. Lečili su je od groznice. Ležala je u postelji ili sedela na tremu Malog zdanja, pod mlakim jesenjim suncem i gledala ka brdima na zapadu. Osećala se malaksalo i glupo. Stalno su je opedale jedne iste misli. Stidela se što se onesvestila. Nijedan stražar nije bio postavljen na Zid Grobnice, ali, posle svega, nikada se više ne bi usudila da to zatraži od Kosil. Nije više želela da vidi Kosil, nikada. Zato što se stidela pred njom, jer se onesvestila.

Tu, pod sunčevom svetlošću, često je krojila planove kako će se ponašati kada idući put bude ušla u mračna mesta ispod brda. Mnogo puta je, takođe, razmišljala i o tome kakvu vrstu pogubljenja će tražiti za sledeću grupu zatvorenika, nešto manje jednostavno, nešto što bi bilo više u skladu sa obredima Praznog Prestola.

Svake noći se budila, vrišteći u pomrčini.

“Još su živi! Još umiru!”

Mnogo je sanjala. Sanjala je kako mora da skuva hranu, ogromne kotlove pune ukusne kaše, i da je do kraja izlije u rupu u zemlji. Sanjala je kako mora da nosi ogroman krčag pun vode, ogroman, mesingani krčag, kroz mrak, nekome ko je žedan. Ali, nikako nije uspevala da stigne do te osobe. Budila se, i sama žedna, ali nije odlazila da se napije. Ležala je budna u postelji, otvorenih očiju, u sobi bez prozora.

Jednog jutra Pent dođe da je poseti. Arha je sa trema posmatrala kako se približava Malom zdanju, sa bezbrižnim, rasejanim izrazom lica, kao da je slučajno tuda naišla. Da Arha nije progovorila, ona se ne bi popela uz stepenice. Ali Arha se osećala usamljenom, i progovorila je.

Pent se duboko pokloni, onako kako treba da uradi svako ko se približi Sveštenici Grobnica, a onda se skljoka na stepenište ispred Arhe i ispusti uzdah nalik na “Phuuu!” Bila je porasla i ugojila se, zajapurila bi se u licu od svakog, i najmanjeg napora, a i sada je bila sva zajapurena od hodanja.

“Čula sam da si bolesna. Sačuvala sam ti malo jabuka.” Iznenada, odnekud iz svoje pozamašne crne haljine izvuče mrežu od trske u kojoj se nalazio šest ili osam savršenih, žutih jabuka. Sada je i ona već bila posvećena u službi Bogokralja, ali još nije bila sveštenica, i još je išla na časove i radila sve poslove kao i pripravnice.

“Popi i ja smo ove godine probirale jabuke, i ja sam sklonila one najbolje. One koje su zaista dobre uvek odu na sušenje. Naravno, tako se najbolje održe, ali nekako mi se uvek čini da je to šteta. Zar nisu lepe?”

Arha opipa svilenkastu, bledozlatnu koru jabuke, razgleda tanke grančice na kojima su još slabašno stajali mrki listići.

“Lepe su.”

“Uzmi jednu”, ponudi je Pent.

“Neću sada. Uzmi ti.”

Pent učtivo izabra najmanju i smaza je u desetak sočnih, većih, meraklijskih zalogaja.

“Ceo dan bih mogla da jedem”, reče ona. “Nikada mi nije dosta. Radije bih bila kuvarica, a ne sveštenica. Kuvala bih kudikamo bolje od one matore Natabe, s kožom kao kremen, a osim toga, mogla bih na kraju i da oližem šerpe... Oh, jesi li čula za Munit? Trebalo je da izglača one mesingane ibrike u kojima se čuva ružino ulje, znaš, one sa dugim tankim vratovima i poklopcima. I mislila je da treba da ih očisti i iznutra, pa je ugurala ruku i jedan, prethodno je obmotavši krpom, znaš, i onda više nije mogla da je izvadi. Pokušavala je iz sve snage, tako da joj se ruka sva nadula i nabrekla u članku, znaš, tako da se na kraju zaista zaglavila. A onda je stala da juri kroz spavaonice, urlajući: ‘Ne mogu da ga skinem! Ne mogu da ga skinem!’ A Ponti je sada već toliko ogluveo da je pomislio da je požar, te je počeo da krešti iz sve snage na ostale čuvare da spasavaju pripavnice. A Uahto je upravo muzao koze, pa je istrčao iz tora da vidi šta se događa, i ostavio otvorena vrata, i sve koze mlekulje su izletele i jurnule u dvorište i naletele na Pontija i čuvare i male devojčice, a za njima i Munit, vitlajući onim mesingalnim ibrikom na ruci i histerična, i svi su tako jurili kao bez glave u trenutku kaaa je Kosil izišla iz hrama. I ona je upitala: ‘Šta je sad? Šta je to sad?’”

Pentino lepuškasto, okruglo lice, zadobi izraz odbojnog prezira, ni nalik na Kosilin izraz, a ipak, odnekud toliko nalik na Kosil, da se Arha zagrcnu od skoro uplašenog smeha.

”Šta je sad? Šta se to događa?” rekla je Kosil. A onda ... a onda ju je ona tamnomrka koza tresnula u stražnjicu...” Pent se sva zaceni od smeha, suze su joj potokom navirale na oči.

“A onda je Munit tresnula kozu ibrikom...”

Obe devojke su se previjale i grčile od smeha, držeći se za kolena i

ljuljukajući se gore,dole, gušeći se.

“A Kosil se okrenula i upitala: ‘Šta je sad ovo? Šta je sad ovo?’ i to ... i to kozi...”

Kraj priče se utopi u kikotanje. Pent na kraju obrisa oči i nos, i rasejano zagriže u novu jabuku. Od sinog smeha Arha se osećala malaksalo. Pošto se smirila, ona upita:

“Kako si ti uopšte dospela ovamo, Pent?”

“Oh, bila sm šesto žensko dete u porodici, i moj otac i majka prosto nisu mogli da nas sve othrane i poudaju. I tako, kad sam napunila sedam godina doveli su me u hram Bogokralja i posvetili me njemu. To je bilo u Osavi. Međutim, verovatno su tamo imali isuviše pripravnica, jer su me ubrzo potom poslali ovamo. Ili su možda mislili da će od mene biti izuzetno dobra sveštenica, ili nešto slično. Ali, tu su pogrešili!”

Pent zagriže jabuku sa veselim, mangupskim izrazom lica.

“Ti radije ne bi bila sveštenica?”

“Radije ne bih! Nego šta! Radije bih se udala za svinjara i živela u jarku. Radije bih bilo šta drugo nego da provedem život ovako, živa sahranjena sa gomilom matorih baba u odvratnoj pustinji gde niko živ ne dolazi! Ali, nema vajde da želim bilo šta, jer su me posvetili i sad sam ukopana i nema mi druge. Ali se od srca nadam da ću u sledećem životu biti igračica u Avabahu! Jer to ću, vala, i zaslužiti.”

Arha ju je netremice posmatrala odozgo, mračnim pogledom. Nije mogla da razume. Činilo joj se kao da nikada ranije nije videla Pent, da je nikada nije valjano pogledala i videla je takvu kakva je, debeljuškasta i sočna i puna života, baš kao jedna od njenih prekrasnih zlačanih jabuka.

“Zar ti Hram baš ništa ne znači?” upita je, prilično strogo.

Pent, koja je uvek bila ponizna i plašljiva, ovoga puta ni ne trepnu.

“Oh, znam da za tebe tvoji Gospodari znače veoma mnogo”, odgovori joj tako ravnodušno, da se Arha prenerazi.

“To u krajnjoj liniji ima smisla, zato što si ti u njihovoj službi jedina i istaknuta. Nisi tek tako posvećena, ti si rođena kao predodređena. A vidi mene. Treba li i ja da osećam toliko mnogo strahopoštovanja i tako dalje prema Bogokralju? Na kraju krajeva i on je ipak samo čovek, pa makar i živeo u Avabatu, u plati koja ima deset milja u obimu i zlatne krovove. Sada mu je oko pedeset godina i ćelav je. Možeš to videti na svim njegovim

kipovima. I kladim se da mora da seče nokte na nogama, kao i svi mi. Dobro, savršeno mi je jasno da je on još i bog. Ali, da ti pravo kažem, mislim da će postati daleko božanskiji kad bude umro.”

Arha se slagala sa Pent, jer je u potaji i sama počela da smatra samozvane Božanske Careve Kargada skorojevićima, lažnim bogovima koji pokušavaju da uzurpiraju ono bogoštovanje koje se ukazuje istinskim i večnim Silama. Ali u Pentinim rečima bilo je još nečeg, nečeg s čim se nije slagala, što joj je do tada bilo potpuno nepoznato i što ju je plašilo. Nikada pre toga nije bila svesna koliko se ljudi međusobno razlikuju, i kako različito gledaju na život. Osećala se kao da je prvi put u životu podigla pogled i ugledala potpuno novu planetu, kako joj lebdi pred prozorom, ogromna i puna ljudi, savršeno nepoznat svet u kome bogovi nisu ništa značili. Uplašila ju je i čvrstina Pentinog neverovanja. Tako uplašena, krenula je u napad.

“Imaš pravo. Moji Gospodari su mrtvi već dugo, dugo vremena, i nikada nisu ni bili ljudi... Znaš, Pent, ja bih mogla da te pozovem u službu Grobnicama.” Govorila je ljubazno, kao da svojoj prijateljici nudi bolji izbor.

Pentini rumeni obrazi odjednom pobeleše.

“Da”, odgovori ona, “mogla bi. Ali ja... ja po prirodi nisam takva da bih to mogla da radim kako treba.”

“Zašto?”

“Bojim se mraka.” tiho odgovori Pent.

Arha uzvikom pokaza nevericu i nipodaštavanje, ali je bila u sebi zadovoljna. Dokazala je ono što je htela. Pent ne mora da veruje u bogove, ali ipak se boji bezimernih sila mraka, kao i svi smrtnici.

“Naravno, neću to uraditi ako ti ne želiš”, obodri je Arha.

Zavlada dugo ćutanje.

“Sve više ličiš na Tar”, ponovo progovori Pent, onako tiho i sanjalački kako je samo ona umela. “Na svu sreću, ne počinješ da ličiš na Kosil! Ali, tako si jaka. Volela bih da sam i ja takva. Ja samo volim da jedem...”

“Samo nastavi”, reče Arha, nadmoćno i zabavljajući se, i Pent polako pojede i treću jabuku, sve do koštica.

Nekoliko dana kasnije, zahtevi beskonačnih obreda Mesta nagnaše Arhu da izađe iz svoje usamljenosti. Jedna koza beše ojarila dva jareta blizanca u nevreme, i trebalo ih je prineti na žrtvu Božanskoj Braći Blizancima, kao što je običaj nalagao, bio je to važan obred, kome je morala prisustvovati i

Prvosveštenica. A potom je došla mlada, i morali su se obaviti obredi tame ispred Praznog Prestola. Arha je udisala narkotična isparenja trava koje su gorele u širokim, bronzanim činijama ispred Prestola, i igrala, potpuno sama i odevena u crno. Igrala je u čast nevidljivih duhova umrlih i još nerođenih, i dok je igrala duhovi ispuniše vazduh oko nje, prateći zaokrete i uvijanja njenih nogu, i spore, sigurne pokrete ruku. Pevala je reči pesama koje nijedan čovek nije razumeo, koje i ona sama beše naučila slog po slog, još davno, od Tar. Hor sveštenica, nevidljiv u mraku iza dvostrukog reda ogromnih stubova, kao odjek je ponavljao za njom nepoznate reči, i ogromna, polusrušena prostorija bila je ispunjena žamorom glasova, kao da horde duhova poju zajedno s njom, ponavljajući reč po reč.

Bogokralj iz Avabta više nije poslao nijednog zatvorenika u Mesto, i Arha je postepeno prestala da sanja onu trojicu koji su već odavno bili mrtvi i sahranjeni u plitke grobove u ogromnoj pećini ispod Kamenova.

Prikupila je hrabrost da se vrati u tu pećinu. Mora se vratiti, Sveštenica Grobnica mora biti u stanju da bez straha ulazi u svoje područje, da ga dobro upozna.

Nije joj bilo lako da prvi put prođe kroz kapak, ali je ipak bilo mnogo lakše nego što je zamišljala. Tako se dobro bila pripremila za to, toliko je bila čvrsto rešila da će ići sama i održati prisustvo duha, da je bila gotovo zbunjena kada se napokon našla tamo i otkrila da nema čega da se plaši. Grobovi su bili tu, ali ona nije mogla da ih vidi, nije mogla ništa da vidi. Bilo je potpuno mračno, bilo je tiho. I ništa više.

Počela je da odlazi tamo svakog dana, uvek ulazeći kroz kapak u sobici iza Prestola, sve dok nije dobro naučila ceo krug pećine, s njegovim čudnim, izrezbarenim zidovima, onako dobro kako se samo može upoznati ono što se ne vidi. Nikada se nije odvajala od zidova, jer ako bi krenula pravo preko ogromne praznine mogla bi ubrzo, u mraku, izgubiti put, i tako, kad bi najzad nasumice opet pogodila zid, više ne bi znala gde je. Jer, kao što je još prvi put naučila, dole, u mraku, najvažnije je da čovek zna kraj kojih je otvora i skretanja prošao i na koje još treba da naiđe. To se mora raditi brojanjem, jer pod rukom su svi delovi jednaki. Arha je imala izvežbano pamćenje, i nije joj bilo nimalo teško da savlada tu neobičnu veštinu orijentacije dodirom i brojanjem, a ne vidom i razumom. Ubrzo je napamet znala sve hodnike koji su vodili iz Podgrobnice, onaj manji lavirint koji je ležao ispod Prestone Dvorane i tačno ispod vrha brda. Ali, postojao je i jedan hodnik u koji nikada nije ulazila, drugi sleva posle ulaza u crvenoj steni, onaj iz kojeg ne bi više nikada pronašla izlaz ako bi slučajno pogrešila i ušla u njega misleći da je

jedan od onih koje poznaje. Žudnja da uđe u njega, da upozna i Lavirint, postepeno je sve više rasla, ali ona ju je suzbijala dok prethodno ne sazna sve što može o njemu gore na površini.

Tar je znala samo imena nekih od prostorija u Lavirintu i upustvo u koje otvore treba ići i koje proći da bi se stiglo do njih. Ta upustva je govorila Arhi, ali je uporno odbijala da ih vizuelno prikaže, bilo crtanjem u prašini ili pokretima ruke u vazduhu, a ona sama ih nikada nije primetila, nikada nije ušla u Lavirint. Ali, kad bi je Arha zapitala: “Kojim putem se ide od gvozdениh vrata koja stalno stoje otvorena do Oslíkane sobe?” ili: “Kako izgleda put od Sobe s kostima do tunela pored reke?” Tar bi malo počutala, a zatim izrecitovala upustva koja je još odavno, napamet naučila od prethodne Arhe, toliko raskrsnica treba preći, toliko i toliko skrenuti ulevo, i tako dalje i tako dalje. I sve je to Arha naučila napamet, baš kao i Tar pre nje, često već pri prvom slušanju. Noću, dok je ležala budna u postelji, ponavljala bi ta upustva u sebi, pokušavajući da zamisli mesta, prostorije, zaokrete.

Tar je pokazala Arhi i mnogobrojne tajne otvore za gledanje u mali lavirint, koji su se nalazili u svakoj zgradi i hramu u Mestu, i, čak, i pod određenim kamenovima napolju. Mreža tunela i katakombi prostirala se ispod čitavog Mesta i čak i izvan njegovih zidina, milje i milje tunela tamo dole, u tami. I niko osim nje, dve Velike sveštenice, i njihovih specijalnih slugu, evnuha Manana, Uahtoa i Dabija, nije znao da taj splet postoji i da, u stvari, hodaju po njemu. Neodređene glasine o tome su kružile među ostalima, svi su znali da ispod Kamenova postoje nekakve pećine ili podzemne sobe. Ali niko nije bio baš toliko radoznao da sazna nešto više o stvarima u vezi sa Bezimenima i njihovi svetilištima. Nekako kao da su osećali da je bolje da što manje znaju. Arha je, naravno, bila veoma radoznala, i znajući da postoje otvori iz kojih se može gledati u Lavirint, tražila ih je, ali, bili su tako dobro skriveni, u pločama podova ili u pustinjskom tlu, da nikada nije uspela nijedan da pronade, sve dok joj Tar nije pokazala.

Jedne noći, u rano proleće, uzela je fenjer sa neupaljenom svećom i sišla s njim, prošavši kroz Podgobnicu do drugog otvora s leve strane prolaza koji je vodio od vrata u crvenoj steni.

Tako, u mraku, prešla je otprilike tridesetak koraka kroz prolaz, a onda je prošla kroz neka vrata, napipavši gvozdeni dovratnik ugrađen u stenu, to je, do sada, bila najdalja tačka njenih podzemnih istraživanja. Prošavši kroz Gvozdena vrata, dugo je išla kroz tunel, i kada je napokon počeo da skreće udesno, upalila je sveću i pogledala oko sebe. Jer ovde je svetlo bilo dozvoljeno. Više se nije nalazila u Podgrobnici. Nalazila se na mestu koje je

bilo manje svetlo, ali, zato, možda i strašnije. Nalazila se u Lavirintu.

Stajala je u malom krugu svetlosti sveće, okružena hrapavim, golim bočnim zidovima, zasvodnjenom tavanicom i kamenim podom. Vazduh je bio ustajao. Ispred i iza nje tunel je nestajao u tami.

Svi su tuneli bili isti, ukrštali su se i ponovo se ukrštali. Pažljivo je brojala i pamtila sve zaokrete i prelaze, recitujući u sebi upustva koja je naučila od Tar, iako ih je savršeno znala i bez toga. Jer, ne bi valjalo da se izgubi u Lavirintu. Da je bila u Podgrobnici, ili u nekom od kratkih prolaza oko nje, mogle bi je pronaći Kosil ili Tar, a i Manan bi mogao da je potraži, jer ga je već nekoliko puta povelala dole sa sobom. Ali ovamo nijedno od njih nije nikada kročilo, samo ona. Ne bi joj mnogo pomoglo ni kad bi oni došli u Podgrobnicu i pokušali da je vikanjem dozovu, a ona bila izgubljena u nekom spiralnom spletu tunela pola milje od njih. Zamišljala je kako bi slušala mnoštvo odjeka njihovih glasova, koji se odbijaju kroz svaki tunel i prolaz, i kako bi pokušala da se upravlja po njima, pa bi se, pošto već ionako beše zalutala, izgubila još više. Tako je živo zamislila tu situaciju da za časak zastade, jer joj se učinilo da čuje kako je neko doziva izdaleka. Naravno, ničega nije bilo. I ona neće zalutati. Dobro je pazila, a osim toga, ovo je njeno mesto, njeno područje. Sile mraka, Bezimeni, vodiće njene korake ovde, isto onako kao što bi zaveli naa pogrešan put svakog dugog smrtnika koji bi se usudio da uđe u Lavirint koji pripada Grobnicama.

Nije zašla daleko u njega taj prvi put, ali ipak dovoljno daleko da u njoj snažno naraste ono čudno, gorko, a ipak prijatno osećanje potpune ubeđenosti da je sama i nezavisna, koje ju je potom, mnogo puta, dovelo, i svaki put sve dalje. Tako je stigla i do Oslikane sobe, i do šest puteva, i prešla dugački Spoljni tunel i ušla čak i u čudni i zamršeni splet koji je vodio do Sobe s kostima.

“Kada je napravljen Lavirint?” upitala je Tar, a stroga, mršava sveštenica je odgovorila:

“Gospodarice, ne znam. Niko to ne zna”.

“Zašto je napravljen?”

“Da bi se sakrilo blago Grobnica, i da bi se kaznili oni koji pokušaju da pokradu to blago.”

“Sve blago koje sam videla nalazi se u sobicama iza Prestola i u podzemnim prostorijama ispod njega. Šta se nalazi u Lavirintu?”

“Daleko veće i starije blago. Da li bi htela da ga vidiš?”

“Da.”

“Niko sem tebe ne sme da uđe u Riznicu Grobnica. Svoje sluge možeš povesti u Lavirint, ali ne i u Riznicu. Čak i kad bi Manan ušao u nju, probudio bi se gnev tame, on ne bi živ izišao iz Lavirinta. Na to mesto moraš uvek ići sama. Ja znam gde se nalazi Velika riznica. Sama si mi rekla put, pre petnaest godina, na smrti, da bih ga ja zapamtila i opet ga tebi rekla kad se vratiš. Mogu ti reći kojim putem treba da kreneš kroz Lavirint, kada prođeš kroz Oslikanu sobu, a ključ riznice je ovaj srebrni, na tvom prstenu, sa drškom u obliku zmaja. Ali, moraćeš da ideš sama.”

“Kaži mi put.”

I Tar joj je rekla, i ona je zapamtila, kao što je uvek pamtila sve što ju joj kazali. Ali, nije otišla da vidi Veliko blago Grobnica. Zadržalo ju je neko osećanje da joj volja još nije dovoljno jaka, niti znanje dovoljno veliko. Ili je, možda, želela da zadrži nešto u rezervi, nešto što će se s radošću iščekivati, čime će pridodati malo raskoši tim beskonačnim, mračnim tunelima koji se uvek završavaju zidom ili prazninom, prašnjavom ćelijom. Sačekaće još malo, pre nego što vidi svoje blago.

Uostalom, zar ga nije već videla?

Još se osećala nekako čudno kad bi joj Tar ili Kosil pričale o stvarima koje je videla ili rekla pre nego što je umrla. Znala je da je zaista umrla i da se ponovo rodila u novom telu onoga časa kada je njeno staro telo umrlo, i to ne samo jednom, pre petnaest godina, već i pre pedeset godina, i pre toga, i još pre toga, i pre mnogo godina, i pre više stotina godina, i pre još više generacija, sve do samog početka vremena, kada je iskopan Lavirint i kad su podignuti Kamenovi, i kad je Prva sveštenica Bezimenih živela u ovom Mestu i igrala ispred Praznog Prestola. Sve je to jedno, svi ti životi i njen sadašnji. Ona je bila Prva sveštenica. Sva ljudska bića se iznova rađaju u drugom vidu, jedino ona, Arha uvek se rađa ista. Već stotinama puta je učila pravce i skretanja kroz Lavirint i napokon stizala do skrivene sobe.

Ponekad bi joj se činilo da se priseća. Mračna mesta ispod brda su joj bila nekako poznata, kao da nisu samo njeno područje već i njen dom. Kad je udisala narkotična isparenja da bi potom zaigrala u doba mladog meseca, u glavi joj je bilo nekako lako, a telo kao da više nije bilo njeno, tada je igrala kroz stoleća, bosonoga i u crnoj rizi, i znala je da ta igra večito traje.

A ipak se uvek osećala nekako čudno kad bi Tar rekla:

“Pre nego što si umrla, kazala si mi...”

Jednom je upitala:

“Ko su bili oni ljudi što su dolazili da opljačkaju Grobnice? Da li je ikada nekome od njih to pošlo za rukom?”

Pomisao na pljačkaše ju je uzbuđivala, ali joj je izgledala malo verovatna. Kako su mogli da se prikradu Mestu, a da ih niko ne opazi? Hodočasnici su se pojavljivali veoma retko, još ređe nego zatvorenici. Tek pokatkad bi im slali pripravnice ili robove iz manjih hramova Četiri Zemlje, ili bi došla grupica ljudi da donese nekom od hramova poklon u vidu zlata ili retkih vrsta tamjana. I to je bilo sve. Niko nije nailazio slučajno, ili da trguje, ili da obiđe znamenitosti, ili da krade, niko nikada nije dolazio, sem po naređenju. Arha čak nije znala ni koliko je udaljen najbliži grad, dvadeset milja ili više, a najbliži grad je bio malo mesto. Njihovo Mesto su štitili kroz pustinju koja ga je okruživala, mislila je Arha, imao je izgleda da prođe neprimećen koliko i crna ovca u polu pod snegom.

Bila je sa Tar i Kosil, s kojima je sada provodila mnogo više vremena, kad god nije boravila u Malom Zdanju ili sama u podzemlju. Napolju je vladala olujna, hladna aprilska noć. Sedele su pored vatrice založene kaduljom na ognjištu u sobi iza hrama Bogokralja, u Kosilinoj sobi. Ispred vrata, u predssoblju, Manan i Dabi su igrali mikado, bacajući svežanj štapića i pokušavajući da ih što više nahvataju na podmetnutu nadlanicu. Manan i Arha su ponekad još igrali tu igru, kad ih niko ne bi video, u unutrašnjem dvorištu Malog zdanja. Čegrtanje popadalih štapića, promukli neartikulisani uzvici pobeđe ili poraza, tiho pucketanje vatre, bilo je sve što se moglo čuti kada bi tri sveštenice učutale. Svuda unaokolo, iza zidova, prosirala se gluva tišina pustinjske noći. S vremena na vreme do njih bi doprlo bubnjanje retkih naleta proletnje kiše.

“Od vajkada su mnogi ljudi dolazili da opljačkaju grobnice, ali niko nije uspeo”, reče Tar. Tako ćutljiva, volela je da s vremena na vreme ispriča poneku priču, i često bi to činila tako da izleda kao deo Arhinog školovanj. Večeras je izgledalo da će iz nje moći da se izmami jedna od njih.

“Kako su se samo usudili?”

“Uh, takvi se usuđuju”, umeša se Kosil. “Bili su to čarobnjaci, vešci iz Unutrašnjih Zemalja. To se dešavalo pre nego što su Bogokraljevi zavladaali zemljama Kargada, tada još nismo bili ovako jaki. Ti vešci su obično stizali morem sa zapada do Kareko- Ata i Atuana, da opljačkaju priobalne gradove i opustoše seoska imanja, dospevali su čak i do svetog grada Avabata. Pričali su da dolaze da ubijaju zmajeve, ali suostajali da opljačkaju gradove i

hramove.”

“A njihovi veliki junaci dolazili su kod nas da isprobaju svoje mačeve”, nastavi Tar, “i da bacaju svoje bezbožne čini. Jedan od njih, moćni veštac i gospodar zmajeva, najveći od svih njih, ovde je loše prošao. Bilo je to davno, veoma davno, ali priča se još uvek pamti, i to ne samo tu, kod nas. Veštac se zvao Eret Akbe, i bio je i kralj i čarobnjak tamona Zapadu. Došao je u naše zemlje, i u Avabatu se pridružio izvesnim pobunjenim kargadskim plemićima, i borio se za prevlast nad gradom sa Velikom sveštenikom Središnjeg hrama Božanske Braće. Dugo su se borili, čovekova crna magija protiv munje bogova, i hram su pretvorili u prah. Na kraju je Veliki sveštenik prelomio vešću njegov čarobni štap, prepолоvio mu amajliju u kojoj je ležala njegova moć i pobedio ga. Ovaj je pobjegao iz grada i iz kargadskih zemalja i nastavio da beži preko Zemljomorja, do krajnjih granica na zapadu, i tu ga je ubio jedan zmaj, jer više nije imao moći. i od toga dana sila i moć zemalja Unutrašnjeg Kopna stalno su u opadanju. Onaj Veliki sveštenik, se zvao Intatin, i bio je prvi iz kuće Tarba, te loze iz koje, posle Karego-Ata, a preko njih i Bogokraljevi Kargada, i tako, od vremena Intatina, sila i moć zemalja Kargada stalno su u porastu. Oni koji su dolazili da pljačkaju Grobnice bili su takođe vešci, i stalno su pokušavali i pokušavali da se domognu prelomljene amajlije Eret Akbe. Ali ona je još tu, ovde, gde ju je Veliki sveštenik poslao na čuvanje. Zajedno s njihovim kostima...” Tar uperi prst prema zemlji ispod svojih nogu.

“Jedna polovina je tu”, ispravi je Kosil.

“A druga se zauvek izgubila.”

“Kako to, izgubila?” upita Arha.

“Onu polovinu koja mu se našla u ruci Intatin je predao u Riznicu Grobnica, gde treba zauvek da bude čuvana. Druga polovina je ostala u ruci vešca, ali on ju je, pre nego što je pobjegao, dao jednom sitnom vladaocu, jednom od pobunjenika, po imenu Toreg od Hapana. Ne znam zašto je tako postupio.”

“Da bi izazvao sukob, da Toreg počne da se pravi važan”, opet se umeša Kosil. “I uspeo je. Toregovi potomci su se opet pobunili, za vlade kuće Tarba, i opet su se digli na oružje protiv prvog Bogokralja, odbijajući da ga priznaju i za kralja i za boga. Bili su prokletog, ukletog porekla. Ali, svi su sada već mrtvi.”

Tar klimnu glavom.

“Otac našeg sadašnjeg Bogokralja, Gospodar Koji Se Podigao, istrebio je

porodicu Hapana i porušio sve njihove dvorce. Dok se to dešavalo izgubila se ona polovina amajlije koju su oni čuvali još od vremena Eret Akbe i Intatina. Niko ne zna šta se s njom desilo. A sve se to događalo pre jednog ljudskog veka.”

“Bez sumnje su je bacili u đubre”, reče Kosil. “Kažu da uopšte nije izgledala kao nešto vredno, ta čuvena amajlija, Prsten Eret Akbe. Neka je prokleta i ona i sve što dolazi od tog veštačkog naroda!” Kosil pljunu u vatru.

“Jesi li videla tu polovinu koja je kod nas?” upita Arha Tar.

Mršava žena zavrte glavom.

“Ona je u riznici u koju niko ne sme da uđe, osim Jedinе sveštenice. Možda je upravo ona najveće od svih blaga koje se tamo nalaze, ne znam. Rekla bih da jeste. Već stolecima zemlje Unutrašnjeg kopna šalju lopove i čarobnjake ne bi li se opet domogle, i oni prolaze pored otvorenih kovčega krcatih zlatom, tražeći uvek samo tu jednu stvar. Prošlo je već mnogo vremena od kako su živeli Eret Akbe i Intatin, a priča se još pamti i prepričava, i ovde i na Zapadu. Mnoge stvari stare i nestaju dok vekovi prolaze. Malo je takvih koje ostaju dragocene, i malo je priča koje se pamte. “

Arha se malo zamisli, pa reče:

“Oni što su ulazili u Grobnice mora da su bili ili veoma smeli ili veoma glupi. Zar ne znaju kakve su moći Bezimenih?”

“Ne znaju”, odvrati Kosil, svojim ledenim glasom. “Oni nemaju bogova. Bave se magijom i zamišljaju da su oni sami bogovi. Ali, nisu. Kad umru, ne rađaju se ponovo. Pretvaraju se u prah i mrtve kosti, a njihove aveti još malo zavijaju i cvile na vetru, dok ih vetar ne oduva. Oni nemaju besmrtnu dušu.”

“Ali, kakva je ta magija kojom se bave? upita Arha, goreći od radoznalosti. Bila je zaboravila da jednim beše rekla da bi se okrenula i ne bi ni pogledala brodove iz zemalja Unutrašnjeg kopna. “Kako oni to rade? Šta je ta magija?”

“Obično trikovi, prevare, opsene”, odreza Kosil.

“Ali, i nešto više od toga”, ispravi je Tar, “ukoliko u pričama ima iole istine. Čarobnjaci sa Zapada umeju da probude i da utišaju vetrove, i da ih nateraju da duvaju u pravcu u kome oni to žele. Tu se svi slažu i sve su priče u tom pogledu iste. Zato su oni veliki moreplovci, umeju da stvore magijski vetar i uprave ga u svoja jedra, i tako brode gde im je volja, a umeju i da utišaju oluje na moru. Priča se da takođe umeju da stvore svetlost kad im je volja, a i mrak, da obično kamenje pretvore u dijamante, i olovo u zlato, da

umeju da sagrađe ogromne palate ili čitav grad u tren oka, bar prividno, da mogu da se pretvore u medvede, ribe, zmajeve, u šta god im se prohte.”

“Ja u to ne verujem”, ponovo će Kosil. “Da su opasni, lukavi i prevaranti, namazani svim mastima, to da. Ali, kažu da čarobnjak izgubi svoju moć kad mu uzmeš njegov drveni štap. Verovatno da su na tom štapu ispisane zle rune.”

Tar opet zavrte glavom.

“Nose štap. To je tačno, ali on je samo oruđe moći koju imaju u sebi.”

“Ali otkud im ta moć?” upita Arha. “Odakle?”

“Lagarije”, sevnu Kosil.

“Reči”, objasni Tar. “Tako mi je ispričao neko ko je jednom posmatrao jednog velikog čarobnjaka iz zemalja Unutrašnjeg kopna, Maga, kako ga oni zovu. Zaboravili su ga prilikom jednog pljačkaškog pohoda po Zapadu. Pokazao im je osušenu granu i rekao joj jednu reč. I gle! grana se rascvetala. Izgovorio je još jednu reč, i gle, pojavile su se na njoj crvene jabuke. Izgovorio je još jednu reč, i štap, cvetovi, jabuke, sve je to nestalo, a zajedno sa njima i čarobnjak. Na ciglo jednu reč je nestao onako kako nestaju duga, kao treptaj oka, bez traga, i više ga nikad nisu pronašli na tom ostrvu. Je li to bila obična opsena?”

“Budalu je lako prevariti”, bila je uporna Kosil.

Tar učuta, izbegavajući prepirku, ali Arha se nerado odvajala od te teme.

“Kako izgledaju čarobnjaci?” upita ona, “jesu li zaista crni po čitavom telu i imaju bele oči?”

“Crni su i zli. Nikada nisam videla nijednog od njih”, zadovoljno izjavi Kosil, promeškajući svoju telesinu na niskom tronošcu i šireći šake u pravcu vatre.

“Neka ih Božanski Blizanici drže što dalje od nas”, promrlja Tar.

“Nikada se više neće vratiti ovamo”, izjavi Kosil. A vatra zapucketa i kiša zabubnja po krovu, i negde napolju, u polumračnom predvorju Manan prodorno ciknu:

“Aha! Meni polovinu, polovinu.”

5. SVETLOST POD BRDOM

Dok se krug godine polako zatvarao ka zimi, Tar je umrla. Tog leta je dobila sušicu, i inače je bila mršava, a sada se beše pretovrila u kostur, uvek smrknuta, sada više nije otvarala usta. Jedino bi pred Arhom katkad progovorila, pa i to samo kad su bile same, a potom je i to prestalo, i ona je ćutke ušla u tamu. A kada je više nije bilo, Arha je patila za njom. Ako je i bila stroga, Tar nikada nije bila svirepa. Naučila je Arhu ponosu, a ne strahu.

Sada je preostala još samo Kosil.

Nova Velika sveštenica iz hrama Božanske Braće u Avabatu doći će tek na proleće, do tada, Arha i Kosil su bile jedine vladarke u Mestu. Žena je devojkicu oslovljavala sa “gospodarice” i morala je da poslušna, ako bi joj ova nešto naredila. Ali Arha je dobro znala da Kosil ne može da naređuje. Imala je na to pravo, ali joj je nedostajalo snage, velika je snaga bila potrebna da bi se čovek suprostavio Kosilinoj zavisti prema nekome ko je od nje viši po rangu, njenoj mržnji prema svemu čime nije mogla da vlada. Od kada je Arha saznala (od uvek nežne Pent) da postoji i bezbožništvo, i prihvatila ga kao činjenicu iako joj je ulivao strah, stekla je sposobnost da daleko mirnije gleda na Kosil i da shvati kakva je. U Kosilinom srcu nije bilo istinskog poštovanja ni prema Bezimenim, ni prema bogovima. Ništa joj nije bilo sveto, osim moći. Pošto je Car svih zemalja Kargada sada imao moć, i stoga zaista u njenim očima bio božanski kralj, ona ga je verno služila. Ali u njenim očima hramovi su bili samo pozorišta, Kamenovi samo obično stenje, Grobnice Atuana crne pećine u podzemlju, zastrašujuće, ali prazne. Da je mogla, ukinula bi i obožavanje Praznog Prestola. Ubila bi i Prvosveštenicu, samo da je mogla.

Arha je uspela da se sasvim mirno suoči sa ovom poslednjom činjenicom. Možda joj je baš Tar pomogla da je sagleda, iako joj nikada nije rekla ništa otvoreno. U prvim trenucima svoje bolesti, pre nego što ju je ćutanje potpuno obuzelo, pozivala je Arhu da joj dođe svakih nekoliko dana, i razgovarala s njom, pričajući joj mnogo i delima Bogokralja i njegovog prethodnika, i o običajima koji vladaju u Avanatu, sve što je ova kao istaknuta sveštenica trebalo da zna, ali što nije uvek bilo veoma laskavo za Bogokralja i njegov dvor. Pričala joj je i o svom vlastitom životu, i opisivala joj kako je izgledala ona Arha u prethodnom životu i šta je radila, a ponekad, i kao veoma retko, pominjala je i ono što će možda postati teško ili opasno za Arhu u njenom sadašnjem životu. Ni jedan jedini put nije pomenula Kosil po imenu. Ali Arha je već jedanaest godina bila Tarina učenica, i bio joj je dovoljan samo

nagoveštaj ili promena tona, pa da razume i da zapamti.

Kada se završila sumorna gužva i kada behu prošli Obredi oplakivanja, Arha je stala da izbegava Kosil. Kad bi se naizgled beskrajni svakodnevni poslovi i obredi priveli kraju, odlazila je u svoje samačko boravište, i kad god je imala vremena, odlazila je u sobicu iza Prestola, otvarala kapak i silazila u tamu. Po danu i po noći, jer ovde takve razlike nisu postojale, ona je sistematski istaživala svoje područje. Ulazak u Podgrobnicu, onako veliku svetinju, bio je zabranjen svim osim sveštenicima i njihovim poverljivim evanusima. Bilo koga drugog, muškarca ili ženu, ko bi se usudio da uđe, sigurno bi smesta pogodio gnev Bezimenih. Ali, nijedno od pravila koje je naučila nije zabranjivalo ulaz u Lavirint. Nije ni bilo potrebno. U njega se moglo ući samo iz Podgrobnice, uostalom, zar su movama potrebna pravila da bi znale da ne trebada ulaze u paukovu mrežu?

I tako je ona često vodila Manana sa sobom kad je odlazila u bliže delove Lavirinta, da bi i on naučio puteve i pravce. Nije baš goreo od želje da tamo zalazi, ali se, kao i uvek, pokoravao njenim naređenjima. Postarala se da i Kosilini evenusi, Dabi i Uahto, nauče put kojim se stiže do Sobe s lancima i kojim se izlazi iz Podgrobnice, ali ništa više od toga. Htela je da samo Manan, koji joj je bio beskrajno odan, zna sve tajne prolaze, on i niko drugi. Jer, oni su pripadali njoj, samo njoj, zauvek. Sada je već bila počela da istražuje Lavirint. Tokom čitave jeseni provodila je najveći broj dana hodajući kroz te beskrajne podzemne hodnike, ali je i dalje bilo delova do kojih nije stizala. To traganje kroz bezmernu i besmislenu mrežu prolaza bilo je zamorno, noge bi malaksale a um otupio, većito zabavljen brojanjem i zbrajanjem skretanja i prolaza kroz koje se prošlo i kroz koje je tek trebalo proći. Lavirint je zaista bio pravo čudo, isplaniran i izveden u živom kamenu duboko pod zemljom, poput ulica u nekom velikom gradu, ali, bio je stvoren da zamori i zbuni svakog smrtnika koji bi ušao u njega, pa je čak i sama njegova sveštenica na kraju počela da smatra da je on samo jedna ogromna klopka i ništa više.

I tako, dok su sve dublje ulazili u zimu, ona je svoja istraživanja sve više usredsređivala na samu Dvoranu, na oltare, na niše iza i ispod oltara, na sobe sa kovčezima i kutijama, na sadržaje tih kovčega i kutija, hodnike i potkrovlja, prašnjavu šupljinu ispod kupole gde su se gnjezdile stotine slepih miševa, prizemlja i podrume koji su bili predvorja katakombi mraka.

Ruku i rukava namirisanih opojnim sasušanim mošusom koji se beše pretvorio u prah ležeći osam stoleća u gvozdenom kovčegu, čela isprljanog razmazanom paučinom koja se bila uhvatila na njega, provodila je po čitav sat klečeći, samo da što bolje prouči rezbarije na prekrasnom, od vremena

istrošenom kovčegu od kedrovine, koji je pre mnogo stoleća neki kralj doneo na dar Bezimenim Silama Grobnica. Evo slike tog kralja, malene krute prilike sa velikim nosom, a evo i Prestone Dvorane sa urušenom kupolom i stubovima na ulazu, onako kako ju je vešto i u plitkom duborezu prikazao u drvetu neki umetnik koji se sam u međuvremenu beše pretvorio u prah, još ko zna pre koliko stotina godina. Evo i Jedine sveštenice, kako udiše narkotična isparenja i savetuje kralja, čiji se nos, na toj slici, bio slomio, lice sveštenice bilo je isuviše malo da bi se na njemu jasno razaznavale crte i oblici, ali Arha je zamišljala da je to njeno lice. Pitala se šta je to tada bila rekla kralju sa velikim nosom, i da li joj je bio zahvalan na tome.

Imala je svoja omiljena mesta u Prestonoj Dvorani, kao što drugi imaju mesta gde rado sede u nekoj kući punoj sunca. Često je odlazila u malo polupotkrovlje iznad jedne od garderoba u zadnjem delu Dvorane. Prastari ogrtači i raskošna odela su se čuvali na tom mestu, još iz onih dana kada su kraljevi i moćni plemići dolazili da ukažu svoje bogopoštovanje Mestu Grobnica Atuana, priznajući na taj način da postoji carstvo veće od njihovog ili od carstva bilo kog čoveka. Ponekad bi njihove kćeri, princeze, oblačile te haljine od meke bele svile, izvezene topazima i tamnim ametistima, i igrale obredne igre zajedno sa sveštenicom Grobnica. U jednoj od riznica nalazile su se pločice od slonove kosti oslikane prizorima takvog igranja, dok gospoda i kraljevi čekaju napolju, ispred Dvorane, jer ni tada, kao ni danas, nijedan muškarac nije smeo da stupi na posvećeno tle Grobnica. Ali devojke su smele da uđu i zaigraju zajedno sa Sveštenicom, obučene u belu svilu. Sveštenica je, pak, nosila i tada, kao i sada, samo grubu, rukom tkanu crnu odeću, ali, volela je da dođe i opipava nežne, meke materijale, već istrulele od starosti, neuništivo drago kamenje od čije se nezatne težine cepala trošna tkanina. Iz tih kovčega je provirivao miris drugačiji od svih mošusa i tamjana po hramovima Mesta, nekako svežiji, nežniji, mlađi.

Umela je da provede i celu noć u sobama s blagom, proučavajući sadržaje jednog jedinog kovčega, dragulj po dragulj, zarđali oklop, slomljenu perjanicu na šlemu, narukvice, igle i broševe, bronzane, posrebrene ili od čistog zlata.

Nimalo uznemirene njenim prisustvom, sove su sedele na potkrovnim gredama i otvarale i zatvarale svoje ogromne, žute oči. Svetlost zvezda bi se probila kroz pukotinu između dva crepa na krovu, ili bi sneg počinjao da sipi otuda, nežan i leden, baš kao te prastare svilne tkanine koje su iščezavale na ovlašni dodir ruke.

Jedne noći, duboko u zimi, u dvorani je bilo isuviše hladno. Ona je prišla

kapku, podigla ga, kliznula naniže kroz njega niz stepenice i opet ga zatvorila nad sobom. Tiho se uputila u pravcu koji je već tako dobro poznavala, hodnikom koji je vodio u Podgrobnicu. Tamo, naravno, nikada nije unosila svetlost, ako je slučajno nosila u ruci fenjer, zato što je dolazila iz Lavirinta, ili iz mrkle noći sa površine, gasila ga je pre nego što bi se približila Podgrobnici. Nikada nije videla to mesto, nijednom u svim životima koje je provela kao sveštenica. Pošto je već ušla u hodnik, dunula je u sveću fenjera koji je nosila u ruci, i ne usporavajući korak produžila kroz mrkli mrak, lako, kao ribica u tamnim dubinama mora. Ovde nije bilo ni hladno ni toplo, ovde nije bilo ni zime ni leta, uvek je vladala jednaka, umerena svežina, malo vlažna, nepromenljiva. Tamo gore su snažni, ledeni vetrovi šibali snegom preko pustinje. Ovde nije bilo ni vetrova, ni godišnjih doba, bilo je zatvoreno, mirno, bezbedno.

Uputila se u Oslikanu sobu. Volela je da ode do nje s vremena na vreme i da posmatra čudne slike po zidovima koje su iskakale iz mraka kad bi ih obasjala slaba svetlost njene sveće, bili su to muškarci sa dugačkim krilima i ogromnim očima, bistrim i mrzovoljnim. Niko nije znao da joj kaže ko su oni, u Mestu više nigde nije bilo takvih slika, ali je ona ipak verovala da zna, bili su to duhovi prokletih, onih koji se ne rađaju ponovo. Oslikana soba nalazila se u Lavirintu, tako da je morala da prođe kroz pećinu ispod Kamenova da bi stigla do nje. I dok joj se približavala kroz hodnik koji je išao nadole, pred njom se razli neko nejasno sivilo, tek nagoveštaj i odsjaj, senka senke neke udaljene svetlosti.

U prvom trenutku pomisli da je oči varaju, što se često dešavalo u tom potpunoj tmini. Ona ih zatvori, i svetlucanje nestade. Otvori ih, i ono se opet pojavi.

Ona se zaustavi, i sada je stajala nepomično. Zaista više nije bilo crno, već sivo. Jedva primetni odsjaj bledila tu gde ništa nije smelo da se vidi, gde je sve moralo biti crno.

Ona načini nekoliko koraka i ispruži ruku ka tom isturenom mestu na bočnom zidu gde je tunnel skretao, i premda beskrajno slabo, ipak uspe da nazre pokret svoje ruke.

Produžila je da korača. Ovo je čudo bilo tako neumno da je prevazilazilo svako osećanje straha, to jedva primetno zračenje svetlosti gde svetlosti nikada nije bilo, u najdubljem grobu pokopane tame. Koračala je bosa, bez najmanjeg šuma, odevena u crno. Na poslednjem zavijutku hodnika se zaustavi, a onda sasvim, sasvim polako načini i taj poslednji korak, pogleda i vide...

Videla je što nikada još nije videla, iako već beše proživela stotinu života: veliku, zasvođenu pećinu ispod Kamenova, koju ne behu izdubile ljudske ruke već sile Zemljine. Kao dragim kamenjem bila je sva okićena kristalima i ukrašena šiljcima i filigranima belog krečnjaka tamo gde su podzemne vode dejsstvovale pre mnogo eona, ogromna, svetlucavih zidova i tavanica, vrcajući varnicama, nežna, komplikovana, palata od dijamanta, kuća od ametista i kristala, iz koje je praiskonska tmina bila prognana raskošnim sjajem.

Ne mnogo jaka, ali ipak zaslepljujuća oku naviklom na tminu, bila je svetlost koja je izvela ovo čudo. Bio je to blagi odraz sjaja, kao avetinjska svetlost nad močvarom, koji se polako kretao kroz pećinu, paleći u prolazu hiljade sićušnih, treperavih odsjaja sa briljantske tavanice i praveći hiljade uskomešanih i fantastičnih senki duž zidova pećine.

Svetlost je sjala na vrhu jednog drvenog štapa, bez dima, ne sagorevajući. Štap je držala čovječja ruka, i Arha ugleda lice iza tog sjaja, tamnoputo lice, lice muškarca.

Stajala je kao ukopana.

On je dugo obilazio ogromnu pećinu, uzduž i popreko. Kretao se kao da nešto traži, zagledavajući iza čipkastih kamenih zavesa, zavirujući u nekoliko prolaza koji su vodili iz Podgrobnice, ali ne ulazeći ni u jedan. A Sveštenica Grobnica je još stajala nepomično, u mračnom uglu hodnika, čekajući.

Najteže joj je, izgleda, padalo da se pomomiri s činjenicom da gleda nekog stranca. Retko je viđala nepoznate ljude. Učinilo joj se da to mora biti jedan od čuvara, ne, možda jedan od onih ljudi izvan zidina, neki kozar ili stražar, rob iz Mesta, i došao je da vidi tajne Bezimenih, možda i da ukrade nešto iz Grobnica...

Da ukrade nešto. Da opljačka Sile Tame. Svetogrđe. Reč se polako pomaljala u Arhinom umu. Ovo je muškarac, a nijedna muška noga ne sme dotaći tlo Grobnica, Sveto Mesto. A ipak se drznuo da zađe ovamo, u ovu šupljinu gde je ležalo samo srce Grobnica. Ušao je. Ukresao je svetlost tu gde je svetlost zabranjena, gde je nije bilo od postanka sveta. Zašto ga Bezimeni ne obore mrtvog na zemlju?

Sada je stajao i zagledao kameniti pod, koji je bio sav izlomljen i isečen. Moglo se videti da je bio često otvoren i zatvaran. Kiselkaste, jalove grudve zemlje izbačene na površinu kad su se kopali grobovi nisu bile ponovo utabane.

Njeni Gospodari su već pojeli onu trojicu. Zašto ne pojedu i ovoga? Šta čekaju?

Ruke da delaju za njih, jezike da progovore...

“Odlazi, Odlazi! Gubi se!” iznenada se proderala iz svega glasa.

Snažni odjeci zapištaše i zabubnjaše kroz pećinu, i kao da zamagliše smelo tamnoputo, prepadnuto lice koje se okrenu u njenom pravcu, i u magnovanu, kroz uskovitlani sjaj pećine, ugleda je. A onda svetlosti nestade. Nestade svog onog saja. Slepilo mraka, i ćutanje.

Sada je opet bila u stanju da misli. Oslobođena magije svetlosti.

Mora da je ušao kroz vrata u crvenoj steni, Vrata za zatvorenike, dakle, pokušaće kroz njih i da pobegne. Lakonoga i nečujna, poput sove što leti na mekim krilima, ona potrča u polukrugu, duž zidova pećine i ulete u niski tunel koji je vodio do vrata što su se otvarala samo spolja. Tu se zaustavi, na ulazu u tunel. Nikakvo strujanje vazduha nije dopiralo s te strane, znači, nije ostavio za sobom otvorena i pričvršćena vrata. Bila su zatvorena, a ako je bio u tunelu, onda mu više nema izlaza.

Ali, nije bio u tunelu. U to je bila sasvim sigurna, u tom sabijenom i niskom prostoru, tako blizu nje, čula bi mu disanje, osetila toplinu tela i otkucaje samog života u njemu. Ne, u tunelu nije bilo nikoga. Stajala je ukočeno i osluškivala. Gde li je nestao?

Tama joj je poput stegnute marame pritiskala oči. Zbunilo je to što je videla Podgrobnicu, bila je izvan sebe. Poznavala ju je samo kao prostor omeđen sluhom, dodirom, naletom svežeg vazduha u mraku, bila je za nju ogromna praznina, tajna koja se nikada ne sme otkriti. A sada je beše ugledala, i tajna je ustupila mesto ne užasu, već lepoti, tajni još većoj od tajne mraka.

Krenula je polako napred, nesigurno. Napipala je put s leve strane do drugog otvora, onog koji je vodio u Lavirint. Tu je zastala i oslušnula.

Polako i tiho krenula je opet niz podzemni hodnik, vođena intuicijom.

Posle nekih stotinak koraka čula ga je. Bio je tih skoro kao i ona, ali se nije tako sigurno kretao kroz tamu. Čula je tiho struganje, kao da se spotakao na neravnom podu i odmah povratio ravnotežu. Ništa drugo. Sačekala je još malo, a onda opet polako krenula napred, tek ovlaš dodirjući zid vrhovima prstiju desne ruke. Najzad pod njima oseti oblu, metalnu šipku. Tu se zaustavi i krenu rukom, pipajući, naviše duž gvozdene trake sve dok nije, na ivici koju je jedva mogla da dosegne, naišla na isturenu ručicu od grubo obrađenog gvožđa. A onda je iznenada, iz sve snage, povuče naniže.

Začu se strahovito krckanje, kao da se nešto melje, a potom tresak. Mlaz

plavičastih varnica iskoči i utrnu. Utihnuše i odjeci, kao da se svađaju, u hodnicima iza nje. Ona ispruži polako ruku i napipa, samo nekoliko santimetara pred svojim licem grubu površinu gvozdениh vrata.

Odahnula je.

Vrativši se polako uz tunel ka Podgrobnici i držeći se njenog zida tako da joj bude sa desne strane, ona produži sve do kapka u Prestonoj dvorani. Nije ubrzala korak i išla je ćutke, iako više nije bilo potrebno da ćuti. Uхватила je lopova. Vrata kroz koja je prošao bila su jedina vrata koja su vodila u Lavirint i jedini izlaz iz njega, a mogla su da se otvore samo sa spoljne strane.

Ostao je tamo dole, u mračnom podzemlju, i nikada više neće izići.

Koraćajući polako i uspravno, kao da se ukoćila, ona prođe mimo Prestola i uđe u dugaćku dvoranu sa dva reda stubova. Tu, gde je u jednoj bronzanoj ćiniji na visokom tronošću tinjalo ugljevlje, nagomilano do vrha, ona se okrenu i priđe stepeništu od sedam stepenika koji su vodili do Prestola.

Na najnižem od njih kleknu, saginjući se sve dok nije ćelom dodirnula hladni, prašnjavi kamen, zagađen kostima miševa koje su ispustile sove u lovu.

“Oprosti mi što sam videla probijenu vašu tamu”, reće ona, ne izgovarajući reći glasno. “Oprostite mi što sam videla vaše grobnice oksrnavlјene. Bićete osvećeni. O, Gospodari moji, smrt će vam ga predati, i on se nikada više neće roditi ponovo! “

Ali, dok se još molila u sećanju je videla treperavi sjaj osvetljene pećine, život u obitavalištu smrti, i umesto da se uplaši bogohuljenja i razbesni se na lopova, mislila je samo da je to ćudno, veoma ćudno...

“Šta moram da isprićam Kosil?” upita samu sebe dok je izlazila napolje, pod udarce zimskog vetra i ćvršće se umotavala u svoj ogrtać. “Ništa Za sada. Ja sam gospodarica Lavirinta. Bogokralj nema tu šta da se meša. Možda ću joj reći, kad lopov već bude mrtav. Kojom smrću bi trebalo da ga umorim? Dobro bi bilo da ipak pustim Kosil da dođe i da ga gleda dok umire. Ona to mnogo voli. Šta li je samo tražio? Mora da je neki ludak. Kako je uspeo da uđe? Samo Kosil i ja imamo kljućeve od vrata u crvenoj steni i od kapka. Mora da je ušao kroz vrata u crvenoj steni. Samo bi veštac mogao da ih otvori. Veštac...”

Ona naglo zastade, i nalet vetra zamalo je ne obori s nogu.

“Tako je. On je veštac, ćarobnjak sa Unutrašnjeg kopna, koji traži amajliju Eret Akbe.”

I u tome je bilo tako neočekivanog i raskošnog uzbuđenja, da je svu obuze neka toplina, čak i na onom ledenom vetru, i ona stade da se smeje iz sveg glasa. Mesto koje ju je okruživalo, i pustinja koja je okruživala Mesto, bili su mračni i tihi, vetar je sekao sve ječe, dole, u Velikom Zdanju nije gorelo ni jedno jedino svetlo. Retke, nevidljive snežne pahuljice hitro su promicale nošene vjetrom.

“Ako je otvorio vrata u crvenoj steni pomoću čarolije, onda može da otvori i druga. Može da pobegne.”

Od te misli se za trenutak sledi, ali, ipak, nije bila potpuno ubeđena. Bezimeni su ga pustili da uđe. Zašto da ne? Ionako od toga ne može biti štete. Kakvu štetu može da napravi lopov koji ne može da napusti mesto koje je pokrao? Mora da raspolaže vradžbinama i crnom magijom, i to, bez sumnje, veoma jakom, čim je uspeo ovako daleko da proдре, ali dalje neće moći. Nema te čini koju jedan smrtnik može baciti i njome nadjačati volju Bezimenih, duhova u Grobnicama Kraljeva čiji je Presto prazan.

Da bi bila posve sigurna, ona pohita ka Malom zdanju. Manan je spavao na tremu, umotan u svoj ogrtač i olinjalo krzneno ćebe, koje je činilo njegovu zimsku postelju. Ušla je tiho, da ga ne probudi, ne paleći lampu. Otvorila je malu, zaključanu sobu, u stvari plakar u dnu predsoblja. Ukresala je varnicu kremenom, tek koliko da nađe određeno mesto na podu, i, kleknuvši, pomerila jednu opeku. Komadić debele, prljave tkanine od svega nekoliko kvadratnih santimetara pojavi joj se pod prstima. Ona ga bešumno ćušnu u stranu. Trgla se, i nehotice, jer zrak svetlosti iznenada suknu naviše, pravo njoj u lice.

Trenutak kasnije, veoma oprezno, ona zaviri kroz otvor. Bila je zaboravila da on nosi onu neobičnu svetlost na vrhu štapa. Očekivala je da će ga u najboljem slućaju samo ćuti kako se kreće, tamo dole, u mraku. Zaboravila je na svetlost, ali zato je on bio baš tamo gde je i mislila da će ga naći, taćno ispod tajnog otvora za gledanje, kod gvozdenih vrata koja su mu onemogućavala da pobegne iz Lavirinta.

Tu je stajao, podboćivši se jednom rukom o kuk, a drugom držeći pod određenim uglom drveni štap, visok koliko i on sam, na ćijem se vrhu drćžala mala svetlost lotalica. Glavu, koju je ona gledala s visine od nekih šest stopa, bio je nakrivio malo u stranu. Bio je odeven kao svaki putnik ili hodoćasnik koji putuje po zimi, u kratki, debeli ogrtać, koćžnu jaknu, vunene, pripijene ćakšire, ušnirane koćžne sandaale, na lećtima je nosio laki zavećljaj sa koga je visila ćaturica s vodom, a noćž mu je bio u koricama obešenim o pojas. Stajao je tamo nepomićno, kao kip, spokojno i zamišljeno.

Polako je potom podigao štap sa zemlje i njegov svetleći svrhl upravio prema vratima, koja Arha nije mogla da vidi kroz svoj tajni otvor. Svetlost se promenila, postala je manja i jača i sjaj joj je postao nekako prodoran. On glasno progovori. Jezik kojim se služio bio je Arhi čudan, ali još čudniji od reči bio mu je glas, dubok i zvučan.

Svetlost na štapu se pojača, zatrepta, pa počne da se gasi. U jednom trenutku se ugasila potpuno, i ona više nije mogla da ga vidi.

Bledoljubičasta močvarna svetlost se opet pojavi, bez treperenja, i ona vide kako se on okreće i odlazi od vrata. Čini otvaranja mu nisu uspele. Moć koja je držala bravu tih vrata da ne popusti bila je jača od njegove magije.

On se osvrnu oko sebe, kao da razmišlja, a šta sad?

Tunel, ili podzemni hodnik u kojem je stajao bio je širok nešto više od jednog metra. Tavanica mu se uzdizala pet do šest metara iznad neobrađenog, stenovitog poda. Zidovi su na tom mestu bili od obrađenog kamena, sagrađeni bez maltera, ali na spojevima tako pažljivo i čvrsto priljubljeni da bi se između njih jedva mogao uvući vrh noža. Uzdižući se, postepeno su se naginjali jedan ka drugom, tako da su stvarali svod.

I ništa više.

On pođe napred. Jedan od koraka ga odvede izvan Arhinog vidnog polja i svetlosti nestade. Upravo se spremala da vrati tkaninu i opeku na mesto, kada se slabački zrak svetlosti opet uzdiže iz poda ispred nje. Bio se vratio ka vratima. Valjda je shvatio da nema mnogo izgleda da ih opet pronađe ako ih napusti i zađe u Lavirint.

Progovorio je opet, kazavši samo jednu reč, i to tiho, 'Emenn', i onda, opet, malo glasnije, 'Emenn!' I gvozdena vrata začegrtase u svojim spojevima, i duboki odjek se zakotrlja niz zasvođeni tunel poput grmljavine, i Arhi se učini da se pod ispod nje zatresao.

Ali vrata ostadoše zatvorena.

On se tada glasno nasmeja, kratko, kao čovek koji je pomislio: Baš sam ispao budala! Još jednom stade razgledavši zidove oko sebe, i kad je bacio pogled naviše Arha ugleda kako mu smešak titra na tamnopotom licu. Onda sede, razveza svoj zavežljaj, izvadi komad suvog hleba i zagriže ga. Izvadio je i zapušač iz grlića svoje kožne boce i protresao je, delovala je nekako lako u njegovoj ruci, kao da je skoro prazna. On vrati zapušač, ne otpivši ni gutljaj. Stavivši potom zavežljaj iza sebe, umesto jastuka, umota se u ogrtač i leže. Štap mu beše ostao u desnoj ruci. Kad je legao, mala kuglica lutajuće svetlosti

odvoji se od štapa i zaplovi naviše, pa ostade da mu lebdi iznad glave, metar ili dva iznad tla. Levu ruku beše stavio na grudi, držeći u šaci nešto što mu je viselo obešeno o teški lanac oko vrata. Ležao je tako, sasvim udobno, nogu prekrštenih u članicama iznad stopala, pogled mu je prešao preko tajnog otvora na tavanici i produžio dalje, uzdahnuo je i zatvorio oči. Svetlost je polako postala prigušena. Zaspao je.

Stisnuta šaka na grudima mu se opusti i kliznu u stranu, i posmatrač iznad njega napokon ugleda amajliju koju je nosio na lancu, komad grubo obrađenog metala, nešto nalik na polumesec.

Slabo svetlucanje njegove čarolije polako zgasnu. Ležao je u tišini i tami.

Arha vrati na mesto tkaninu i opet uglavi opeku u pod, pa oprezno ustade i odšunja se u svoju sobu. Tu je još dugo ležala u mraku ispunjenom zavijanjem vetra, neprestano gledajući pred sobom treperavo blistanje kristala u kući smrti, meku svetlost vatre koja ne gori, kamenje na zidu tunela, nepomično lice zaposlenog čoveka.

6. KLOPKA

Sledećeg dana, kada je obavila sve svoje dužnosti u raznim hramovima i završila obučavanje pripravnica svetim plesovima, iskrala se do Malog zdanja i, zamračivši sobu, otvorila tajni otvor i provirila kroz njega. Svetlosti više nije bilo. Bio je otišao. Ona nije ni verovala da će tako dugo ostati pored vrata kroz koja ne može proći, ali to je bilo jedino mesto gde se mogla nadati da će ga videti. Kako sad da ga pronađe, kada se sam izgubio?

Tuneli Lavirinta, sudeći po onome što joj je pričala Tar i po njenom vlastitom iskustvu, protezali su se, uvijajući se, račvajući, vrteći se uspiralu, završavajući ćorsokacima, u dužini od preko dvadeset milja. Ćorsokak koji je bio najudaljeniji od Grobnica nije se nalazio dalje od jedne milje, u pravoj liniji. Ali u podzemlju ništa nije išlo pravolinijski. Svi su tuneli skretali, račvali se, ponovo se sastajali, ponovo se sastajali, preplitali, pravili petlje, složenim putevima stizali tamo odakle su i počinjali, jer nije bilo ni početka ni kraja. Čovek je mogao da hoda, i hoda, pa opet nigde da ne stigne, jer nigde se nije ni moglo stići. Nije bilo nikakvog središta, srca laivrinta. I kad bi se vrata jednom zaključala, Lavirint više nije imao kraja. Nijedan pravac nije bio onaj pravi.

Iako su putevi i skretanja do određenih soba Arhi bili čvrsto urezani u pamćenje, čak je i ona prilikom dužih istraživanja nosila sa sobom klupče tankog kanapa, i puštala da se razmotava za njom, namotavajući ga opet kad bi se vraćala. Jer, kad bi propustila samo jedan od otvora ili sretanja koje je trebalo brojati, čak bi i ona zalutala. A svetlost joj nije bila od pomoći, jer nije bilo upadljivih tačaka po kojima bi se mogla upravljati. Svi hodnici, sva vrata i otvori, izgledali su potpuno isto.

Možda je prešao već milje i milje, a da se ipak nije odmakao ni za desetak metara od vrata kroz koja je ušao.

Otišla je u Prestonu dvoranu, i u hram Božanske Braće, i u podrum ispod kuhinja, i, ulučivši priliku kad je ostala sama, pogledala kroz svaki tajni otvor koji se tamo nalazio, ali, videla je samo gustu, hladnu pomrčinu. Kada je pala noć, sva zamrznuta i goreći od zvezda, otišla je i do izvesnih mesta na brdu i podigla određene kamenove, raščistila zemlju, provirila dole, i opet videla samo tamu bez zvezda u podzemlju.

Tu je. Mora da je tu. Ali joj je ipak umakao. Umreće od žeđi pre nego što ga pronađe. Moraće da pošalje Manana u Lavirint da ga pronađe, kad bude sigurna da je mrtav. Ali, pomisao na to, nije mogla da podnese. Dok je tako

klečala pod zvezdama na zamrznutom tlu Brda, suze joj navreše na oči od besa.

Pošla je potom stazom koja je vodila niz brdo do hrama Bogokralja. Stubovi sa izrezbarenim kapitelima, pobledeli od inja, blistali su u svetlosti zvezda, kao da su od kostiju. Ona zakuca na zadnja vrata, i Kosil je pusti unutra.

“Šta mi dovodi moju gospodaricu?” upita krupna žena, hladno i oprezno.

“Sveštenice, u Lavirintu se nalazi jedan čovek.”

Kosil se zbuni, po prvi put se desilo nešto što nije predvidela. Stajala je i blenula. Oči kao da su joj se malo iskolačile. Arhi prolete kroz glavu misao da Kosil izgleda veoma nalik na Pent kad imitira Kosil, i spopade je ludački napad smeha, no ona ga potisnu i on se stiša.

“Čovek? U Lavirintu?”

“Čovek, stranac.” I, pošto je Kosil i dalje gledala s nevericom, ona dodade: “Umem da prepoznam čoveka, kada ga vidim, iako sam ih do sada malo viđala.”

Kosil ne obrati pažnju na njenu zajadljivost.

“Kako je čovek dospao tamo?”

“Crnom magijom, rekla bih. Koža mu je tamna, možda je sa Unutrašnjeg kopna. Došao je da opljačka Grobnice. Otkrila sam ga u Podgrobnici, ispod samih Kamenova. Kad me je primetio, pobegao je u pravcu ulaza u Lavirint, kao da zna kuda ide. Zaključala sam gvozdena vrata za njim. Pokušao je da baci čini, ali nije uspeo da njima otvori vrata. Sutradan ujutro pošao je dalje kroz Lavirint. Sada više ne mogu da ga pronađem.”

“Ima li svetiljku?”

“Da,”

“Vode?”

“Malu čaturicu, ne baš punu.”

“Sveća mu je, mora biti, već izgorela.” Kosil je računala u sebi. “Još jedno četiri do pet dana. Možda i svih šest. Posle toga možeš poslati moje čuvare dole da izvuku telo. Krv treba dati Prestolu, a telo...”

“Ne”, iznenada i žestoko izgovori Arha, skoro vičući. “Hoću da ga nađem dok je još živ.”

Glomazna i visoka sveštenca spusti pogled na devojkju.

“Zašto?”

“Da bih... da bih ga umorila sporijom i težom smrću. Počinio je bogohulni čin prema Bezimenima. Oskrnvio je Podgrobnicu svetlošću. Došao je da iz Grobnica opljačka blago. Kazna ne sme biti da samotnički umre negde u tunelu.”

“Da,” prihvati Kosil, ali kao da se ipak koleba između dve odluke. “Ali, kako ćeš ga uhvatiti, gospodarice? Nismo sigurni. Zato smo, baš, potpuno sigurni kad je u pitanju ovo drugo. Zar se negde u Lavirintu ne nalazi soba puna kostiju onih koji su ušli u njega i nisu više izašli?... Neka ga Mračni kazne onako kako oni znaju, u mraku Lavirinta. Opako je i teško umreti od žeđi.”

“Znam”, reče devojkja. Ona se okrenu i vrati u noć, navlačeći kapuljaču da se zaštiti od ledenog vetra koji je fijukao unaokolo. Zar nije mogla unapred da zna?

Ponela se baš detinjasto, i glupo, obrativši se Kosil. Kod nje nije mogla da se nada pomoći. Sama Kosil nije ništa znala, sve što je mogla da smisli bilo je da hladno sačeka dok konačno ne nastupi smrt. Nije mogla da shvati. Nije uvidala da se čovek mora pronaći. On ne sme da prođe kao oni ostali. Ne bi to opet mogla da podnese. Kad već mora da umre, neka to bude brzo, po danu. Sigurno je da je daleko prikladnije da taj lopov, prvi koji se posle nekoliko stoleća odvažio da pokuša da pokrade Grobnice, pogine od mača. Nije čak imao ni besmrtnu dušu, da se ponovo rodi. Njegov duh će cvileći lutati podzemnim hodnicima. Ne sme ga pustiti da umre od žeđi, sam i u mraku.

Te noći Arha je veoma malo spavala. Sledeći dan joj je bio ispunjen obredima i dužnostima. Noć je provela obilazeći, tiho i bez svetiljke sve tajne otvore u svim neosvetljenim zgradama Mesta, i po brdu preko kojeg je brisao vetar. Najzad se vratila u Malo zdanje da legne, dva ili tri sata pre zore, ali opet nije mogla da se smiri. Trećega dana, kasno popodne, otišla je sama u pustinju, ka reci u kojoj je zbog zimske suše bila još jedva nešto vode, i gde se led nahvatao između trski. Setila se kako je jednom, prošle jeseni, zašla veoma daleko u Lavirint, prošavši raskrnicu Šest Puteva, i tako idući, sve dalje i dalje kroz jedan dugački hodnik u obliku luka, u jednom trenutku čula kako negde, iza kamenog zida, teče voda. Zar ne bi ožedneli čovek, ako bi se namerio tim putem, ostao na tom mestu? Čak i tako daleko napolju nalazili su se tajni otvori, moraće da ih potraži. Tar joj ih je bila pokazala prošle godine, i ona ih je sada ponovo našla bez velike muke. Po načinu na koji je

prepoznavala neko mesto ili oblik podsećala je na kakvog slepca, više je napipavala put do svake skrivene tačke nego što ga je tražila pogledom. Kod druge, one koja je bila najudaljenija od Grobnica, kada je navukla kapuljaču da zakloni svetlost i kada je priljubila oko uz rupu usečenu u jednu zaravan na steni, najzad ugleda pod sobom prigušeno svetlucanje veštičje svetlosti.

Bio je tu, delimično izvan njenog vidokruga. Kroz otvor se mogao videti samo završetak ćosrokaka.. Mogla je da mu nazre tek leđa, sagnutu glavu i desnu mišicu. Sedeo je blizu jednog ugla u zidovima, i kopao po kamenu nožem, kratkim bodežom sa drškom ukrašenom dragim kamenjem. Oštrica mu je već bila slomljena. Odlomljeni deo ležao je tačno ispod otvora kroz koji je gledala. Beše ga slomio dok je pokušavao da razdvoji dva kamena, da dopre do bistre vode koju je slušao kako teče i žubori u onom mrtvačkom muku podzemlja, s druge strane neprobojnog zida.

Pokreti su mu bili grčeviti. Veoma se razlikovao, nakon tri dana i noći, od one vitke i snažne prilike koja je mirno stajala ispred gvozdениh vrata i smejala se svom porazu. Još je bio uporan, ali snaga ga je očigledno napuštala. Njegove čini nisu mogle da razdvoje ta dva kamena bloka, već je morao da upotrebi svoj neupotrebljivi nož. Čak je i njegova magijska svetlost postala nekako zamagljena i prigušena. Dok ga je Arha posmatrala, svetlost zatreperi, čovek trgnu glavom i ispusti bodež. Onda ga tvrdoglavo opet podiže i pokuša da ugura slomljenu oštricu između dva kamena.

Ležeći među zaleđenom trskom na obali reke, zaboravljajući i koje i šta čini, Arha priljubi usta uz ledena usta stene i ogradi ih dlanovima da se sav zvuk zadrži unutra. “Čarobnjače!” viknu ona, i njen glas kliznu niz kameno grlo i hladno zašušta u podzemnom tunelu.

Čovek se trže i skoči na noge i tako joj izmače iz vidnog polja. Ona opet priljubi usta na otvor u steni i doviknu:

“Vrati se duž zida pored reke do drugog skretanja. Prvo skretanje udesno, jedno preskoči, pa opet desno. Na raskrnicu šest puteva skreni opet desno. Onda levo, pa pravo, pa levo, pa pravo. Sačekaj u Oslikanoj sobi.”

Kada se pomerila da opet pogleda unutra, mora da je pustila da zrak dnevnog svetla prođe za trenutak kroz otvor, jer, kada je opet pogledala on se već bio vratio u njen vidokrug i gledao gore u otvor. Njegovo lice, na kome je sada videla nekakve ožiljke, bilo je napeto i radoznalo. Usne su mu bile ispucale i pocrnele, ali su mu oči gorele. Podigao je štap, prinoseći joj svetlost sve bliže i bliže. Ona uplašeno ustuknu, navali kameni zatvarač na otvor i opet nabaca na njega šljunka kojim je bio sakriven, potom se podiže i žurno

krenu natrag u Mesto. Potom ustanovi da joj se ruke tresu, a ponekad bi je obuzela i mala vrtoglavica dok je hodala. Nije znala šta će dalje.

Ako se bude pridržavao njenih upustava, vratiće se u pravcu gvozdениh vrata, do sobe sa slikama. Tamo nije bilo ničega, nikakvog razloga da ode baš tamo. Na tavanici Oslíkane sobe bio je tajni otvor, veoma dobar za osmatranje, a nalazio se u riznici hrama Božanske Braće, možda je to bio razlog što joj je Oslíkana soba pala na pamet. Nije znala. Zašto mu se uopšte obratila?

Mogla je da mu spusti malo vode kroz neki od tajnih otvora, i tek posle toga da ga pozove na to mesto. Tako bi duže ostao u životu. U stvari, onoliko koliko ona bude htela. Ako mu s vremena na vreme bude spuštala malo hrane i vode, mogao bi da živi još duže, danima i mesecima, tumarajući po Lavirintu, a ona bi mogla da ga posmatra kroz tajne otvore, i da mu kaže gde će naći vodu, a ponekad i da ga slaže, tako da uzalud ode tamo gde mu bude rekla, ali bi uvek morao da se uputi na označeno mesto. To će ga naučiti pameti, da shvati šta znači kad se neko podsmeva Bezimenima i šepuri se svojom glupom muškošću po grobnicama Besmrtnih Pokojnika!

Ali dokle god on bude tamo, ona neće smeti da siđe u Lavirint. Zašto ne? upita samu sebe i odgovori, zato što će on moći da pobegne kroz gvozdена vrata, koja će morati da ostavi otvorena za sobom... Ali neće moći da pobegne dalje od Podgrobnice. Istinski odgovor, u stvari, bio je da se ona bojala da se sretne s njim licem u lice. Bojala se njegove moći, tajnih znanja koja je upotrebio da prodre u Podgrobnicu, crne magije kojom je održavao onu svetlost da stalno gori. A, ipak, zar je sve to bilo toliko strašno? Sile koje su vladale mračnim mestima bile su na njenoj strani, ne na njegovoj. Očigledno da nije raspolagao nekom naročitom moći, tamo u carstvu Bezimenih. Nije uspeo da otvori gvozdена vrata, nije prizvao magijsku hranu, niti je uspeo da dovede sebi vodu kroz zid, niti je zazvao neko demonsko čudovište koje bi srušilo zidove, sve ono čega se ona pribojavala. Ni posle tri dana lutanja nije mu pošlo za rukom da nađe put do Velike riznice, zbog čega je sigurno i došao ovamo. Sama Arha nije još nijedanput došla do te prostorije, prema upustvima koje joj je ostavila Tar, stalno je odlagala i odlagala da pređe taj put jer je pomalo od njega strepela, oklevala je, osećajući da joj nije došlo vreme za to.

Ali, sada pomisli, zašto ne bi on prešao taj put umesto nje? Mogao je do mile volje da razgleda sve blago Grobnica. Mnogo će mu vredeti! Mogla bi čak i da mu se podsmeva, da mu kaže da se najede zlata, da se napije dragog kamenja.

U onoj nervoznoj, grozničavoj užurbanosti, kojom je bila opsednuta tokom poslednja tri dana, ona otrča u hram Božanske Braće, otključa njegovu malu, zasvođenu riznicu, i otkri dobro skriveni tajni otvor na podu.

Oslikana soba se nalazila ispod nje, ali u mrklom mraku. Put kojim je čovek morao da prođe kroz Lavirint bio je mnogo zaobilazniji, možda miljama duži od njenog, to beše smetnula s uma.

A bez sumnje je bio već i malaksao i kretao se sporo. Možda je i zaboravio njena upustva i zalutao, skrenuvši na pogrešnom mestu. Malo je ljudi moglo da pamti upustva od prve, onako kao ona. Možda čak nije ni razumeo njen jezik. Ako je tako, neka luta i luta, o padne mrtav na kraju negde u mraku, ta budala, taj stranac, taj nevernik. Neka mu duh zavija niz kamene hodnike Grobnica Atuana, dok tama i njega samog ne pojede...

Sledećeg jutra, već u cik zore, posle noći provedene sa malo spavanja ispunjenog ružnim snovima, ona se vrati do tajnog otovra u malom hramu. Pogledala je dole i nije videla ništa, samo mrak. Spustila je upaljenu sveću u malom, limenom fenjeru na lancu. Bio je tu, u Oslikanoj sobi. Kroz sjaj sveće videla mu je noge i jednu mlitavu ruku. A onda doviknu u otvor koji je bio velik, kao cela jedna podna opeka:

“Čarobnjače!”

Ništa se nije pokrenulo. Da li je mrtav? Zar je samo toliko snega ima u sebi? Prezrivo se osmehnula, srce joj je lupalo.

“Čarobnjače!” viknula je ponovo, dok joj je glas odzvanjao u praznoj sobi u podzemlju.

On se pomeri i polako sede, i zbunjeno se osvrnu naokolo. Posle kratkog vremena podiže pogled, zažmurivši u pravcu majušnog fenjera koji je visio sa tavanice. Bilo je strašno videti mu lice, nateklo, potamnelo, kao lice mumije.

Ispružio je ruku prema svom štapu koji je ležao na podu pored njega, ali nikakva svetlost nije se rascvetala na drvetu. U njemu više nije preostalo nimalo moći.

“Hoćeš li da vidiš blago Grobnica Atuana, čarobnjače?”

On umorno pogleda naviše, žmureći pri svetlosti njenog fenjera, koji je jedino mogao da vidi. Posle nekog vremena, uz trzaj mišića na licu koji je možda bio pokušaj da se nasmeši, on klimnu glavom.

“Izađi iz ove sobe idući pored zida koji ti je s leve strane. Skreni u prvi hodnik u levo...” Onda kao mitraljez, bez predaha izruči čitav niz upustava, i

dodade na kraju: “Tamo ćeš naći blago zbog kojeg si došao. A možda ćeš uz njega naći i vodu. Šta bi radije od toga dvoga, a, čarobnjače?”

On se uspravi na noge, oslanjajući se o svoj štap. Podigavši u njenom pravcu oči, kojima je nije mogao videti, on pokuša nešto da kaže, ali u sasušenom grlu više nije bilo glasa. Jedva primetno sleže ramenima i izađe iz Oslikane sobe.

Ona mu neće dati vode. Uostalom, on ionako nikada neće uspeti da nađe put do sobe s blagom. Upustva su predugačka, neće ih zapamtiti, a ako i uspe da dopre tako daleko, tu je i Ponor. Sada se nalazi u mraku. Zalutaće, i na kraju će se skljkati i umreti negde u uskim, praznim, sasušenim pećinama. A Manan će ga pronaći i izvući mu beživotno telo. I to će biti kraj. Arha se grčevito uhvati za poklopac tajnog otvora i stade, onako čučeci, da se ljulja napred, natrag, napred, natrag, zagrizavši donju usnu kao da trpi neke užasne bolove. Neće mu dati vode. Neće mu dati vode. Od nje će dobiti samo svoju smrt, smrt, smrt, smrt, smrt.

U taj tmurni čas njenog života došla joj je Kosil, teškim korakom ulazeći u riznicu, sva glomazna u crnoj zimskoj odeći.

“Je li taj muškarac konačno mrtav?”

Arha podiže glavu. U očima nije imala suze, ništa što bi trebalo da krije.

“Mislim da jeste”, odgovori ona ustajući i otresajući prašinu sa sukanja. “Svetiljka mu je utrnula.”

“Možda nam podvaljuje. Ti stvorovi bez duše su veoma lukavi.”

“Sačekaću još jedan dan da bih bila sigurna.”

“Svakako, ili, čak, dva dana. A posle Dabi može da siđe i iznese ostatke. Snažniji je od starog Manana.”

“Ali Manan je u službi Bezimenih, a Dabi nije. U Lavirintu ima mesta u koja Dabi ne sme da zalazi, a lopov se upravo nalazi na jednom takvom mestu.”

“Pa šta, u tom slučaju već je opoganjeno...”

“Da, ali će ga smrt prestupnika opet pročistiti”, usprotivi se Arha. Po izrazu Kosilinog lica videla je da na njenom vlastitom mora da ima nečega čudnog.

“To je moje područje, sveštenice. Moram se brinuti o njemu onako kako to Gospodari od mene traže. Nisu mi više potrebni časovi iz ubijanja.”

Kosilino lice kao da se povuče sasvim u crnu kapuljaču, kao pustinjska kornjača u oklop, kiselo, sporo i ledeno.

“U redu, gospodarice.”

Rastale su se ispred oltara Božanske braće.

Arha se, ovoga puta bez žurbe, uputi ka Malom zdanju i pozva Manana da joj pravi društvo. Nakon razgovora sa Kosil znala je šta mora da uradi.

Zajedno sa Mananom popeli su se uz brdo u Prestonu dvoranu, pa sišli u Podgrobnicu. Uperivši zajedničkim snagama uspele su da povuku dugačku ručicu i da otvore drvena vrata Lavirinta. Upalili su svoje fenjere i ušli. Arha je išla napred, sve do Oslikane sobe, a odatle krenu ka Velikoj riznici.

Lopov nije stigao daleko. Ona i Manan jedva da su prešli pet stotina koraka tim mučnim putem kad naiđoše na njega, skljojkanog u uskom hodniku, poput gomile odbačenih krpa. Pre nego što je pao bio je ispustio štap iz ruke, ležao je malo podalje od njega. Usta su mu bila okrvavljena, oči poluzatvorene.

“Živ je”, reče Manan, klečeći pored njega i držeći mu ogromnu žutu šaku na grlu, da bi mu osetio bilo. “Da li da ga zadavim, gospodarice?”

“Ne. Hoću ga živog. Podigni ga i ponesi za mnom.”

“Živog?” zbunjeno upita Manan. “Ali zašto, mala gospodarice?”

“Da bude rob Grobnicama! Prestani da brbljaš i uradi kako ti kažem!”

Manan je poslušao, lica tužnijeg nego ikada. Bez imalo napora prebaci mladića sebi preko ramena, kao džak. Tako natovaren krenu, povodeći se, za Arhom. Nije bez odmora mogao da pređe veliko rastojanje, pa su se u povratku desetak puta zaustavljali da bi Manan predahnuo. Pri svakom zastajanju podzemni hodnik je izgledao potpuno isto, sivkasto žuti dobro uglavljeni kamenovi koji se dižu naviše i stvaraju luk, neravni, kameniti pod, ustajali vazduh, Manan koji dahće i stenje, stranac koji nepomično leži, dva fenjera što u oba pravca kroz hodnik prosipaju sve užu kupu svetlosti. Pri svakom predahu Arha je čoveku u sasušena usta kapala po nekoliko kapi vode iz flaše koju je bila ponela sa sobom, malo po malo, da mu ne ubije život ako mu se neglo vrati u telo.

“U Sobu s lancima?” upita Manan, kada su se najzad obreli u hodniku koji je vodio ka gvozdenim vratima, i tu se Arha po prvi put zapita kuda da odnesu zatvorenika. Nije znala.

“Ne, nemoj tamo”, reče napokon, zgađivši se još jednom pri pomisli na

dim, smrad i prljava lica što ne govore i ne vide ništa. A i Kosil bi mogla da dođe u sobu s lancima. “On... on mora da ostane u Lavirintu, da ne bi opet stekao čarobnjačke moći. Da li tu negde ima soba...”

“Oslikana soba ima vrata sa bravom i špijunku, gospodarice. Ako verujete da će vrata izdržati.”

“Ovde dole on nema nikakvih moći. Oduzi ga tamo, Manane.”

I tako ga Manan opet odvuče pola puta natrag, isuviše se naprežući i hvatajući dah da bi mogao da gundā. Kad su konačno ušli u Oslikanu sobu, Arha skide s leđa dugački, debeli zimski ogrtač od vune i prostre ga po prašnjavom podu.

“Stavi ga na ovo.”

Manan je sumorno i zaprepašćeno zurio u nju, šišteći, sav zadihan.

“Ali, mala gospodarice...”

“Hoću da ostane živ, Manane. Umreće od zime, pogledaj kako drhti.”

“Tvoja odeća će biti okaljana. Odeća sveštenice. On je nevernik, muškarac”, provali iz Manana, dok mu očice behu utonule u nabore, kao da ga nešto boli.

“Taj ću ogrtač spaliti i daću da mi se istka drugi! Hajde, već jednom, Manane!”

Na te reči on se poslušno saže i pusti da mu mlitavo telo zatvorenika sklizne sa ramena na crni ogrtač. Čovek je ležao nepomično, kao mrtav ali na grlu su mu se videli teški otkucaji žile kucavice, dok bi mu telom s vremena na vreme prostrujao grč dok je ležao, drhteći.

“Treba da ga okujemo”, reče Manan.

“Zar izgleda opasno?” prezrivo odvrati Arha, ali kada Manan pokaza na gvozdeni prsten usađen u kameni diz koji je služio za vezivanje zatvorenika, ona ga pusti da ode i donese lanac sa verigama iz Sobe sa lancima. On se gundajući uputi niz hodnik, mrmljajući upustva sebi u bradu, i pre toga je dolazio i odlazio iz Oslikane sobe, ali nikada sam.

U svetlosti njenog fenjera slike na četiri zida kao da stadoše da se kreću, da podrhtavaju, nezgrapne ljudske prilike sa ogromnim, oklembesanim krilima, koje su čučale ili stajale kao zamrznute u bezvremenoj čamotinji.

Ona kleknu i pusti da voda kaplje, malo po malo, u zatvorenikova usta. Napokon, on se nakašlja, a ruke mu malaksalo posegnuše za flašom. Ona ga

pusti da se napije. Zatim se ponovo spusti na pod, na mokrom licu su mu stajali razmazana prašina i krv, i on nešto promrmlja, svega reč ili dve, na jeziku koji nije znala.

Manan se najzad vrati, vukući za sobom splet gvozdениh veriga, veliki katanac sa ključem i gvozdени prsten koji je odgovarao obimu čovekovog struka i koji on katancem beše pričvrstio oko njega.

“Nije dovoljno tesan, mogao bi da se izvuče”, gundao je dok je poslednju kariku lanca pričvršćivao za prsten usađen u zid.

“Ne, pogledaj.” Ne bojeći se više toliko od svog zatvorenika, Arha mu pokaza da ne može provući svoju šaku između gvozdenog prstena i čovekovih rebara. “Jedino ako bude gladovao duže od četiri dana.”

“Mala gospodarice”, plačno reče Manan, “ne mešam se, ali... vredi li uopšte da bude rob Bezimenih? On je muškarac, malecka.”

“A ti si matora budala, Manane. Hajde, prestani da zanovetaš.”

Zatvorenik ih je posmatrao blistavim, umornim pogledom.

“Gde mu je štap, Manane? A, tu je. Ja ću ga uzeti, u njemu je magijska moć. Ah, da, i ovo, i ovo ću uzeti”, i hitrim pokretom ona ščepa srebrni lanac koji se video iznad okovratnika zatvorenikove tunike i skide mu ga preko glave, iako on pokušava da je uhvati za ruke i spreči. Manan ga šutnu nogom u leđa. Arha mu otrže lanac iznad glave, van domašaja,

“Je li to tvoja amajlija, vraču? Da li ti je zaista tako dragocena? Ne izgleda bogzna šta, zar nisi mogao nabaviti nešto bolje? Ja ću ti je čuvati na bezbednom mestu.” I ona prebaci lanac sebi oko glave, sakrivši visuljak ispod debelog okovratnika svoje vunene rize.

“Ti ne znaš kako da je upotrebiš”, reče on, veoma promuklim glasom i loše izgovarajući kargijski jezik, ali ipak dovoljno razumljivo.

Manan ga opet šutnu u leđa, i on malo zastenja od bola i zatvori oči.

“Pusti ga, Manane. Hajdemo”.

Ona izađe iz sobe. Manan, gundajući, pođe za njom.

Te noći, kada su se pogasila sva svetla u Mestu, ona se opet pope na brdo, sama. Napunila je flašu vodom iz bunara u sobi iza Prestola, i odnela je, zajedno sa velikom raženom pogačom u Oslikanu sobu u Lavirintu. Spustila je to nadohvat zatvorenika, iza vrata. On je spavao i nije se ni pomakao. Zatim se vratila u Malo zdanje, i te je noći i ona dugo i čvrsto spavala.

Rano popodne vratila se opet u Lavirint. Hleba više nije bilo, flaša je bila ispražnjena i stranac je sedeo, oslonjen leđima na zid. Lice mu je još izgledalo grozno od prljavštine i ožiljaka, ali je bilo povratilo budnost i život.

Ona stade preko puta njega, tamo gde nije mogao da je dohvati onako okovan, i poče ga posmatrati. Potom, naglo skrenu pogled. Ali, nije bilo ničeg naročitog za gledanje. Nešto ju je sprečavalo da progovori. Srce joj je tuklo kao da je neki bezuman strah beše ščepao. Nije, međutim, bilo razloga za to. Bio joj je prepušten na milost i nemilost.

“Lepo je kad sija svetlost”, reče on tihim i dubokim glasom, koji ju je nekako uznemirivao.

“Kako se zoveš?” upita ona strogo. Glas joj je, pomisli odmah, bio neubičajeno visok i tanak.

“Pa, uglavnom me zovu Jastreb.”

“Jastreb? Je li ti to ime?”

“Nije.”

“Pa, kako se, u stvari zoveš?”

“To ti ne mogu reći. Jesi li ti Jedina Sveštenica Grobnica?”

“Jesam.”

“Kako se ti zoveš?”

“Zovem se Arha.”

“Ona koju su progutali, je li to to znači?” Njegove crne oči su je pažljivo posmatrale. Osmehnuo se. “Kako ti je ime?”

“Ja nemam imena. Nemoj da me ispituješ. Odakle si?”

“Sa Unutrašnjeg kopna, na zapadu.”

“Iz Hevnora?”

Bio je to jedini grad na Unutrašnjem kopnu čije je ime znala.

“Da, iz Hevnora.”

“Zašto si došao ovamo?”

“Grobnice Atuana su čuvane u mom narodu.”

“Ali, ti si nevernik, čovek bez vere.”

On zavrte glavom.

“A, ne, Sveštenice. Ja verujem u sile mraka! Već sam se sretao sa Bezimenima, na drugim mestima.”

“Kojim drugim mestima?”

“U Arhipelagu , Unutrašnjem kopnu , postoje mesta koja pripadaju Prastarim silama Zemlje, mesta poput ovog. Ali nijedno nije toliko veliko kao ovo. Nigde na drugom mestu one nemaju hram, sveštenicu, i nigde ih ne obožavaju tako kao ovde. “

“Znači, i ti si došao da ih obožavaš”, reče ona, podsmevajući mu se.

“Došao sam da ih opljačkam”, odvrati on.

Ona se upilji u njegovo ozbiljno lice.

“Hvalisavče!”

“Znao sam da će biti teško.”

“Teško! Nemoguće! Da nisi nevernik znao bi to. Bezimeni čuvaju ono što im pripada.”

“Ono što ja tražim ne pripada njima.”

“Ne, nego tebi, je l’ da?”

“Ja polažem pravo na to.”

“Ama, šta si ti , bog? Kralj?” Odmeravala ga je pogledom dok je sedeo onako prljav i iscrpljen, u lanicama. “Ti si običan lopov, eto šta si!”

On je odgovori, ali mu se pogled sukobi s njenim.

“Ne smeš da me gledaš!” reče ona, skorokrešćeći.

“Gospo”, odgovori on, “nisam imao nameru da te uvredim. Ja sam ovde stranac i prestupnik. Ne znam vaše običaje, niti kakvo se poštovanje ukazuje Sveštenici iz Grobnica. Zavisim od tvoje milosti, i molim te da mi oprostiš ako sam te uvredio.”

Stajala je ćuteći i za trenutak osetila kako joj je krv jurnula u obraze, osećala se, istovremeno i ljutito i glupo. Ali, on nije gledao u nju i nije video kad je porumenila. Pokorio se i skrenuo pogled svojih crnih očiju.

Neko vreme nijedno od njih nije progovaralo. Naslikane prilike unaokolo posmatrale su ih svojim tužnim, slepim očima.

Bila je donela kameni krčag sa vodom. Njegov pogled je stalno skretao u tom pravcu, tako da ona najzad reče:

“Pij, ako hoćeš.”

On se smesta baci na krčag i podigavši ga lako, kao da je pehar s vinom, povuče iz njega dug, dug gutljaj. Onda nakvasi kraj rukava i oprala njime kako je znao i umeo blato i zgrušanu krv i paučinu s lica i ruku. Neko vreme je bio zabavljen time, dok ga je devojka posmatrala. Kad je završio izgledao je mnogo bolje, ali to ovlašno umivanje otkrilo mu je ožiljke na jednoj strani lica, stare ožiljke i davno zarasle, koji su belinom odudarali od njegove tamne kože, četiri paralelne ogrebotine od oka do vilične kosti, kao od nekih ogromnih kandži.

“Otkud ti to?” upita ona. “Taj ožiljak.”

Nije odmah odgovorio.

“Zmaj?” upita ona, pokušavajući da joj reči zvuče kao šala. Zar nije sišla ovamo da se podsmeva svojoj žrtvi, da ga muči njegovom vlastitom bespomoćnošću.

“Ne, nije od zmaja.”

“Dobro, bar si priznao da nisi gospodar zmajeva.”

“Ne”, odgovori on, sa dosta oklevanja, “ja jesam gospodar zmajeva. Ali, ožiljke sam zadobio pre toga. Već sam ti rekao da sam se i ranije sretao sa Mračnim silama, na drugim mestima. Ovo na mom licu je ostavio jedan rođak Bezimenih. Ali, više nije bezimeni, jer sam mu na kraju ipak otkrio ime.”

“Šta to pričaš? Kakvo ime?”

“Ne mogu da ti kažem”, odgovori on i nasmeši se, iako mu je pogled ostao ozbiljan.

“To je koješta, sumanuto trabunjanje, bogohuljenje. Oni su Bezimeni! Ne znaš šta pričaš...”

“Znam bolje čak i od tebe, Sveštenice”, odvrati on, glas mu odjednom postade nekako dublji. “Pogledaj još jedanput!”

On okrenu glavu tako da ona može lepo da vidi četiri užasna ožiljka na njegovom obrazu.

“Ne verujem ti”, reče ona, ali glas joj je drhtao.

“Sveštenice”, obrati joj se on blago, “ti nisi stara, znači, tek odskora služiš Silama Mraka.”

“Ne, odavno! Ja sam Prva sveštenica, samorođena. Služim svojim gospodarima hiljadama godina i još hiljadama godina pre njih. Ja sam im

sluškinja, i glas i ruka. I ja sam njihova osveta na onima koji oskrnave Grobnice i vide ono što se videti ne sme! Prestani da lažeš i da se razmećeš, zar ne vidiš da je dovoljno da kažem jednu reč pa da moj stražar dođe i skine ti glavu sa ramena? A ako odem i zaključam ova vrata, niko više kroz njih neće ući, nikada, i ti ćeš umreti ovde, u tami, a oni kojima služim poješće ti telo i dušu i ostaviće ti kosti ovde, u prašini!”

On ćutke klimnu glavom.

Ona zamuca, i pošto više nije mogla da nađe prikladne reči, izlete iz sobe i s treskom spusti šip preko vrata. Neka misli da se više neće vratiti! Neka se malo preznojava, tamo u mraku, neka proklinje i drhti i pokušava da izvede svoje beskorisne, lažne mađioničarske trikove!

Ali u mašti ga je videla kako se opružio i spava, onako kako je videla da čini ispred gvozdениh vrata, spokojan kao ovca u polju pod suncem.

Ona pljunu na zašipljena vrata i napravi rukom znak da odagna oskrvnuće, i skoro trčeći krenu ka Podgrobници.

Dok je obilazila duž njenog zida idući ka kapku u Dvorani, prstima je povlačila duž sićušnih brazda i izbočina u steni, nalik na zamrznutu čipku. Iznenada je obuze jaka želja da upali fenjer i da još jedanput vidi, makar samo za trenutak, kamen u koji je vreme urezalo svoje šare i prekrasno svetlucanje zidova. Ali, samo čvrsto zatvori oči i pohita dalje.

7. VELIKO BLAGO

Nikada joj svakodnevni obredi i poslovi nisu izgledali tako mnogobrojni, beznačajni i beskonačni. Devojčice bledih lica i bojažljivih kretnji, nemirne starije pripravnice, sveštenice čiji je izgled odavao strogost i hladnoću, ali čiji je život bio sav satkan od ogovaranja, ljubomore, bede, sitnih ambicija i uzalud protraćenih strasti, sve te žene među kojima je oduvek živela i koje su sačinjavale njen svet, sada su joj izgledale dosadne i dostojne sažaljenja.

Ali ona koja je služila velikim silama, ona, sveštenica opake Noći, bila je oslobođena tih tričarija. Ona nije morala da bude samlevena prizemnošću zajedničke svakodnevnice, u kojoj je najveće oduševljenje pobuđivalo ukoliko dobiješ veći komad ovčjeg loja u porciji sočiva nego tvoja susedka u trpezariji... Bila je oslobođena čak i same dnevne svetlosti. Pod zemljom nije bilo dnevne svetlosti. Oduvek i uvek tamo je bio samo mrkli mrak.

I u toj bezmernoj noći, zatvorenik, crni muškarac, znalac crne magije, okovan u gvožđe i zaključan u kamenu, čeka na nju, pitajući se da li će doći ili ne, da mu donese vode, hleba i život, ili, pak, nož, kasapsku posudu i smrt, kako joj bude volja.

Nikome osim Kosil nije ispričala o tom čoveku, a Kosil nije rekla nikom drugom. Prošlo je već tri dana i tri noći od kako se stranac nalazio u Oslikanoj sobi, a ona još ni jedanput nije upitala Arhu šta je s njim. Možda je pretpostavila da je već umro i da je Arha naredila Mananu da iznese leš u Sobu s kostima. Nije ličilo na Kosil da u nešto poveruje bez pitanja, ali Arha beše samu sebe ubedila da u tom Kosilinom ćutanju nema ničeg čudnog. Kosil je volela da se sve održi u tajnosti i mrzela je da postavlja pitanja. Osim toga, Arha joj već beše rekla da joj se ne meša u posao. Kosil se, jednostavno, pokorila.

Ipak, ako je taj čovek mrtav, Arha ne sme da traži hranu za njega. I tako je ona sama, izuzev jabuka i sušenog luka koji je ukrala iz podruma Velikog zdanja, živela bez hrane. Naredila je da joj se doručak i večera donose u Malo zdanje, tobože želeći da obeduje sama, i svake noći je nosila u Oslikanu sobu Lavirinta, sve što bi dobila, osim supe. Bila je naviknuta da posti jedan do četiri dana, i nije joj smetalo. Momak u Lavirintu je gutao njene oskudne porcije hleba i sira i pasulja kao što žaba proguta muvu, am! i gotovo. Očigledno je mogao tako bar još pet do šest puta više, ali, on joj se ozbiljno zahvaljivao, kao da je njen gost, a ona domaćica za jednim od onakvih stolova o kojima je slušala u pričama o gozbama u palati Bogokralja, prepunih

pečenja i hleba s buterom i vina i kristalnog posuđa. Baš je bio čudan.

“Kako izgleda Unutrašnje kopno?”

Bila je donela sa sobom malu stolicu na rasklapanje od slonovače, tako da ne mora više da stoji dok mu postavlja pitanja, a da ipak ne mora da sedne na pod i spusti se na njegov nivo.

“Pa, ima mnogo ostrva. Četiri puta četrdeset, kažu, i to samo u Arhipelagu, a onda postoje i Prostranstva, niko još nije uspeo da oplovi sva Prostranstva, niti da izbroji sva ostrva. I, svako je drugačije. Ali, najlepše je, rekao bih, Hevnor, veliko kopno u središtu sveta. U srcu Hevnora, u širokom zalivu punom brodova, nalazi se grad Hevnor. Njegove kule su od belog mermera. Na kući svakog plemića i trgovca ima po jedna kula i tako se one stepenasto uzdižu jedne nad drugima. Krovovi su od crvenog crepa, a svi mostovi preko kanala prekriveni su mozaicima, crvenim, plavim i zelenim. Zastave plemića su u svim bojama i lepršaju na vrhovima belih kula. Na najvišoj stoji mač Eret Akbe, i stremlje ka nebu poput tornja. Kad sunce izlazi nad Hevnom, njegovi zraci se najpre odbiju o tu oštricu i ona zablista, a kad zalazi, Mač još neko vreme lebdi nad gradom, polazeći večernjim odsjajima.”

“Ko je Eret-Akbe?” upita, lukavo.

On je pogleda. Nije ništa rekao, samo se osmehnuo. Zatim, kao da se naknadno nečeg setio, odgovori:

“Da, ti ovde nisi mogla mnogo da saznaš o njemu. Verovatno si čula samo priču o njegovom dolasku u zemlje Kargada. A koliko od te priče znaš?”

“Da je izgubio svoj veštičji štap, amajliju i svoju moć, baš kao ti”, odgovori ona. “Umakao je Velikom svešteniku i pobegao na zapad i tamo su ga ubili zmajevi. Ali da je slučajno došao ovamo, u Grobnice, zmajevi ne bi imali posla.”

“Imaš pravo”, složi se njen zarobljenik.

Ona nije više želela da razgovara o Eret-Akbe, sluteći da tu leži neka opasnost.

“Bio je gospodar zmajeva, kažu. A ti kažeš da si i ti. Kaži mi, šta je to gospodar zmajeva?”

Njen ton je uvek bio podsmevački, ali joj je on davao neposredne i jasne odgovore, kao da njena pitanja uzima sasvim ozbiljno.

“Onaj sa kim zmajevi hoće da govore”, odgovori on, “taj je gospodar zmajeva, odnosno, u tome je suština stvari. Nije to onaj koji zna kako da

upravlja zmajevima, kao što većina ljudi misli. Zmajevi ne priznaju nikakve gospodare. Odnosi sa zmajem svode se na jedno jedino pitanje, hoće li s tobom da razgovara ili će te pojesti? Ako možeš da računaš na to da će uraditi ono prvo, a ne ono drugo, e, pa tada si gospodar zmajeva.”

“Zar zmajevi umeju da govore?”

“Nego šta! Na Prastarom jeziku, jeziku koji mi ljudi učimo sa velikom mukom i upotrebljavamo ga tek pomalo, da bismo stvorili čini magije ili ustrojstva. Nijedan čovek još nije uspeo da potpuno ovlada tim jezikom, ili makar njegovim desetim delom. Nema se za to vremena. Ali, zmajevi žive hiljadu godina. .. S njima vredi razgovarati, ako što možeš i sama da naslutiš.“

“Ima li zmajeva kod nas, u Atuanu?”

“Ne, i to već mnogo vekova, mislim, bar ne u Karego-Atu. Ali na vašem najsevernijem ostrvu, Hur-at-Huru, kažu da u planinama još ima ogromnih zmajeva. Na Unutrašnjem kopnu oni se sada uglavnom drže krajnjeg zapada, udaljenih Zapadnih Prostranstava, ostrva na kojima ne žive ljudi i na koja ovi retko dolaze. Kad ogladne, napadaju zemlje istočno od njih, ali to se retko dešava. Video sam ostrvo na koje dolaze da zajedno igraju. Lete na svojim ogromnim krilima opisujući spiralu, sve više i više nad zapadnim morem, kao vihor žutoga lišća u jesen.”

Pogledom potpuno zanesenim u taj prizor prodirao je kroz crne slike na zidovima, kroz same zidove, zemlju i tamu, posmatrajući kako se morska pučina kao ogledalo prostire u smiraju sunca, kako zlatne zmajeve nosi zlačani vetar.

“Lažeš”, besno uzviknu devojka, “izmišljaš.”

On se trže i pogleda u nju.

“Zašto bih ti lagao Arha?”

“Da bih se ja osećala kao budala, i glupača i da se prepadnem. Da bi ti izgledao mudar i hrabar i moćan i gospodar zmajeva i ovo i ono. Video si zmajeve kako igraju, i kule Vevnora, i znaš sve o svemu. A ja ne znam ništa i nigde nisam bila. A sve što znaš su samo laži i laži! Ti si samo jedan običan lopov i zatvorenik, i nemaš dušu, i nikada više nećeš izaći odavde. I šta ti vredi što ima okeana i zmajeva i belih kula i svega toga, kad ih ti više nikada nećeš videti, nećeš više videti ni svetlost dana. Ja znam samo za tamu i za noć u podzemlju. I to je sve što zaista postoji. I sve o čemu se zna, kad nastupi kraj. Tišina i mrak. Ti sve znaš, čarobnjače. Ali ja znam jednu jedinu stvar ,

onu jedinu istinsku stvar!”

On obori glavu. Dugačke ruke, mrke kao bakar, počivale su mu na kolenima. Ona mu ugleda četvorostruki ožiljak na obrazu. On beše zašao u tamu još dalje od nje, on je poznavao smrt bolje od nje, čak i smrt... Mržnja odjednom nabuja u njoj, i u magnovenju joj zaguši grlo. Zašto sedi tako, bespomoćan, a tako jak? Zašto ona ne može da ga pobedi?

“Zato sam te ostavila u životu”, iznenada mu dobaci ne misleći uopšte šta govori. “Hoću da mi pokažeš kako se izvode veštičje čarolije. Ostaćeš živ samo onoliko dugo koliko budeš imao šta da mi pokažeš. Ako ništa ne budeš imao, ako su to sve gluposti i laži, onda ću te se rešiti, jesi li razumeo?”

“Jesam.”

“Dobro. Nastavi.”

On za trenutak spusti glavu u ruke i promeškolji se. Zbog gvozdenog pojasa nije moglo da mu bude udobno, sem kada legne na pod.

On najzad podiže lice i progovori veoma ozbiljnim glasom.

“Slušaj, Arha. Ja sam Mag, ono što ti zoveš veštac i čarobnjak. Raspolazem određenim veštinama i moćima. To je tačno. Takođe je tačno da je ovde, u Mestu Prastarih sila, moja moć veoma mala i da mi veštine koje znam ne pomažu mnogo. Mogao bih da ti izvedem opsene i prikažem ti sva moguća čuda. To je najlakši deo čarobnjaštva. Opsene sam mogao da prizivam još dok sam bio dete, to mogu čak i ovde. Ali, ako im poveruješ, uplašićeš se, i možda ćeš poželeti da me ubiješ, ako strah izazove u tebi bes. A ako im ne poveruješ, videćeš u njima samo laži i gluposti, kako i sama kažeš, i tako ću opet proigrati život. A moj cilj i želja ovoga trenutka jesu da ostanem živ.”

Ovo Arhu odistinski zasmeha i ona reče:

“Oh, pa ostaćeš živ neko vreme, zat ti nije jasno? Baš si glup! Dobro, hajde, pokaži mi te opsene. Znam da su lažne i neću ih se bojati. Ne bih se bojala ni kad bi to bila stvarnost, da znaš. Ali, hajde. Tvoja dragocena koža još nije u opasnosti, bar ne još večeras.”

Na to se on nasmeja, kao što i ona beše učinila trenutak ranije. Dobacivali su jedno drugom njegov život kao loptu, igrajući se.

“Šta hoćeš da ti pokažem?”

“Šta možeš da mi pokažeš?”

“Bilo šta.”

“Samo lupetaš bez veze!”

“Nije tako”, reče on, očigledno malo žacnut. “Ne lupetam. Nisam, bar imao tu nameru.

“Pokaži mi nešto što ti misliš da vredi videti. Bilo šta!”

On obori glavu i neko vreme je posmatrao svoje ruke. Ništa se nije dogodilo. Lojna sveća u njenom fenjeru gorela je prigušeno i ujednačeno. Crne slike na zidovima, prilike sa ptičjim krilima koja ne mogu da polete i sa očima obojenim zagasito crveno i belo, kao da su se preteći nadnosile nad njega i nju. Vladala je mukla tišina. Ona najzad uzdahnu, razočarana i nekako ožalošćena. Bio je slab, reči su mu bile velike, ali dela ništavna. Bio je, znači, samo dobar lažov, čak ni dobar lopov nije bio.

“Dobro”, reče ona najzad i prikupi rukom suknje da bi ustala. Vuna, međutim čudno zašušta kada se pomerila. Ona, pogleda niz sebe i skoči, zaprepašćena.

Debela crna riza koju je godinama nosila beše nestala, haljina joj je bila od svile tirkizne boje, svetlucava i meka, kao večernje nebo. Širila joj se kao zvono od kukova naniže, i cela suknja je bila izvezena tankim srebrnim nitima i sitnim biserima, posuta sićušnim mrvicama kristala, tako da je svetlucala meko, kao aprilaska kiša.

Nemo je zurila u čarobnjaka.

“Da li ti se dopada?”

“Gde...”

“Takvu sam haljinu video na jednoj princezi, kada smo jednom proslavljali Praznik Sunčeve povratnice u Novoj palati u Hevnoru”, objasni on, zadovoljno je gledajući. “Kazala si mi da ti pokažem nešto što vredi videti. Pokazujem ti tebe samu.”

“Učini... učini da nestane!”

“Ti si meni dala svoj ogrtač”, reče on, tobože prekorno. “Zar smem da ti ne uzvratim dar? Dobro, dobro, ne brini. To je samo opsena, vidiš.”

Nije podigao ni mali prst, a svakako nije izgovorio ni jednu jedinu reč, ali plavi sjaj svile iščeze i ona je opet ostala da stoji u svojoj gruboj crnini.

Još neko vreme se nije pomakla.

“Kako da budem sigurna”, reče najzad, “da si zaista ono što izgleda da si?”

“Nikako”, reče on. “Ni ja sam ne znam kako izgledam u tvojim očima.”

Ona se opet zamisli.

“Mogao bi da me obmaneš da te vidim kao...” Ona zastade u pola reči, jer on beše podigao prst i pokazivao joj ka tavanici, jedva primetnim pokretom. Ona pomisli da on to baca čini i ustuknu brzo prema vratima, ali prateći njegov pokret oči joj otkriše visoko u mračnom luku tavanice majušni četvrtasti otvor kroz koji se moglo gledati iz riznice u hramu Božanske braće.

Iz otvora nije dopirala nikakva svetlost, ništa nije mogla da vidi, niti da čuje da se neko kreće, tamo gore, ali on joj je pokazao prstom, i njegov upitni pogled sada je bio uperen u nju.

Oboje su neko vreme ostali posve nepokretni.

“Tvoja magija je samo igrarija za decu”, reče ona najzad, vrlo razgovetno. “Sve su to trikovi i laži. Dovoljno sam videla. Predaću te Bezimenima da te pojedu. Više se neću vratiti.”

Ona uze svoj fenjer i iziđe, i pusti da gvozdeni šipovi padnu čvrsto i uz dobar odjek. Onda ostade da stoji tako, ispred vrata, zbunjena. Šta sad da radi?

Koliko toga je Kosil videla ili čula? Šta su njih dvoje govorili? Nije mogla da se seti. Nekako je uvek izgledalo da kaže zatvoreniku ono što nije nameravala da mu kaže. Stalno ju je zbunjivao svojim pričama o zmajevima i kulama i davanjem imena Bezimenima, i željom da ostane živ, i zahvalnošću za njen ogrtač na kome je ležao. Nikada nije rekao ono što je ona htela da kaže. Čak nije uspela ni da ga pita o amajliji, koju je još nosila skrivenu na prsima.

Možda je i bolje tako, jer Kosil je prislušivala.

Pa, šta, zar to uopšte ima neke važnosti, šta Kosil može? Još dok je postavljala sebi to pitanje znala je odgovor. Ništa nije lakše nego ubiti sokola u kavezu. Čovek je bio bespomoćan, okovan lancima u kavezu od kamena. Dovoljno je da sveštenica Bogokralja samo pošalje svog slugu Davija da ga noćas zadavi, ili, ako ona i Dabi ne znaju put tako daleko u Lavirint, sve što treba da uradi je da samo dune otrovni prah kroz tajni otvor u Oslikanu sobu. Imala je ona kutije i flašice pune tih stvari, neke da njima zatruje hranu ili vodu, i druge, da ispuni vazduh drugom koja je bila smrtonosna ako se dugo udiše. I on će ujutro biti mrtav, i sve će se završiti. Nikada više neće biti svetlosti ispod Grobnica.

Arha pohita kroz uske kamene hodnike do ulaza u Podgrobnicu, gde ju je

čekao Manan, čučeci kao neki stari žabac u mraku. Uvek su mu smetale njene posete zatvoreniku. Ona nije htela da mu dozvoli da je prati do kraja, pa su tu našli zajedničko rešenje. Sada joj je bilo drago što joj je tu, pri ruci. U njega je mogla imati poverenja.

“Slušaj, Manane. Idi u Oslikanu sobu, i to smesta. Kaži onom čoveku da ga vodiš da bude živ sahranjen ispod Grobnica.” Mananove očice sevnuše. “To kaži glasno. Otkaçi lanac sa zida i odvedi ga...” Ona zastade, jer još nije bila odlučila gde će najbolje sakriti zatvorenika.

“U Podgrobnicu”, uskliknu Manan oduševljeno.

“Ama, ne, glupane. Rekla sam ti da to kažeš, a ne i da uradiš. Čekaj...”

Koje mesto će biti najbezbednije od Kosil i njenih špijuna? Nijedno, sem onih najdubljih pod zemljom, najsvetijih i najskrovitijih mesta u carstvu Bezimenih, gde se Kosil neće usuditi da uđe. Ali, zar se Kosil neće usuditi da uradi bilo šta? Ma koliko bila uplašena od mračnih mesta, bila je ipak od onih koji će potisnuti svoj strah, samo da postignu cilj. Nije se moglo znati u kojoj meri je već obavestena o planu Lavirinta, od Tar, ili od strane same Arhe u njenom prethodnom životu, ili iz vlastitih tajnih istraživačkih pohoda u mladosti, Arha je podozravala da Kosil zna više nego što priznaje. Ali, postojao je jedan put koji sigurno nije mogla da zna, postojala je ona najbolja čuvana tajna.

“Moraš dovesti čoveka tamo gde te ja budem vodila, i to moraš uraditi u mraku. Onda, kad te opet dovedem ovamo, iskopaćeš raku u Podgrobnici, napraviti na nju kovčeg, staviti ga praznog u raku i zatrpati ga, ali tako da se može napipati i pronaći ako neko hoće da ga traži. Duboku raku. Jesi li razumeo?”

“Nisam”, reče Manan, smrknut i uznemiren. “Malecka, ta podvala ti nije pametna. Ne valja. Ovde ne sme da boravi muškarac! Snaći će nas kazna...”

“Da, jednoj staroj budali će odseći jezik, tako je! Zar se ti usuđuješ da me učiš šta je pametno, a šta nije? Ja postupam po naredbi Mračnih sila. Za mnom!”

“Oprosti, mala gospodarice, oprosti...”

Vratili su se u Oslikanu sobu. Tu je ona sačekala napolju, u tunelu, dok je Manon ušao i otkaçio lanac sa prstena ugrađenog u zid. Čula je duboki glas kako pita:

“Kuda ćemo, Manane?! i promukli alt kako mu mrgodno odgovara:

“Bićeš živ sahranjen, kaže moja gospodarica. Ispod Kamenova. Ustaj!” Čula je kako teški lanac puca, kao bič.

Zatvorenik se pojavi na izlazu, ruku vezanih na leđima Manonovim kožnim pojasom. Manan je išao iza njega, držeći ga kao psa na kratkoj vodici, ali ogrlica mu je bila oko struka, a vodica je bila od gvožđa. On skrenu pogled ka njoj, ali ona bez reči dunu u sveću i uputi se kroz mrak. Smesta je prešla na lagani, ravnomerni korak kojim je obično išla kad nije koristila svetlo u Lavirintu, vukući prstima ovlaš, ali stalno po zidovima sa obe strane. Manan i zatvorenik su išli za njom, ali daleko nespretnije zbog vodice, vukući noge i spotičući se. Ipak, morali su kroz mrak, jer, ona nije htela da ni jedan ni drugi nauče put.

Skreni levo od Slikane sobe i prođi pored dva otvora, na raskrsnici. Četiri puta idi desno, i prođi pored otvora s desne strane, onda dugačkim, zavojitim putem, pa niz stepenište, dugačko, klizavo i sa stepenicama mnogo užim od normalnog ljudskog stopala. Dalje od tih stepenica ni ona nije nikada išla.

Vazduh je ovde bio još ustajaliji, nepomičan, i osećao se neki oštar zadah. Upustva je bila dobro zapamtila, čak i ton Tarinog glasa kojim joj ih je kazivala. Niz stepenice (zatvorenik iza nje se spotače u mrklom mraku, i ona ču kako je duboko ispustio vazduh jer ga je Manan održao na nogama snažnim trzajem lanca), i na dnu stepeništa odmah skrenu levo. Drži se leve strane dok ne prođu tri otvora, onda prvi otvor desno, i drži desno. Tuneli su se uvijali i prelamali u okukama, nijedan nije išao pravo. “Onda moraš da se provučesh pored Ponora”, reče Tarin glas u mraku njenog uma, “a prolaz je veoma uzan.”

Ona uspori korak, sagnu se i opipa jednom rukom tle oko sebe. Hodnik je sada već dugo išao pravo, uljuljkujući neopreznog prolaznika u osećanje sigurnosti. Iznenada njena ruka, kojom je bez prestanka pipala i prevlačila preko kamena pred sobom, propade u prazninu. Tu se nalazila kamena uzvišica na tlu, u stvari, ivica, a iza ivice bio je ponor. S desne strane bio je ispust kojim se moglo proći, jedva nešto širi od ljudske šake.

“Ovde je ponor. Okrenite se licem prema levom zidu, priljubite se uz njega i idite porebarke. Vucite noge. Drži dobro taj lanac, Manane... Jeste li na ispustu? On će postati još uži. Nemojte se oslanjati na pete. Evo, ja sam prošla ponor. Pruži mi ruku. Tako...”

Tunel je išao u cik,cak, uz mnogo bočnih otvora. Kad bi prolazili pored nekih od njih koraci su im čudno odzvanjali, nekako šuplje, i, što je bilo još čudnije moglo se osetiti nekakvo blago strujanje vazduha, kao da ga nešto

usisava. Ti su se hodnici sigurno završili provalijama nalik na onu pored koje su prošli. Možda je tu negde, ispod ovog najnižeg dela Lavirinta, ležala praznina, pećina tako duboka i ogromna da bi pećina Podgrobnice bila sićušna u poređenju s njom, ogromna, crna unutrašnja praznina.

Ali iznad tog praiskanskog ponora, tu gde su se oni kretali kroz uske tunele, podzemni hodnici su postali sve uži i sve niži, tako da se najzad čak i Arha morala zaustaviti. Zar ovaj put nije imao kraja?

Kraj je došao iznenada, zatvorena vrata. Hodajući povijenih leđa i malo brže nego obično, Arha je naletela na njih, priklještivši glavu i ruke. Pipajući, potražila je bravu, a zatim ključić na prstenu obešenom o pojas, onaj koji još nikad nije upotrebila, srebrni ključić sa drškom u obliku zmaja. Odgovarao je, mogla je da ga okrene. Otvorila je vrata Velike riznice Grobnica Atuana. Suvi, kiselkasti, ustajali vazduh kao uzdah pokulja napolje iz tame.

“Manane, ti ovde ne smeš da uđeš. Sačekaj pred vratima. “

“On sme, a ja ne?”

“Ako uđeš u ovu sobu, Manane, više nećeš izaći iz nje. To je zakon koji važi na sve, izuzev za mene. Nijedno smrtno biće osim mene nije još živo izašlo iz ove sobe. Hoćeš li da uđeš?”

“Čekaću napolju”, začu se tužni glas u mraku. “Gospodarice, gospodarice, nemoj zatvarati vrata...”

Njegov je strah toliko uznemirujuće delovao na nju da je ostavila vrata poluotvorena. Zaista, ovo mesto ju je ispunjavalo nekim tupim užasom, a osetila je i neku strepnju od zatvorenika, iako je bio vezan.

Kad su se obreli unutra, ona upali sveću. Ruke su joj drhtale. Sveća u fenjeru se jedva rasplamsa, vazduh je bio težak i mrtav. Pri žućkastoju treperavoj svetlosti koja joj je izgledala veoma jaka posle onolikog putovanja kroz mrak, soba sa blagom se odjednom stvori oko nje, puna nemirnih senki.

U njoj se nalazilo šest velikih kovčega. Svi su bili od kamena, svi ogrezli u sitnu, sivu prašinu, kao hleb u buđ, ništa više. Zidovi su bili neravni, tavanica niska. Hladnoća je nekako bila nekako duboka i bez vazduha i od nje joj se prosto ledila krv, sve do srca. Nije bilo paučine, samo prašina. Ništa tu nije živelo, baš ništa, čak ni oni retki, mali beli pauci iz Lavirinta. Prašina je bila debela, debela, i svako njeno zrnce kao da je predstavljalo jedan dan koji je protekao ovde, gde nije bilo ni vremena ni svetlosti, dani, meseci, godine, stoleća, pretvoreni u prah.

“Ovo je mesto koje si tražio”, reče Arha, a glas joj je bio čvrst. “Ovo je

Veliko blago Grobnica. Stigao si do njega. Nikada nećeš moći da odeš od njega.”

On joj ništa ne odgovori, lice mu je bilo mirno, ali u očima mu se videlo nešto što ju je dirnulo, očajanje, pogled čoveka koga su izdali.

“Rekao si da hoćeš da ostaneš živ. Ovo je Jastrebe, jedino mesto za koje znam na kome ćeš moći da sačuvaš život. Kosil će te ubiti, ili će naterati mene da te ubijem. Ali, njena moć ne dopire dovde.”

I dalje je samo ćutao.

“Ionako ne bi nikada izašao iz Grobnica, zar ti to nije jasno? Nema razlike. A bar si uspeo da stigneš do... do kraja ovog puta. Ono što si tražio nalazi se ovde.”

On se spusti na jedan od velikih kovčega. Delovao je iznureno. Lanac koji se vukao za njim grubo zveknu o kamen. On pređe pogledom oko sebe po sivim zidovima i senkama, a zatim ga usredsredi na nju.

Ona skrenu svoj pogled i uperi ga na kamene kovčege. Nije je zanimalo kakva čudesa trunu u njima.

“Ne moraš više da nosiš taj lanac dok si ovde.” Ona mu priđe i otključa katanac na gvozdenom pojasu, i razveza Mananov kožni pojas, oslobodivši zatočeniku ruke.

“Moram zaključati vrata, ali kad budem došla imaću poverenja u tebe. Pa, i sam znaš da ne možeš da odeš, da ne smeš ni da pokušaš? Ja sam njihova osveta, ja ispunjavam njihovu volju, ali ako ih prevarim, ako ti prevariš mene, oni će se osvetiti. Ne smeš pokušati da napustiš sobu, tako što ćeš me napasti ili pokušati da me prevariš kad budem došla. Moraš mi verovati.”

“Uradiću onako kako kažeš”, odgovori on blagim glasom.

“Donosiću ti hranu i vodu kad god budem mogla. Neće biti mnogo. Imaćeš vode, ali ne i dovoljno hrane, bar neko vreme, izgladnela sam, razumeš? Ali, imaćeš je dovoljno da ostaneš živ. Možda neću moći da se vratim ni sutra, ni prekosutra, možda ni duže. Moram da zavaram trag pred Kosil. Ali, doći ću, sigurno. Obećavam. Evo ti flaša. Budi štedljiv, neću moći brzo da se vratim. Ali, vratiću se.”

On je pogleda u lice. Imao je čudan izraz.

“Čuvaj se. Tenar”, reče joj.

8. IMENA

Vratila se s Mananom kroz isprepletane puteve u mraku, i ostavila ga u tami Podgrobnice, da iskopa grob koji će morati tu da stoji kao dokaz, da bi Kosil poverovala da je lopov zaista bio kažnjen. Bilo je već dockan, i ona ode pravo u Malo zdanje da legne. Usred noći se iznenada trže iz sna, setila se da je zaboravila svoj ogrtač u Oslikanoj sobi. On neće imati čime da se zaštiti od hladnoće u onom mokrom i ledenom zasvođenom podzemlju, izuzev svog vlastitog kratkog ogrtača, i neće imati gde da legne, sem na prašnjavi kamen. Hladni grob, hladni grob, mislila je ona žalosno, ali bila je isuviše umorna da bi mogla sasvim da se probudi, i ubrzo je opet zaspala. Počela je da sanja. Sanjala je duše mrtvih na zidovima Oslikane sobe, nalik na ogromne, blatnjave ptice sa ljudskim rukama, nogama i licem, kako čuče u prašini po mračnim mestima. Nisu mogle da polete. Ilovača im je bila hrana, a prašina piće. Bile su to duše onih koji se ne rađaju ponovo, drevnih naroda i nevernika, onih koje su pojeli Bezimeni. Čučali su u polusenci, svuda oko nje, i s vremena na vreme ispuštali nekakve tihe glasove, nalik na škriptanje drveta ili cvrkutanje ptica. Jedna od njih joj je prišla sasvim blizu. U prvi mah se prepala i pokušala da se odmakne, ali nije mogla ni da se pomeri. To, ta spodoba, imala je ptičije, a ne čovječije lice, ali kosa joj je bila kao od zlata i izgovorila je glasom žene: “Tenar”, beskorisno nežno i tiho: “Tenar.”

Probudila se. Usta su joj bila zapušena ilovačom. Ležala je u kamenom sarkofagu pod zemljom. Ruke i noge su joj bile obavijene mrtvačkom tkaninom i sputane, tako da nije mogla da se pomeri, ni da progovori.

Očajanje u njoj beše toliko naraslo da su joj se grudi rasprle, i ono je, u vidu vatrene ptice, razbilo stenu u paramparčad i probilo se na svetlost dana, svetlost dana, jedva primetnu u njenoj sobi bez prozora.

Stvarno probuđena ovoga puta... Ona se uspravi u postelji, sva iznurena i mamurna od tih snova. Poptom navuče odeću i izađe do cisterne u zidom opasanom dvorištu Malog zdanja. Tu zaroni ruke i lice, a potom i celu glavu i ledenu vodu, sve dok joj se telo nije samo trglo zbog hladnoće i krv poče brže da struji. A onda, zabacivši unazad kosu sa koje se cedila voda, ona se uspravi i zagleda u jutarnje nebo.

Sunce već odavno bešeodskočilo i bio je vedar zimski dan. Nebo je bilo žućkaste boje i bez i najmanjeg oblačka. Daleko gore u visinama, tako visoko da je bila osvetljena suncem i gorela poput zlatne pahuljice, kružila je jedna ptica, soko ili pustinjski orao.

“Ja sam Tenar”, reče ona poluglasno i strese se od hladnoće i straha i uzbuđenja, tu, ispod otvorenog neba, obasjanog suncem. “Ime mi se vratilo. Ja sam Tenar!”

Zlatna pahuljica se, kovitlajući udalji u pravcu zapada, ka planinama, i nestade joj iz vida. Zraci jutarnjeg sunca pozlatiše zabate Malog zdanja. Začuše se zvonca stada ovaca, tamo dole u ravnici. Miris dima od zapaljenog drveta i ražene kaše iskrade se iz kuhinjskog dimnjaka i stade se širiti, nošen prijatnim, svežimpovetarcem.

“Tako sam gladna... Kako je samo saznao? Otkud mu moje ime?... Oh, moram da jedem, strašno sam gladna...”

I, navukavši kapuljaču, potrča na doručak.

Posle tri dana polugladovanja hrana joj povratila osećanje snage i čvrstine, davši joj potrebno opterećenje, više se nije osećala onako podivljalom, ravnodušnom i uplašenom. Sada, posle doručka, osećala je da je savršeno u stanju da sredi Kosil. Prišla je visokoj, temeljnoj prilici koja je upravo izlazila iz trepezarije Velikog Zdanja i tiho rekla:

“Dovršila sam onog pljačkaša... Baš divan dan!”

Ledene, sive oči pogledaše u nju iskosa, ispod crne kapuljače.

“Čini mi se da sveštenica mora da se uzdrži od svake hrane nakon prinošenja ljudske žrtve?”

Bila je u pravu. Arha to beše smetnula s uma, i to joj se videlo i na licu.

“Još nije umro”, reče najzad, pokušavajući da podržava onaj ravnodušni ton koji joj je do pre jednog trenutka još bi tako prirodan. “Živ je sahranjen. Pod Grobnicama. U kovčegu. Biće nešto vazduha, kovčeg nije zavaren, od drveta je. Biće to sasvim polagano umiranje. Kad budem znala da je mrtav, počecu da postim.

“Kako ćeš saznati?”

Zatečena, opet je malo oklevala.

“Saznaću. Oni... moji Gospodari će mi reći.”

“A, tako. Gde je grob?”

“U Podgrobnici. Kazala sam Mananu da kopa ispod Glatkog kamena.”

Ne sme tako brzo da odgovara, tim glupim, umirujućim tonom, s Kosil mora govoriti s visine.

“Živ, u drvenom kovčegu. Veoma nesigurno, kad je veštac u pitanju, gospodarice. Jeste li se obezbedili zapušivši mu usta, tako da ne može da izgovara bajalice? Jesu li mu ruke vezane? Oni umeju da bace čini jednim prstom, čak ikad im se odseče jezik.”

“Nema ničega u njegovim vradžbinama, obična igrarija”, odvrati devojka, podigavši ton. “Sahranjen je i moji Gospodari čekaju na njegovu dušu. Sve ostalo vas se ne tiče, sveštenice!”

Ovoga puta je preterala. Drugi su mogli da ih čuju, Pent i još dve druge devojke, Dabi i sveštenica Mebet, svi su bili dovoljno blizu da čuju. Devojke se behu pretvorile u uvo, i Kosil je to primetila.

“Mene se tiče sve što se događa ovde, gospodarice. Sve što se dešava u njegovom kraljevstvu tiče se Bogokralja, Besmrtnog Čoveka, kome ja služim. Čak i u podzemlje, čak i u srca ljudi on ima pravo da zađe i da ih pretrese, i niko mu ne sme zabraniti ulaz!”

“Ja smem. U Grobnice niko ne ulazi ako to Bezimeni zabrane. Oni su postojali pre tvog Bogokralja i postojaće i onda kad njega više ne bude. Pazi kako govoriš o njima, sveštenice. Nemoj iz izazivati da ti se ne osvete. Ući će ti u snove, ući će u mračna područja tvoga uma i poludećeš.”

Devojčine oči su gorele. Kosilino lice je bilo skriveno, zavučeno u crnu kapuljaču. Pent i ostali su posmatrali, užasnuti i radoznali.

“Oni su stari”, reče Kosilin glas, tiho, tek kao nagoveštaj šištavog zvuka iz dubine kapuljače. “Stari su. Njihovo se obožavanje izobličilo, izuzev na ovom jednom mestu. Moć im je iščilela. Oni su sad još samo sene. Više nemaju nikakve moći. Nemoj pokušavati da me zastrašiš, Progutana. Ti si Prva sveštenica, zar to ne znači da si i poslednja?... Nećeš me zbuniti. Vidim ti pravo u srce. Mrak ne može ništa da sakrije od mene. Pazi se, Arha!”

Ona se okrenu i ode, svojim teškim, odlučnim korakom, mrveći u prah sleđeni korov svojim teškim stopalima, obuvenim u sandale, pravo ka kući Bogokralja sa belim stubovima.

Devojka ostade da stoji, mršava i crna, kao zaleđena za zemlju, u prednjem dvorištu Velikog zdanja. Niko se nije micao, ništa se nije kretalo, samo Kosil, u svom tom ogromnom predelu što su ga sačinjavali dvorište i hram, brda i pustinjske ravnice i planine.

“Neka ti Mračni pojedu dušu, Kosil!” viknu ona glasom nalik na krik sokola, i podigavši ruku sa kruto ispruženom šakom, baci kletvu na široka sveštениčka leđa, upravo kad je ova stavila nogu na prvi stepenik svoga

hrama. Kosil se malo zanese, ali ne zastade i ne okrenu se. Produžila je, i ušla kroz vratnice Bogokralja.

Arha je provela taj dan sedeći na najnižem stepeniku ispred Praznog prestola. Nije se usuđivala da ode u Lavirint, nije htela ni da se pridruži drugim sveštenicama. Beše je ispunila nekakva težina i držala je tako, sat za satom, u ledenom polumraku velike dvorane. Ukočeno je gledala u parove debelih, beličastih stubova koji su se udaljavali od nje i tonuli u mrak na drugom kraju dvorane, u zrake dnevnog svetla što su se koso spuštali kroz rupe na krovu, i u guste kolutove dima iz bronзанog tronošca napunjenog ugljem u blizini Prestola. Od sićišnih kostiju miševa pravila je šare na mermernom stepeniku, sagnute glave, dok joj je um radio, ali, ipak, bio sav nekako zbunjen. Ko sam ja? pital je samu sebe i nije dobila odgovor.

Manan uđe, šljapkajući niz dvoranu između dva reda stubova, kao svetlost već odavno beše prestala da proseva svojimzracima tamu u dvorani, i hladnoća se pojačala. Mananovo podnadulo lice bio je veoma tužno. Zastao je malo podalje od nje i velike ruke su mu bespomoćno visile, pocepani porub otrcanog ogrtača ljuljao mu se iznad peta.

“Mala gospodarice?”

“Šta je, Manane?” Ona ga pogleda tupo, ali ljubazno.

“Malecka, pusti me da uradim ono što si kazala... što si kazala da je već urađeno. On mora umreti, malecka. Začarao te je. Ona će se osvetiti. Ona je stara i svirepa, a ti si suviše mlada. Nemaš dovoljno snage.”

“Ona mi ne može ništa.”

“Čak i kad bi te ubila naočigled svima, tamo napolju, u čitavom Carstvu niko ne bi imao hrabrosti da je kazni. Ona je Prvosveštenica Bogokralja, a Bogokralj je onaj koji vlada. Ali, ona te neće ubiti na otvorenom. Učiniće to kradom, otrovom, jedne noći.” “Onda ću se ponovo roditi.”

Manan je kršio svoje ogromne ruke.

“Možda te neće ubiti,” prošapta.

“Šta hoćeš time da kažeš?”

“Ona može da te zaključa u sobu u... tamo dole. Kao što si ti uradila s njim. I tako da živiš još možda godinama i godinama. Godinama... I neće se roditi nova Sveštenica, jer ti nećeš biti mrtva. A ipak, neće biti Sveštenice Grobnica, i igre mladog meseca se neće igrati, i žrtve se neće prinostiti, i krv se neće izlivati, i tako će obožavanje Mračnih biti zauvek zaboravljeno. Ona i

njen Gospod bi voleli da tako bude.”

“Oni će me osloboditi, Manane.”

“Neće, ako budu gnevni na tebe, mala gospodarice”, prošapta Manan.

“Gnevni?”

“Zbog njega...Svetogrđa koje nije iskupljeno. Oh, malecka, malecka! Oni ne praštaju!”

Sedela je u prašini na najnižem stepeniku, sagnute glave. Posmatrala je nešto sićušno, što je držala na dlanu, mišiju lobanju. Sove na gredama iznad Prestola se malo uskomešaše, sumrak je prelazio u noć.

“Nemoj noćas silaziti u Lavirint”, reče Manan, veoma tiho. “Idi kući i spavaj. Sutra ujutro otidi kod Kosil i kaži joj da si je oslobodila kletve. I to je sve. Nećeš morati više da brineš. Ja ću joj pokazati dokaz.”

“Dokaz?”

“Da je veštac mrtav.”

Sedela je nepomično. Polako je zatvorila šaku i lobanja se slomila i rasula. Kad ju je ponovo otvorila, u njoj su bili samo komadići kostiju i prašina.

“Ne”, reče ona, otirući prašinu sa dlana.

“On mora umreti. Začaro te je. Izgubljena si, Arha!”

“Nije me začarao. Ti si matora kukavica, Manane, bojiš se običnih baba. Kako zamišljaš da ćeš doći do njega i ubiti ga i dobiti taj tvoj ‘dokaz’? Da li znaš put do Velikog blaga, onaj kojim si sinoć išao za mnom po mraku? Umeš li da brojiš zaokrete i da stigneš do stepeništa, a onda pored provalija, pa do vrata? Možeš li da otključaš ta vrata?... Oh, jadni moj, stari Manane, baš si pobrljavio. Ona te je uplašila. idi sad lepo u Malo Zdanje i lezi da spavaš i prestani da misliš o tome. I prestani da me stalno plašiš pričama o smrti... Ja ću doći kasnije, hajde, hajde, ludo stara, stara panjino.” Ustala je i blago počela da gura Manana u široke grudi, tapšući ga rukama i gurajući ga da ode.

“Laku noć, laku noć!”

On se jedva pokrenu, punoklevanja i strepnje ali poslušan, i odgega se niz dugačku dvoranu ispod stubova i obrušenog krova. Ona je gledala na njim.

Kada je već odmakao ona se okrenu i zaobišavši podijum na kome je stajao Presto, nestade u tami iza njega.

9. PRSTEN ERET AKBE

U Velikoj riznici Grobnica Atuana vreme nije prolazilo, nije bilo svetlosti, nije bilo života, nijedan pauk se nije kretao po prašini, nijedan crv u ledenoj zemlji. Stene, i mrak, i vreme koje je stalo.

Na kamenom poklopcu velikog kovčega lopov iz Unutrašnjeg kopna ležao je ispružen na leđima, poput kamene figure na sarkofagu. Prašina koju su njegovi pokreti uskovitlali beše mu se slegla po odeći. Nije se micao.

Brava na vratima začegrla. Vrata se otvoriše. Svetlo rasturi mrtvačko crnilo, i sveži dašak pokrenu mrtvi vazduh. Čovek je i dalje ležao nepomično.

Arha zatvori vrata i zaključa ih iznutra, stavi fenjer na jedan kovčeg i polako se približi nepomičnoj prilici. Kretala se oprezno i široko otvorenih očiju, a zenice su joj još bile raširene od dugog putovanja kroz mrak.

“Jastrebe!”

Ona mu dodirnu rame i još jedanput ga pozva po imenu, pa još jedanput.

On se tada promeškolji i zastenja. Napokon se uspravi i sede, a lice mu je bilo upalo i pogled prazan. Gledao ju je kao da je ne prepoznaje.

“To sam ja, Arha, Tenar. Donela sam ti vode. Evo, pij.”

On nasumice posegnu za flašom, kao da mu ruka beše utrнула, i uze da pije, ali sitnim gutljajima.

“Koliko je vremena prošlo?” upita on, teško izgovarajući reči.

“Dva dana otkako si u ovoj sobi. Ovo je treća noć. Nisam ranije mogla da dođem. Morala sam da ukradem hranu, evo je...”

Ona izvuče jednu pogaču iz torbe koju je nosila, ali on zavrte glavom.

“Nisam gladan. Ovo... ovo je ubistveno mesto.”

On stavi glavu u ruke i ostade tako, nepomičan.

“Je li ti hladno? Donela sam ogrtač iz Oslíkane sobe.”

On ne odgovori.

Ona spusti ogrtač pored njega i stade pažljivo posmatra. Malo je drhtala, a oči su joj još bile crne i razgoračene. Odjednom klonu na kolena, saže glavu i poče da plače, dubokim jecajima od kojih joj se trzalo celo telo, ali bez suza.

On kruto siđe sa kovčega i sagnu se nad nju.

“Tener...”

“Ja nisam Tener. Ja sam Arha. Bogovi su mrtvi, bogovi su mrtvi.”

On joj polako položi ruke na glavu, odgurnuvši kapuljaču. Onda, poče da govori. Glas mu je bio tih, a reči na jeziku koji ona nikada nije čula. Njihov zvuk joj pade na srce kao blaga kišica. Smirila se da bolje čuje.

Kada se potpuno umirila, onje podiže i kao dete postavi da sedne na veliki kovčeg na kome je on ležao. A onda uze njene ruke u svoje.

“Zašto si plakala, Tener?”

“Kazaću ti. Ali, nije važno, ma šta ti ja rekla. Ne možeš ništa. Ne možeš mi pomoći. I ti umireš, zar ne? Zato, nije važno. Ništa više nije važno. Kosil, sveštenica Bogokralja, oduvek je bila svirepa, pokušala je da me natera da te ubijem. Kao što sam pobila i one druge. Ali, ja nisam htela. Kakva prava ona ima? I ružno je govorila i Bezimenima i podsmevala im se, i ja sam je proklela. I od tada se stalno bojim, jer istina je ono što kaže Manan, ona ne veruje u bogove. Hoće da budu zaboravljeni, i ubiće me kad zaspim. Zato nisam zaspala. Nisam se vratila u Malo zdanje. Prošlu noć sam provela u Dvorani, u jednoj od sobica u potkrovlju, gde se čuvaju haljine za igru. Pre nego što se razdanilo sišla sam u Veliko zdanje i ukrala hranu iz kuhinje, i onda sam se vratila u Dvoranu i ostala u njoj ceo dan. Pokušavala sam da odlučim šta da uradim. A noćas... noćas sam bila tako premorena, pa sam pomislila da bih mogla da odem na sveto mesto i tu spavam, ona će se možda bojati da dođe ovamo. I tako sam sišla u Podgrobnicu. Onu veliku pećinu u kojoj sam te prvi put videla. I... i ona je bila tamo s fenjerom. Razgrtala je grob koji je Manan iskopao, da se uveri da li je u njemu zaista mrtvo telo. Kao pacov na groblju, veliki, debeli crni pacov, kopala je. I svetlost je gorela na Svetom Mestu, onom gde mora uvek biti tama. A Bezimeni nisu ništa učinili. Nisu je ni ublili, nisu joj odeuzeli um. Stari su, baš kao što je rekla. Mrtvi su. Nema ih više. Ja više nisam sveštenica.”

Čovek je stajao i slušao je, u rukama su mu još uvek bile njene ruke, glava malo pognuta. Nešto snage kao da mu se beše vratilo u lice i držanje, iako su mu ožiljci na obrazu bili svetlosivi, a na odećii i u kosi mu je još bilo prašine.

“Prošla sam pored nje, kroz Podgrobnicu. Njena sveća je pravila više senki nego svetlosti, ali me ona nije čula. Htela sam da uđem u Lavirint, da bih se sklonila od nje. Ali kada sam već bila u njemu, stalno mi se pričinjavallo da čujem kako ide za mnom. Kroz sve hodnike, stalno sam čula nekoga iza sebe. I nisam znala kuda ću. Pomislila sam da ću ovde biti

najbezbednija, mislila sam da će me moji Gospodari zaštititi i braniti. Ali, oni to ne čine, nema ih, mrtvi su...”

“Jesli li za njima plakala , što su mrtvi? Ali, oni su tu, Tenar, ovde su!”

“Otkud znaš?” upita ona uzmenireno.

“Zato što sam sve vreme od kako sam stupio u pećinu pod Kamenovima mora da se trudim da ih ne uznemirim, da me ne primete. Sve moje veštine sam iscrpio na to, svu snagu sam potrošio. Ispunio sam sve ove tunele beskarjnim tkanjem čini, čini za uspavlivanje, mir i tišinu, skrivanje, a oni su, ipak, svesni da sam tu, ili, bar, polusvesni, u polusnu su. I uprkos tome ja sam potpuno iscrpljen od napora da im se suprostavim. Ovo je užasno mesto. Jedan čovek, sam, nema nikakvog izgleda da preživi. Umirao sam od žeđi kad si mi ti dala vode, ali nije me samo voda spasla. Bila je to snaga, onih ruku koje su mi je dale.”

Dok je to govorio okrenuo joj je ruku dlanom naviše i zadržao je u svojoj za trenutak, zagledavši se u njen dlan, zatim se okrenuo, pošao nekoliko koraka oko sobe i opet se zaustavio pred njom. Ona je ćutala.

“Zar si odista mislila da su mrtvi? U dubini duše znaš da nije tako. Oni ne umiru. Mračni su i besmrtni, i mrze svetlost, tu kratkotrajnu, snažnu svetlost naše smrtnosti. Nisu dostojni obožavanja ni jedne jedine ljudske duše.”

Slušala ga je dok su joj se oči sklapale, prikovane za treperavi fenjer.

“Da li su ti ikada nešto dali, Tenar?”

“Ništa”, prošapta ona.

“Ništa ni nemaju da pruže. Nemaju moć stvaranja. Sva njihova moć se svodi na zamračivanje i uništavanje. Ne mogu da napustite ovo mesto, oni jesu ovo mesto, i treba ga prepustiti njima. Ne smemo poricati niti zaboraviti da postoje, ali ne bi trebalo ni da ih obožavamo. Zemlja je prelepa, svetla i prijateljska, ali to nije sve. Zemlja ume biti i strašna, i mračna, i svirepa. Zec skiči kad umire na zelenim livadama. Planine grčevito stežu svoje ogromne šake pune skrivene vatre. U moru ima ajkula, a u ljudskim očima svireposti. I tamo gde ljudi obožavaju te stvari i ponižavaju se pred njima, tamo se rađa zlo, u svetu ima mesta gde se skuplja tmina, mesta potpuno prepuštena Onima koje zovemo Bezimeni, praiskonskim i svetim Silama Zemlje pre Svetlosti, silama mraka, uništenja, ludila... Mislim da su tvojoj sveštenici Kosil oduzeli um još odavno, mislim da se šunjala kroz ove pećine isto kao što je zavirivala u lavirint po vlastitoj volji, i sada već više nije u stanju da vidi svetlost dana. Rekla ti je da su Bezimeni mrtvi, samo izgubljena duša, izgubljena za istinu,

može u tako nešto da poveruje. Oni postoje. Ali, oni nisu tvoji Gospodari. Niti su to ikada bili... Ti si slobodna, Tenar. Vaspitali su te da budeš robinja, ali ti si se otrgla i oslobodila.”

Slušala je, iako joj se izraz na licu nije menjao. On začuta. Oboje su ćutali, ali to više nije bio onaj isti muk koji je vladao sobom pre nego što je ona ušla u nju. Sada se čulo njihovo disanje i kretanje života u njihovim žilama, a sveća koja je gorela u limenom fenjeru ispuštala je tihe, živahne zvuke.

“Otkud mi znaš ime?”

On se opet počeo šetati gore,dole po sobi, podužući finu, sitnu prašinu, protežući mišice i ramena, trudeći se da se oslobodi umrtvljujuće hladnoće.

“Saznavanje imena mi je posao. To je moj zanat. Da bi se oko nečega isplele čini, znaš, mora se prethodno otkriti kakvo je istinsko ime te stvari. U zemljama odakle potičem mi čitavog života krijemo svoja istinska imena od svih osim od onih u koje imamo potpuno poverenje, jer, u imenu leži velika moć i velika opasnost. Nekada, davno, na samom početku vremena, kad je Segoj uzdigao ostrva Zemljomorja iz dubine okeana, sve stvari nosile su svoja istinska imena. I celokupna magija, sve vradžbine, i dan danas zavise od znanja, ponovnog saznavanja, pamćenja, tog istinskog i prastarog jezika Stvaranja. Naravno, postoje bajalice, reči poređane na određeni način koje treba naučiti, takođe, moraju se znati i posledice. Ali ono na čemu čarobnjak provede sav svoj život upravo je otkrivanje imena stvari, i otkrivanje kako da se otkriju imena stvari.”

“Kako si otkrio moje?”

On se za trenutak zagleda u nju, dubokim, bistrim pogledom koji je prodirao kroz senke između njih dvoje, malo je oklevao.

“To ti ne mogu reći. Ti si kao fenjer, obmotan takaninom i prekriven odozgo njome, sakriven u mraku. Ali, svetlost ipak prosijava, nisu mogli da ugase svetlost. Nisu uspeli da te sakriju. Pošto ja prepoznajem svetlost i pošto poznajem tebe, znam ti i ime, Tenar. To je moj talenat, moja moć. Više od toga ti ne mogu reći. Ali, kaži mi ovo šta ćeš sada da radiš?”

“Ne znam.”

“Kosil je do sada već otkrila da je grob prazan. Šta će ona uraditi?”

“Ne znam. Ako se opet popnem gore, može dati da me pogube. Kad Prvosveštenica slaže očekuje je smrtna kazna. Može narediti da me prinesu na žrtvu na stepenicama Prestola, ako joj se prohte. I Manan će ovog puta zaista

morati da mi odseče glavu, a ne da samo podigne mač i sačeka da se pojavi Mračna prilika da mu zaustavi ruku. Jer, ovoga puta se neće zaustaviti. Spustiće se pravo dole i otseći će mi glavu.”

Govorila je jednolično i polako. On se namršti.

“Ako dugo ostanemo ovde gde smo”, reče on, “ti ćeš sigurno poludeti, Tenar. Gnev Bezimenih ti teško opterećuje um. A i moj. Za sada je bolje da si ovde, mnogo bolje. Ali, dugo je vremena prošlo dok se nisi pojavila i ja sam istrošio svu svoju snagu. Niko ne može da se, sam, dugo opire Mračnima. Veoma su jaki.”

Zastao je, glas mu je odjednom izgubio snagu i kao da je i on izgubio nit svojih misli. Protrljao je rukama čelo i krenuo da opet otpije malo iz čuturuce. Odlomio je parče hleba i seo na kovčeg preko puta nje, da ga pojede.

Ono što je govorio bilo je tačno, osećala je težinu, pritisak na svoj um, koji kao da joj je unosio zbrku u sve misli i osećanja. Ipak, nije se više plašila, kao onda kad je sama dolazila kroz hodnike. Jedino je grobna tišina izvan sobe delovala zastrašujuće. Zašto? Nikada pre toga nije se bojala tišine podzemlja. Ali, nikada nije bila neposlušna prema Bezimenima, nikada im se nije suprostavila.

Najzad se nasmeja, ali to je više ličilo na cviljenje.

“Evo gde sedimo na najvećem blagu Carstva”, reče ona. “Bogokralj bi dao sve svoje žene samo da dobije makar jedan od ovih kovčega. A nismo još otvorili nijedan poklopac, makar samo da pogledamo.”

“Ja jesam”, reče Jastreb, preko zalogaja.

“U mraku?”

“Napravio sam malo svetlo. Avetinjsko svetlo. Ovde to baš nije bilo lako. Čak i sa štapom bi teško išlo, a bez njega je bilo kao da pališ vatru od mokrog drveta i po kuši. Ali, ipak sam uspeo. I našao sam ono što sam tražio.”

Ona polako podiže glavu da bi mu videla lice.

“Prsten?”

“Pola prstena. Druga polovina je kod tebe.”

“Kod mene? Druga polovina je bila izgubljena...”

“I pronađena. Nosio sam je na lancu oko vrata. Ti si ga skinula i pitala me zar nisam mogao nabaviti bolju amajliju. Jedina koja bi bila bolja od pola prstena Eret Akbe bio bi ceo prsten. Ali, kako kaže poslovice, bolje je imati i

pola vekne nego biti bez hleba. Tako, ti sada imaš moju polovinu, a ja tvoju.” On joj se nasmeši kroz senke u grobnici.

“Kada sam ga uzela, ti si mi rekao da ne znam kako da ga upotrebim.”

On potvrdi glavom.

“Reci mi. Reci mi šta je, u stvari, taj prsten, i kako si našao onu izgublenu polovinu, i kako si dospeo ovamo, i zašto. Sve to moram da saznam, i onda ću možda odlučiti šta da radim.”

“Možda i hoćeš. Dobro. Šta je, u stvari, Prsten Eret Akbe? Vidiš, ne izgleda mnogo dragocen, i čak nije ni prsten. Suviše je velik. Narukvica, možda, ali za to, opet, izgleda isuviše mali. Niko ne zna u koju je svrhu bio napravljen. Lepotica Elfaran ga je nosila, nekada davno, pre nego što je ostrvo Solea utonulo u more, i već tada je bio veoma star. I na kraju je dospeo u ruke Eret Akbe... Od srebra je i probušen je na devet mesta. Na spoljnoj strani ima urezanu valovitu šaru, a na unutrašnjoj ugraviranih devet Runa moći. Na polovini koja je kod tebe nalaze se četiri rune i delić pete, na mojoj polovini takođe. Prelom je prošao tačno kroz jedan runski znak i uništio ga. Od tada, taj znak se zove Izgubljena runa. Magi znaju preostalih osam, Pir, koja štiti od ludila, setra i požara, Ges, koja daje izdržljivost, i tako dalje. A razlomljena runa je bila ona koja vezuje zemlje. Bila je to Runa saveza, znak vladavine, znak mira. Kralj koji ne vlada u tom znaku, nikada ne može dobro da vlada. Niko ne zna kako se pisala. Od kada je izgubljena, u Hevnoru više nije bilo velikih kraljeva. I, sitni vladari i tirani, ratovi i svađe zavladali su nad svim zemljama Zemljomorja.

I zato su mudri vladari i Magi sa Arhipelaga oduvek želeli da povrate prsten Eret Akbe, da bi mogli da obnove izgublenu runu. Ali na kraju su odustali, i prestali da šalju ljude da ga traže, jer niko nije uspevao da iznese jednu polovinu iz Grobnica Atuana, a ona druga polovina, koju je Eret Akbe svojevremeno dao jednom kargijskom kralju, bila je već davno nestala. Rekli su da je ne vredi više ni tražiti. To je bilo pre mnogo stotina godina.

Ja sam, ovako ušao u sve to. Kad sam bio samo malo stariji od tebe, pošao u... lov, neku vrstu hajke preko mora. Ono što sam lovio prevarilo me je, i ja sam se našao izbačen olujom odavde. Bilo je to tek puko ostrvce, ne mnogo veće od pešćanog spruda, a u sredini su mu se protezale dugačke dine, obrasle travom, imalo je još jedan izvor slane vode, i ništa više.

Ali dve osobe su ipak živele na njemu. Starac i starica, mislim da su bili brat i sestra. Strašno su se prepali kada su me ugledali. Nisu videli ljudski lik već, ko zna koliko? Godinama, decenijama. Ali, ja sam bio u nevolji, a oni su

se lepo poneli prema meni. Imali su kolibicu, izgrađenu od naplavljenog drveta i vatru u njoj. Starica mi je dala hrane, dagnje koje je otkidala sa stena kada se plima povuče, osušeno meso morskih ptica koje su lovili gađajući ih kamenjem. Bojala me se, ali mi je ipak dala hranu. I polako, pošto nisam činio ništa što bi je uplašilo, ona je postepeno počinjala sve više mi veruje, i nazjad mi je pokazala svoje blago. I ona je imalo blago... Jednu dečju haljinicu. Od svile, izvezenu biserom. Haljinicu za bebu, za malu princezu. Ona, sama, nosila je neuštavljenu kožu foke.

Nismo mogli da razgovaramo. Ja tada još nisam znao kargijski, a oni nisu znali ni jedan jezik Arhipelaga, a jedva da su govorili i onaj svoj. Mora da su ih tamo dovukli i bacili još dok su bili deca, i ostavili ih da umru. Ne znam zašto, a sumnjam da su i oni znali. Ali kad sam odlazio, ona mi je dala poklon. Poklonila mi je izgubljenu polovinu Prstena Eret Akbe.”

Ućutao je za trenutak.

“Tada još nisam znao šta je to, znao sam koliko i ona. Najveći poklon na svetu koji se može dobiti u naše doba, a dala ga je jadna poludela starica odevena u krzno foke jednom otkačenom skitnici koji ga je samo strpao u džep, kazao “Hvala! ” i otplovio... I eto, tako sam produžio dalje, i uradio ono što sam morao da uradim. A onda su iskrsele neke nove stvari, i ja sam putovao na zapad, do Zmajevih staza, i još dalje. Ali sve vreme sam držao taj poklon uz sebe, jer sam osećao zahvalnost prema starici koja mi je poklonila jedino što je mogla. Kroz jednu od rupa na njemu provukao sam lanac i nosio ga oko vrata, i nikad mi ni na pamet nije palo da se upitam šta to zapravo imam. A onda, jednog dana na Selidoru, najudaljenijem od svih ostrva, tamo gde je poginuo Eret Akbe u borbi sa zmajem koji se zvao Orm, na Selidoru, dakle, razgovarao sam sa jednim zmajem, jednim iz te porodice Orm. I on mi je otkrio šta nosim na grudima.

Bilo mu je veoma smešno što ja o tome pojma nemam. Zmajevi, uopšte, misle da smo mi smešni. Ali, pamte Eret Akbu, o njemu govore kao da je bio zmaj, a ne čovek.

Kada sam se vratio na Unutrašnje kopno, stigao sam napokan i do Hevnora. Ja sam inače rođen na Gontu, ostrvu koje nije mnogo daleko na zapad od vaših kargijskih zemalja, i dosta sam se nalutao u životu, ali nikada do tada nisam bio u Hevnoru. Bilo je, dakle, vreme da odem i tamo. Video sam bele kule i razgovarao sa velikim ljudima, trgovcima, vladarima i kraljevima prastarih zemalja. Ispričao sam im šta posedujem. Rekao sam im da ću, ako žele, otići da potražim drugu polovinu prstena u Grobnicama Atuana, da bih našao Izgubljenu runu, ključ mira. Jer, mir nam je itekako

potreban u svetu. Hvalili su me na sva usta, i jedan od njih mi je dao novaca da snabdem svoj brodić. I tako sam naučio vaš jezik i došao u Atuan.

Ućutao je i zagledao se u senke ispred sebe.

“Zar stanovnici naših gradova nisu u tebi prepoznali Zapadnjaka, po boji kože, po načinu govora?”

“Oh, ništa lakše nego prevariti ljude”, odgovori on rasejano, “samo ako znaš kako. Prividno se izmeniš, i niko sem drugog maga ne može da te prozre. A vi, u zemljama Karga, nemate čarobnjake i mage. Čudno. Prognali ste svoje vrače još davno, i zabranili bavljenje magijskim veštinama, i sada ste već skoro sasvim prestali da verujete u njih.”

“Mene su učili da ne verujem. To je suprotno učenju Sveštenika, kraljeva. Ali, znam da je samo magija mogla da te dovede do Grobnice i da to otvori vrata u crvenoj steni.”

“Ne samo vradžbine, već i malo znanja. Mi, čini mi se više od vas koristimo pisanje i čitanje. Umeš li da čitaš?”

“Ne. To je jedna od crnih magija.”

On klimnu glavom.

“Ali je korisna”, reče. “Jedan od onih davnih lopova koji nisu uspeli ostavio je za sobom neke spise Grobnica Atuana, i uputstva kako se u njih može ući, pod uslovom da čovek zna Velike čini Otvaranja. On mi je dozvolio da ga pročitam. I tako sam uspeo da prodrem do velike pećine...”

“Do Podgrobnice.”

“Lopov koji je ono pisao mislio je da se tu nalazi blago, u Podgrobnici. Zato sam ga tamo potražio, ali sam nekako osećao da mora biti bolje sakriveno, negde dublje u Lavirintu. Znao sam ulaz u veliki Lavirint, i kada sam video tebe, otišao sam do njega, nameravajući da se sakrijem u Lavirintu i pretražim ga. Razume se, tu sam pogrešio. Bio sam već pod uticaj Bezimenih i um mi je bio malo pometen. I od tada stalno postajem sve slabiji i gluplji. Čovek im se ne sme predati, mora se odupreti, mora da svoj duh stalno održava, da bude jak i siguran u sebe. To sam još odavno naučio. Ali ovde je to teško, ovde su oni veoma jaki. Nisu oni bogovi, Tenar, ali su jači od bilo kog čoveka.”

Oboje su ućutali i dugo ostali tako, bez reči.

“Šta si još pronašao u kovčezima s blagom?” upita ona tupo.

“Tričarije. Zlato, drago kamenje, krune, mačeve. Ništa što bi pripadalo

nekom živom čoveku... Reci mi, Tenar. Kako su baš tebe izabrali da budeš Sveštenica Grobnica?”

“Kad Prva sveštenica umre, oni pođu po celom Atuanu i traže žensko dete koje se rodilo one noći kad je Sveštenica umrla. I uvek nađu neko. Jer, ono je Sveštenica koja se ponovo rodila. Kad devojčica napuni pet godina dovedu je ovamo, u Mesto. A kad napuni šest, predaju je Mračnima i oni joj pojedu dušu. I od tada ona pripada njima, kao što im je oduvek pripadala, od kad postoji svetlost dana. I nema imena.”

“Da li veruješ u to?”

“Oduvek sam verovla?”

“A da li veruješ sada?”

Ona ništa ne odgovori.

Između njih se opet uveče tišina, ispunjena senkama. Posle dužeg vremena, ona se ponovo oglasi.

“Ispričaj mi... ispričaj mi o zmajevima na Zapadu.”

“Tenar, šta nameravaš da uradiš? Ne možemo večito da ostanemo ovde i pričamo jedno drugom priče, sve dok sveća ne izgori i opet ne zavlada mrak.”

“Ne znam šta ću, Bojim se. “Sedela je ispravljenih leđa na kamenom kovčegu, kršila ruke i godorila veoma glasno, kao da je muče bolovi.

“Bojim se mraka”, dodade tužno.

On joj tiho odgovori.

“Moraš se odlučiti. Ili ćeš me ostaviti, zaključati vrata, popeti se natrag do svojih oltara i predati me svojim Gospodarima, zatim otići do sveštenice Kosile i pomiriti se s njom, i tu će biti kraj priči, ili ćeš otključati vrata i izići odavde zajedno sa mnom. Napustiti Grobnice, napustiti Atuan, i poći sa mnom preko mora. I to će biti početak jedne nove priče. Moraš biti ili Arha, ili Tenar. Ne možeš biti obe.”

Duboki glas mu je bio blag i siguran. Pogledala mu je kroz senke u lice, tvrdo i pokriveno ožiljcima, ali bez svireposti i laži u sebi.

“Ako napustim službu Mračnima, ubiće me. Ako iziđem odavde, umreću.”

“Nećeš ti umreti. Umreće Arha.”

“Ne mogu...”

“Da bi se neko ponovo rodio, Tenar, mora najpre umreti. Nije tako teško kao što se spolja čini.”

“Neće nas pustiti da iziđemo. Nikada.”

“Možda neće. Ali, vredi da pokušamo. Ti imaš znanje, ja veštinu, a udruženi imamo...” On zastade.

“Imamo prsten Eret Akbe.”

“Da, njega. Ali, mislio sam na još nešto što imamo zajedno. Nazovi to uzajamnim poverenjem... To je jedno od njegovih imena. I to je ogromna stvar. Iako je svako od nas dvoje slabo, samo za sebe, kad to imamo jaki smo, jači čak i od Sila mraka.” Oči su mu sad bile sasvim bistre i prosto su mu gorele na izrovarenom licu.

“Slušaj, Tenar”! uzviknu odjednom.

“Došao sam kao lopov, kao neprijatelj, naoružan da ti se suprostavim, a ti si imala milosrđa prema meni, i verovala si mi. I ja sam tebi verovao, još od onog časa kad sam ti u magnovanju ugledao lice, u pećini ispod Kamenova, onako prekasno u tami. Daću ti sada ono što imam. Moje istinsko ime je Ged. I tebi ga predajem na čuvanje.”

Ustao je i pružio joj polukrug od izbušenog i išaranog srebra.

“Neka se prsten opet sastavi”, reče.

Ona mu ga uze iz ruke. Zatim skinu s vrata srebrni lanac na kome je visila druga polovina, iskinu je s lanca. Sastavljala je dve polovine na dlanu, tako da su se ivice, tamo gde je bio prelomljen, uklopile jedna u drugu, i prsten je opet bio ceo.

Nije podigla glavu.

“Poći ću s tobom”, reče jednostavno.

10. GNEV TAME

Kada je to izgovorila, čovek po imenu Ged je položio svoju ruku preko njenih, koje su držale prelomljenu amajliju. Ona iznenada podiže pogled i vide kako se odjednom sav zajapurio od života i osećanja pobeđe, i kako se smeši.

“Ti si nas oboje oslobodila”, reče on. “Niko ne može da stekne slobodu sam samcit. Hajdemo, nemojmo gubiti vreme dok ga još imamo! Pokaži ga još malo.”

Bila je sklopila dlan na kojem su se nalazila dva komada srebra, ali na njegov zahtev ponovo ga rastvori. Ivice prstena i dalje su se dodirivale.

On ih ne uze od nje, već samo svoj dlan položi preko njenog. Izgovorio je, pri tom dve reči, i lice mu iznenada orosi znoj. Osetila je neko čudno, jedva primetno podrhtavanje na svom dlanu, kao da se na njemu beše promeškolljila neka zaspala životinjica. Ged uzdahnu, napetost u njemu popusti i on obrisa čelo.

“Eto”, reče, i uzevši u ruku Prsten Eret Akbe navuče joj ga preko desne šake, jedva je prošla kroz njega. Tu ga i ostavi.

“Eto!” ponovi on, zadovoljno ga posmatrajući: “Odgovara. Mora da je to ženska narukvica, ili, možda dečja.”

“Hoće li držati?” uznemireno promrlja ona, osećajući kako joj srebrna traka, hladna i krhka, leži na tankom ručnom zglobu.

“Hoće. Nisam mogao da popravim prsten Eret Akbe običnom vradžbinom, kao seoska veštica kad krpi čajnik. Morao sam da upotrebim čini Ustrojstva i da opet od njega stvorim jedno. Sada je opet kao da nikada nije ni bio prelomljen. Tenar, moramo što pre da krenemo. Ja ću poneti i čuturicu. Ogrn i svoj ogrtač.

Dok je ona petljala oko brave, otključavajući je, on reče:

“Voleo bih da imam svoj štap”, a ona odgovori šapatom: “Tu je, odmah iza vrata.” Donela sam ga.”

“Zašto si ga donela?” upita on radoznalo.

“Nameravala sam... da te odvedem do izlaza. da te pustim da pobegneš.”

“Takav izbor nisi mogla napraviti. Mogla si da me držiš zarobljenog i da i sama budeš robinja, ili da me oslobodiš, i pođeš zajedno samnom, u slobodu. Hajde, malecka, budi hrabra, okreni taj ključ.”

Ona okrenu u bravi ključ sa drškom u obliku zmaja i otvori vrata koja su vodila u niski, mračni hodnik. Napustila je Riznicu Grobnica sa Prstenom Eret Akbe na ruci, a čovek je pošao za njom.

Osetilo se nekakvo slabo treperenje, ne baš nalik na zvuk, u kamenim zidovima, podu i u lukovima tavanice. Kao da je negde daleko zagrmelo, kao da se nešto ogromno negde stropoštalo.

Kosa joj se nakostreši od straha, i ne razmišljajući on brzo dunu u sveću svog limenog fenjera. Čula je kako je čovek iza njenih leđa napravio nagli pokret, njegov spokojni glas reče, tako blizu da mu je dah osetila u kosi:

“Ostavi fenjer. Ja mogu da napravim svetlo, ako bude potrebno. Koliko je sati, tamo napolju?”

“Već je bila davno prevalila ponoć, kad sam došla ovamo.”

“Onda moramo napred, što pre.”

Ali, kako se nije pokrenuo, ona shvati da čeka da ga ona povede. Jedino je ona znala kojim se putem izlazi iz Lavirinta, i on je čekao da pođe za njom. Krenula je, pognuta, jer tunel je na tom mestu bio veoma nizak, ali dosta brzom korakom. Na nevidljivim raskrscima do njih je dopirala hladna vazдушna struja i oštar, gadni zadah, mrtvački smrad ogromne praznine ispod njih. Kad je tunel postao malo viši i ona mogla da se uspravi, usporila je korak, brojeći svaku stopu dok su se približavali ponoru. Lakim hodom, svestan svakog njenog pokreta, on ju je pratio u stopu. istog časa kada je stala, zaustavio se i on.

“Ovde je ponor”, prošapta ona. “Ne mogu da nađem ispust. Ah, tu je. Pazi dobro, čini mi se da se kamenje osipa.. .Ne, ne, stani... osulo se...”

Hitro se porebarke povukla na čvrsto tle u trenutku kada se kamenje pod njenim stopalama rasulo i propalo dole. Čovek je zgrabi za mišicu i zadrža je. Srce joj je lupalo kao ludo.

“Ispust više nije siguran, kamenje se osipa.”

“Napraviću malo svetla, da vidim na čemu smo. Možda ću uspeti da ga učvrstim uz odgovarajuću reč. U redu je, malecka.”

Pomislila je kako je čudno što je zove istim imenom kojim ju je Manan oduvek zvao. I u trenutku kada je zapalio prigušenu svetlost na kraju svog štapa, nalik na svetlucanje trulog drveta ili na zvezdu u magli, i koraknuo na uzani ispust iznad crne provalije, ona ugleda ogromnu crnu priliku kako se primiće u tmuni ispred njega, smesta shvati da je to Manan. Ali glas joj zape u

grlu, kao da ga steže omča, i nije mogla da vikne.

U času kada je Manan ispružio ruke da ga gurne sa nestabilne, uske staze u ponor, Ged je podigao pogled, ugledao ga, i uz krik iznenađenja i besa, zamahnuo na njega štapom. Na njegov uzvik svetlost iznenada planu, i njen beli i nepodnošljivi sjaj suknu evnuhu pravo u lice. Manan brzo podiže jednu veliku ruku da zakloni oči, nasumice se zatetura u pravcu Geda, da ga zgrabi, promaši i pade.

Dok je padao nije ispustio ni jedan jedini krik. Nikakav zvuk nije dopro iz crnog ambisa, nikakav udarac tela o dno provalije, nikakav zvuk pogibije, ništa. Viseći iznad provalije, držeći se čvrsto za kamenu ivicu i klečeći pored smrznutog ispupčenja na njenom kraju, Ged i Tenar se nisu micali, osluškivali su, ali, ništa nisu čuli.

Svetlost je ličila na sivu pahuljicu, jedva se videla.

“Hodi!” reče Ged i ispruži ruku, ona je uze i on je u tri odvažna koraka prebaci na drugu stranu. zatim ugasi svetlost. Opet je pošla ispred njega, da mu pokaže put. Bila je sva obamrla i nije mislila ni na šta. Tek nakon izvesnog vremena, pade joj na pamet: Da li sada desno ili levo?

Zaustavi se.

On se zaustavi nekoliko koraka iza nje i tiho upita: šta je?

“Zalutala sam. Upali svetlost.”

“Zalutala?”

“Zaboravila sam... zaboravila sam da brojim skretanja.”

“Ja sam brojao”, reče on, primaknuvši joj se malo. “Skrenuli smo levo posle ponora, pa desno, pa opet desno.”

“Onda na sledećem zaokretu treba opet desno”, reče ona kao automat, ali je i dalje stajala nepomično.

“Upali svetlost.”

“Svetlost nam neće pomoći da nađemo put, Tenar.”

“Neće. Ništa neće. Izgubljeno je. I mi smo izgubljeni.”

Mrtva tišina se sklopi oko njenog šapata i proguta ga.

Osetila je kretanje i toplotu drugog ljudskog bića, tu odmah pored nje, u tami. On potraži njenu ruku i uze je u svoju.

“Hajde, Tenar. Prvo skretanje desno.”

“Upali svetlost, preklinjala ga je. ” Tuneli su tako izuvijani...”

“Ne mogu. Ne smem da rasipam snagu. Tenar, oni su... oni znaju da smo izašli iz Riznice. Znaju i da smo prošli ponor. Traže nas, traže našu volju, naš duh. Da ih utrnu, da ih prožderu. Njih moram da održavam, da gore i dalje. Sva mi snaga odlazi na to. Moram im se odupreti, zajedno s tobom. Uz tvoju pomoć. Moramo dalje.”

“Nema izlaza”, reče ona, ali ipak učini jedan korak. Pa još jedan, oklevajući, kao da joj ispod svakog sledećeg koraka zjapi crni ponor, ona grozna praznina ispod zemlje. Topli, čvrsti stisak njegove ruke počivao je na njenoj. Produžili su dalje.

Nakon čitave večnosti stigoše najzad do stepeništa. Ranije im se nije činilo toliko strmo, a sada je svaki stepenik bio kao ljigavo, plitko udubljenje u steni. Ali su se ispeli do vrha, a zatim produžili malo brže, jer je znala da se zavojiti hodnik sada proteže veoma dugo, pre nego što stigne do prvog skretanja. Prsti leve ruke, koje je neprestano vukla po zidu, da bi osetila kuda ide, predoše preko otvora s leve strane.

“Tu je”, promrlja ona, ali, izgledalo je da on okleva, kao da je posumnjao zbog nečega u načinu na koji se kretala.

“Ne, nije”, promuca ona zbunjeno, “nije ovaj, već sledeći otvor s leve strane. Ne znam više. Ne mogu. Nema izlaza.”

“Pošli smo u Oslikanu sobu”, reče spokojni glas iza nje u mraku. “Kako ćemo stići do nje?”

“Prvo sledeće skretanje nalevo.”

Ona krenu dalje. Napravili su dugački zaokret i prošli dva skretanja pre nego što su stigli do hodnika koji je skretao desno, ka Oslikanoj sobi.

“Sad pravo”, prošapta ona, i sada je već bilo lakše da se snađu u mraku, jer je dobro poznavala hodnike do gvozdениh vrata, budući da je stotinama puta pre toga izbrojala sva skretanja. Čudna težina koja joj je pritiskala um nije više mogla da je zbuni, samo ako bude uspela da ne misli. Ali sve vreme su se primicali, sve bliže i bliže, onome što ju je pritiskalo i gnječilo pod sobom, noge su joj bile tako premorene i otežale da je dva tri puta zastenjala od napora da ih pokrene. A čovek pored nje je disao duboko i teško, kao neko ko se upinje iz petnih žila, noseći teret. Ponekad bi se čuo njegov glas, prigušen i odsečan, jedna reč, ili slog. I tako su najzad stigli do govozdenih vrata, ona odjednom ispruži ruku, užasnuta.

Vrata su bila otvorena.

“Brzo!” uzviknu ona, i povuče svog pratioca kroz njih. S druge strane vrata se zaustavi.

“Zašto su bila otvorena?” upita se ona naglas.

“Zato što tvoji Gospodari ne mogu da ih zatvore sami, potrebna im je tvoja ruka.”

“Sada ćemo ući...” Glas je izdade.

“U srce tame. Znam. Ipak, izašli smo iz Lavirinta. Koliko ima puteva iz Podgrobnice?”

“Samo jedan. Vrata na koja si ušao ne otvaraju se iznutra. Može se izaći samo ako se prođe kroz pećinu i hodnicima se popne do kapka na podu sobe iza Prestola. U Prestonoj dvorani.”

“Znači, moraćemo tim putem.”

“Ali, ona je tamo”, prošapta devojka. “Tamo, u Podgrobnici. U pećini. Kopa po praznom grobu. Ne smem da prođem pored nje, oh, neću moći opet da prođem pored nje!”

“Do sada je sigurno već otišla.”

Pred njima se otvarao tunel kome kao da nije bilo kraja. Osetili su odjednom oko sebe više vazduha, mrak kao da se beše nekako proširio. Ušli su u veliku pećinu ispod Kamenova.

Počeli su da je obilaze, držeći se stalno zida sa desne strane. Tenar je prešla samo nekoliko koraka i zastala.

“Šta je sad ovo?” promrlja odjednom, jedva čujno. U toj ogromnoj, mrtvoj, mračnoj vazdušnoj lopti nešto se čulo, kao da nešto podrhtava, ili se ljulja. Bio je to zvuk koji je odzvanjao u krvi i osećao se u kostima. Zidovi koje je vreme ukrasilo svojim rezbarijama podrhtavali su, podrhtavali ispod njenih prstiju.

“Napred”, reče čovekov glas, nekako suv i sav napet. “Požuri, Tenar!”

Dok se i dalje spoticala u svom umu, mračnom i poljuljanom kao podzemni svodovi, ona uzviknu:

“Oprostite mi, o, Gospodari moji, o, vi što nemate imena, vi što ste od iskona, oprostite mi, oprostite!”

Odgovora nije bilo. Nije ga nikada ni bilo.

Stigli su do hodnika ispod Dvorane, popeli se uz stepenice, stigli do

poslednjeg stepenika i glavom dodirivali kapak. Bio je zatvoren, onako kako ga je ona uvek ostavljala. Pritisnula je oprugu kojom se otvarao. Nije se otvarao.

“Slomila se”, reče ona. “Zaključan je.”

On je obiđe i upre leđima o kapak. Nije se pomerio.

“Nije zaključan, već pritisnut nečim teškim odozgo.”

“Možeš li da ga otvoriš?”

“Možda. Mislim da nas ona čeka tamo gore. Da li je i neki muškarac tamo gore s njom?”

“Dabi i Uahto, možda još neki čuvari, muškarci ovde ne smeju da dođu...”

“Nisam u stanju da istovremeno bacam čini otvaranja, držim na odstojanju ljude koji gore čekaju i odupirem se tami”, reče njegov mirni glas, kao da razmišlja. “Moraćemo da pokušamo kroz ona druga vrata, vrata u steni, kroz koja sam ušao. Da li ona zna da se ne mogu iznutra otvoriti?”

“Zna. Jednom me je pustila da pokušam.”

“Onda ih možda nije uzela u obzir. Hajde, dođi Tenar!”

Ona je bila klonula na kamene stepenice, koje su zujale i podrhtavale kao da se negde duboko ispod njih odapinju tetive nekih divovskih lukova.

“Šta je ovo... ovo podrhtavanje?”

“Dođi”, reče on, tako sigurno i mirno da ga ona poslušala i opet se pipajući vrati niz stepenice i kroz hodnike, i uđe u onu užasnu pećinu.

Na ulazu se sudari sa tako ogromnom, slepom i opakom mržnjom kao da se sama zemlja sručila na nju, da zadrhta i povika, a da ni sama nije bila toga svesna:

“Ovde su! Ovde su!”

“Onda neka znaju da smo i mi ovde”, reče čovek, i iz njegovog štapa i ruku pokulja blistava, bela svetlost, koja se prelamala kao što se morski talasi prelamaju, o hiljade dragulja na zidovima i tavanici, božanska svetlost, kroz koju njih dvoje protrčaše pravo preko ogromne pećine, dok su im senke preletele preko belih šara i svetlucavih udubljenja i praznog, otvorenog groba. Dotrčali su do niskog dovratka, sve idući kroz tunel, pognuti, ona napred a on za njom. Tu, u tunelu, kamenje je već grmelalo i ljuljalo im se pod nogama. Ali, svetlost je i dalje bila uz njih, zaslepljujuća. Kad je ugledala pred sobom

mrtvo lice stene, čula je kako njegov glas nadjačava grmljavinu zemlje, izgovarajući samo jednu jedinu reč, i udari u crveni kamen zatvorenih vrata. Stena buknu belim sjajem kao da se zapalila i raspuče se.

Kroz otvor se videlo nebo, koje je upravo bledele u praskozorju. Nekoliko hladnih belih zvezda lebdelo je visoko na njemu.

Tenar ugleda zvezde i oseti dašak vetra na licu, ali nije ustala. Čučala je zgrčena na rukama i kolenima, tu, na pola puta između zemlje i neba.

Čovek, čudna, mračna prilika u tom polumraku praskozorja, okrenu se i povuče je za ruku da ustane. Lice mu je bilo crno i iskeženo, kao u demona. Ona ustuknu u strahu, vrišteći nekim debelim glasom koji uopšte nije bio njen, kao da joj se ustima kreće jezik mrtvacu.

“Ne”! Ne dodiruj me... pusti me... Idi!” I stade da se koprca unazad, što dalje od njega, u osute i razjapljene, bezube čeljusti Grobnica.

Njegov stisak popusti i on reče, tihim i čvrstim glasom:

“Zaklinjem te simbolom saveza koji nosiš na sebi. Dođi Tenar.”

Ona ugleda svetlost zvezda u srebru prstena koji je nosila oko ruke. Ne odvajajući oči od njega diže se, polako, povodeći se. Zatim stavi svoju ruku u njegovu, i pođe za njim. Nije mogla da trči. Silazili su niz brdo. Iz crnih čeljusti u stenama iza njihovih leđa začu se dugi, dugi i bolni urlik mržnje i tuge. Kamenje poče da pada oko njih. Tlo je podrhtavalo. Išli su dalje, ona sa očima i dalje uprtim u blagi sjaj zvijezda na svojoj ruci.

Nalazili su se u polumračnoj dolini nedaleko od Mesta. Sad su počeli da se penju, i on je odjednom zamoli da se okrene.

“Pogledaj...”

Okrenula se, i vidjela. Nalazili su se na suprotnoj strani doline, na istoj visini sa Kamenovima, devet ogromnih monolita koji su stajali ili ležali iznad pećine sa dijamantima i grbovima. Kamenovi koji su bili uspravni kretali su se. Trgli bi se povremeno i polako se nakrivili, kao katarke broda. Jedan kao da je zatreperio i malo se uzdigao, a onda se zadrhtao celom dužinom i pao. Pao je još jedan, tresnuvši popreko preko njega. Iza njih je zadrhtala urušena kupola Prestone dvorane, čiji se crni obris ocrtavao na žutoj svetlosti sa istoka. Zidovi su joj se ispućili. Ogromna, polusrušena masa kamena i cigala menjala je oblik, kao glina u tekućoj vodi, upadala u samu sebe, i uz gromovit urlik i pljusak kamenja i prašine odjednom kliznula u stranu i rasula se. Zemlja u dolini se nadimala i talasala, jedan talas kao da je prošao uz padinu brda, i džinovska pukotina je odjednom zinula među Kamenovima, zjapeći u

tamu podzemlja, ispuštajući tanku zavesu od prašine, nalik na sivi dim. Kamenovi koji su još stajali sada se sunovratiše u nju i ona ih proguta. A zatim, uz tutanj koji kao da se odbijao o samo nebo, neravne, crne usne pukotine se zatvoriše, brda se zatresoše samo još jednom i umiriše.

Ona skrenu pogled sa grozote zemljotresa i upravi ga u čoveka pored sebe, kome još nikada nije videla lice na dnevnom svetlu.

“Ti si ga zadržavao”, reče, a glas joj je delovao piskutavo, kao vetar u trsci, nakon onog moćnog urlanja i jadikovanja zemlje. ” Ti si zadržao zemljotres, gnev tame.”

“Moramo dalje”, reče on jednostavno, okrećući se na drugu stranu od izlazećeg sunca i srušenih grobnica. “Umoran sam, hladno mi je...”

On se spotače, i ona ga uze za ruku. Oboje su jedva hodali, vukući noge. Polako, kao dva sićušna pauka na velikom zidu, mileli su uz ogromnu padinu brda, sve dok napokon nisu stupili na suvo tle na vrhu, pozlaćeno zracima izlazećeg sunca i prošarano dugim, retkim senkama timijana. Pred njima su stajale planine na zapadu, purpornog podnožja, pozlaćenih vrhova. Njih dvoje na trenutak zastadoše, a zatim predoše preko grebena, zašavši izvan vidokruga Mesta Grobnica, i odoše.

11. PLANINE NA ZAPADU

Tenar se probudi, boreći se da se oslobodi košmarnih snova i napusti mesto po kome je hodala toliko dugo da je svo meso poodpadalo sa nje, tako da je mogla da vidi kako joj dve bele kosti ruke svetlucaju u mraku. Otvorila je oči i ugledala zlaćanu svetlost, i osetila prodorni miris timijana. Dok se budila obuze je neko slatko osećanje, zadovoljstvo koje ju je ispunjavalo polako i potpuno, sve dok se nije prelilo, ona se pridiže i sede, protežući ruke iz crnih rukava svoje rize i osvrćući se oko sebe, puna oduševljenja.

Bilo je veče. Sunce se spustilo iza planina koje su se uzdizale veoma blizu na zapadnoj strani, ali njegov otsjaj je još ispunjavao zemlju i nebo, beskrajno, vedro zimsko nebo, beskrajnu, голу, pozlaćenu zemlju sa planinama i širokim dolinama. Vetar beše utihnuo. Bilo je hladno i savršeno tiho. Ništa se nije kretalo. Lišće žbunova timijana u njenoj blizini bilo je suvo i sivo i osušene vlati pustinjskih trava bockle su joj šaku. Ogromna, tiha, božanska svetlost blistala je na svakoj grančici i osušenom listu i peteljci, na brdima, u vazduhu.

Bacila je pogled na levu stranu i ugledala čoveka koji je ležao na pustinjskom tlu, čvrsto umotan u svoj ogrtač, s rukom pod glavom, u dubokom snu. Zaspalo lice mu je bilo strogo, gotovo namršteno, ali leva ruka mu je ležala opuštenu u prašini, pored malog čička koji je još bio prekriven svojim iskrzanim prekrivačem od sivih pahuljica i isturao svoje odbranbeno trnje. Čovek i mali, pustinjski čičak, čičak i usnuli čovek...

On je bio taj čije su moći bile slične, i isto toliko jake kao i Prastare moći zemlje, taj koji je razgovarao sa zmajevima, i jednom svojom rečju obuzdao zemljotres. I evo ga sada gde leži u prašini i spava, a mali čičak mu raste pored ruke. Kako je sve to bilo čudno. Živeti, boraviti u svetu, bilo je mnogo veličanstvenije i čudnije nego što je ona ikad mogla i da sanja. Nebeska svetlost se dotače njegove prašnjave kose i za trenutak pretvori čičak u zlato.

Svetlost je polako bledela. Dok se to dešavalo, hladnoća kao da je svakog trenutka postajala sve jača. Tenar ustade i poče da prikuplja osušene grančice timijana, dižući ih sa zemlje i lomeći preko kolena one veće, koje su rasle tako kvrgave i masivne, u poređenju sa ostalim biljem te veličine, kao grane hrasta. Zaustavili su se tu oko podneva, dok je još bilo toplo, i nisu mogli da produže dalje, bili su premoreni. Našli su zaklon ispod dve ukočene smrznute smreke i zapadne padine brda niz koju upravo behu sišli, popili su malo vode iz čaturice, legli i zaspali.

Ispod većeg drveća nalazile su se veće grane, popadale sa krošnji, koje ona takođe sakupi. Iskopavši šakama jamu u zaklonu koji, su pod uglom, stvarala dva kamena u zemlji, ona naslaga grančice za vatru i zapali ih kresivom i čelikom. Suvo lišće i grančice timijana odmah prihvatiše plamen. Osušene grane se razbuktaše u ružičasti oganj, koji je mirisao na suvo grožđe. Sad se bilo već sasvim smračilo, svuda oko vatre, i zvezde opet počеше da se pojavljuju na neverovatno lepom nebu.

Pucketanje plamena probudi spavača. Seo je, trljajući rukama prljavo lice, i napokon se ukočeno podiže i priđe vatri.

“Pitam se...” počе sanjivo.

“Znam, ali ne možemo preživeti ovu noć bez vatre. Tako je strašno zahladnelo”, reče ona, i odmah dodade: “Sem ako nas ne možeš zagrejati pomoću neke čarolije, ili njome sakriti vatru...”

On sede pored vatre, spustivši noge gotovo u sam oganj, i obgrli rukama kolena.

“Brrr”, procedi on. “Vatra je mnogo bolja od svake čarolije. Ogradio sam nas malom opsenom, ako neko naiđe, misliće da vidi samo kamenje i granje. Šta misliš? Hoće li poći u poteru za nama?”

“Bojim se, iako mislim da neće. Niko osim Kosil nije znao da smo nas dvoje dole. Samo Kosil i Manan. A oboje su mrtvi. Ona je sigurno bila u Dvorani kada se srušila. Čekala je pored kapka. A ostali sigurno misle da sam ja bila u Dvorani ili u Grobnicama, i da me je smrvio zemljotres.” Ona obgrli rukama kolena i strese se.

“Nadam se da se ostale zgrade nisu srušile. Nije se moglo dobro videti sa brda, bilo je suviše uskovitlane prašine. Svi hramovi i sve zgrade nisu popadali, mislim, Veliko zdanje u kome spavaju sve devojkе.”

“Mislim da nisu. Samo su Grobnice progutale same sebe. Kad smo se okretali da odemo, video sam pozlaćeni krov nekog hrama, još je stajao. A u podnožju brda videle su se ljudske prilike kako beže.”

“Šta li će reći, šta će misliti... Sirota Pent! Možda će ona morati sada da postane Prvosveštenica Bogokralja. A oduvek je želela da pobegne što dalje. Ja, ne. Možda će sada uspeti.”

Tenar se nasmeši. U njoj je bilo neke radosti koju nikakva misao ili strepnja nisu mogle da poremete, one iste, one iste postojane radosti koja je navrla iz nje kad se probudila u zlatnoj svetlosti dana. Otvorila je torbu i izvadila iz nje dve male, pljosnate pogače od neuskislog testa, dodala je Gedu

jednu preko vatre, a sama zagrizla drugu. Hleb je bio suv, tvrd, kiseo, i veoma ukusan.

Neko vreme su, ćutke zajedno Źvakali.

“Koliko smo daleko od mora?”

“Kad sam dolazio, trebalo mi je dva dana i dva noći. U odlasku će nam biti potrebno još više vremena.”

“Ja sam jaka”, reće ona.

“Jesi. I hrabra. Ali, tvoj saputnik je umoran”, reće on uz osmeh. “A nemamo baš mnogo hleba.”

“Hoćemo li naići na vodu?”

“Sutra kad zađemo u planine.”

“Hoćeš li moći da nas hraniš”, upita ona, nekako stidljivo i neoređeno.

“U lovu se gubi mnogo vremena, i treba imati i oruŹje.”

“Mislila sam pomoću, znaš već, vradŹbina.”

“Mogao bih da prizovem zeca”, reće on, dŹarajući vatru povijenom granom smreke.

“Zećevi upravo sada izlaze iz rupa svuda oko nas. Veće je njihovo vreme. Mogao bih jednoga da pozovem po imenu i došao bi. Ali, zar bi ti bila u stanju da ga uhvatiš, ubiješ, odereš i skuvaš zeca koga sam prizvao na taj naćin? MoŹda, ako baš umireš od gladi. Ali to bi ipak znaćilo da si zloupotrebila nećije poverenje, ja bar tako mislim.”

“Da. Mislila sam da bi moŹda mogao...”

“Da doćaram većeru”, reće on. “O, to svakako. Na pozlaćenim ćinijama, ako Źeliš. Ali, to bi bila samo opsena, a onaj ko se hrani opsenama obićeno je na kraju još gladniji nego na poćetku. To ti je kao da jedeš svoje vlastite reći.”

Videla je kako su mu beli zubi sevnuli pri svetlosti vatre.

“Ćudna je ta tvoja magija”, reće ona, dostojanstveno i na ravnoj nozi s njim, Sveštenica koja se obraća Magu. “Izgleda da se moŹe upotrebiti samo za velike stvari.”

On dodade još malo drveta na vatru, i ona buknu, kao vatromet varnica i gorućih iveraka, koji je mirisao na smreku.

“Da li zaista moŹeš da prizoveš zeca”, iznenada upita Tenar.

“Hoćeš li da to uradim?”

Ona potvrdi glavom.

On se okrenu u stranu i izgovori tiho, kao da se obraća ogromnoj, zvezdanoj noći:

“Kebo... O kebo...”

Tišina. Muk. Nepomičnost. Iznenada. Na samoj ivici osvetljenog, treperavog kruga, ukaza se okruglo oko, kao belutak, sasvim blizu zemlje. Povijena, krznom obrasla leđa, jedno uvo, dugačko, oprezno, načuljeno.

Ged opet progovori. Uvo mahnu, odjednom mu izroni drugar, još jedno uvo, iz senke, a onda, kad se životinjica okretala, Taner je u magnovenju ugleda celu, tu majušnu, mekanu i živahnu lopticu koja se ravnodušno vraćala u noć, da gleda svoja posla.

“Ah!” uzdahnu ona, “kako je ljubak.”

Brzo zatim upita:

“Da li bih i ja to mogla?”

“Pa...”

“Znam to je tajna”, reče ona, opet krajnje dostojanstveno.

“Ime zeca je tajna. Ili, bolje rečeno, ne sme se upotrebljavati tek tako, bez valjanog razloga. Ali ono što nije tajna, već pre poseban dar, ili čudo, to je moć prizivanja.”

“Oh”, reče ona, “to imaš, znam!”

U glasu joj se oseti strast, koju prividni podsmeh nije mogao da sakrije. On je pogleda i ne reče ništa.

Zaista je još bio iscrpljen od borbe sa Bezimenima, beše istrošio svu svoju snagu u tunelima koji su se tresli. Iako je izašao kao pobednik, nije više smogao u sebi poleta da se raduje. Ubrzo se opet sklupča, što je bliže mogao uz vatru, i zaspao.

Tenar ostade da loži vatru i zaneseno posmatra sazvežđa na zimskom nebu kako sijaju od jedne linije obzorja do druge, sve dok joj u glavi nije počelo da se muti od sjaja i tišine, pa i sama zadrema.

Oboje su se probudili istovremeno. Vatra se bila ugasila. Zvezde koje je posmatrala sada su bile visoko iznad planine, a nove su se pojavile na istoku. Probudila ih je hladnoća, ona golomrazica pustinjske noći, vetar nalik na nož

od leda. Veo oblaka se navlačio preko neba, dolazeći sa jugozapada.

Drva za potpalu bila su skoro potrošena.

“Hajde da hodamo”, reče Ged, ” Tek što nije svanulo.”

Cvokotao je toliko da ga je jedva razumela.

Krenuli su na zapad, penjući se po dugačkoj, blagoj padini. Stene i žbunje se crnelo na svetlosti zvezda, te su lako hodali kao po danu. Ubrzo su se zagrejali od hodanja, stali su, čučnuli i drhtali malo, a zatim nastavili, sporije. Kad je sunce izašlo bili su na prvoj uzvišici planine na zapadu, koje su do tada kao zid ograđivale Tenarin život.

Zaustavili su se u malom gaju, sa zlatnim, drhtavim lišćem koje se još držalo na granama. Rekao joj je da su to breze, ona je od drveća poznavala samo smreku, kržljave jablanove pored izvora reke i četrdeset jabukovih drveta u voćnjaku Mesta. Jedna ptičica u brezama pevušila je “dii, dii”, jedva čujno. Ispod drveća je tekao potok, uzan ali brz, bučan i snažan, preko stena i kaskada, isuviše brz da bi se zamrznuo. Tenar ga se skoro uplaši. Bila je naviknuta na pustinju, u kojoj je sve tiho i kreće se polako, spore reke, senka oblaka, lešinari koji kruže u visinama.

Podelili su za doručak parče hleba i poslednje mrvice sira, malo se odmorili i nastavili.

Do večeri su se već popeli visoko. Bilo je oblačno i vetrovito, ledeno vreme. Ulogorili su se u dolini jednog drugog potoka, gde je bilo drveća za potpalu do mile volje, i ovog puta naslagali veliku lomaču od panjeva, pored koje su mogli pristojno da se zagreju.

Tenar je bila presrećna. Pronašla je veveričino sklonište sa orasima, koje se otkrilo kada je šuplje drvo palo na zemlju, oko dve funte najlepših oraha, i onih glatke kore koje je Ged, ne znajući im naziv na kargijskom, zvao ubir. Razbijala ih je jedan po jedan, između ravnog kamena i drugog, koji joj je služio umesto čekića, i svako drugo jezgro pružala svom saputniku.

“Volela bih da ostanemo ovde”, primeti ona, gledajući niz brdo na vetrovitu dolinu između brda, koja je već bila utonula u sumrak. “Dopada mi se ovo mesto.”

“Mesto je dobro”, složi se on.

“Ljudi nikada ne zalaze ovamo.”

“Ponekad, retko... Ja sam se rodio u planinama”, reče on, “na brdu Gont. Proći ćemo pored njega kad budemo plovili za Hevnor, ako krenemo

severnim putem. Prelepo je kad ga gledaš u zimu, kako se, potpuno belo, uzdiže iz mora, kao ogromni talas. Moje je selo bilo pored jednog potoka, baš kao što je ovaj. Gde si se ti rodila, Tenar?”

“Na severu Atuana, u Entatu, čini mi se. Ne mogu da se setim.”

“Zar su te tako malu odveli odatle?”

“Imala sam pet godina. Sećam se vatre u ognjištu i... ničega više.”

On protrlja vilicu, koja je već bila pomalo zarasla u bradu, ali je bar bila čista, uprkos hladnoći, oboje su se umivali u planinskim potocima. Trljao je bradu i gladao pravo pred sebe, zamišljeno i strogo. Ona ga je posmatrala i nikako nije mogla da odradi šta joj je to u srcu dok ga tako posmatra, u svetlosti vatre, u planinskom sumraku.

“Šta ćeš raditi u Hevnoru?” upita on, kao da svoje pitanje upućuje vatri, a ne njoj.

“Ti si... više nego što sam mislio... zaista si ponovo rođena.”

Ona potvrdi glavom, smešeci se. zaista se osećala kao da se tek sada rodila.

“Trebalo bi bar da naučiš jezik.”

“Tvoj jezik?”

“Da.”

“Volela bih.”

“Dobro, kad je tako. Ovo je kabat”, reče on i ubaci kamičak u krilo njene crne rize.

“Kabat. Je li to jezik zmajeva?”

“Ama, ne, nije. Ti nećeš da bacaš čini, hoćeš samo da se sporazumevaš sa drugim ljudima i ženama!”

“Kako se zove šljunak na jeziku zmajeva?”

“Tolk”, odgovori on. “Ali, neću da od tebe pravim svog učenika u čarobnjaštvu. Učim te jeziku koji ljudi govore u Arhipelagu, na Unutrašnjem kopnu. Ja sam morao da naučim vaš jezik pre nego što sam došao ovamo.”

“Čudno ga govoriš.”

“Bez sumnje. A sada arkemi kabat”. I on ispruži ruke da bi mu ona dala šljunak.

“Da li moram da idem u Hevnor?” upita ona.

“A gde bi drugde, Tenar?”

Oklevala je.

“Hevnor je prekrasan grad”, nastavi on. “I ti mu donosiš prsten, simbol mira, izgubljeno blago. U Hevnoru će te dočekati kao peincezu. Ukazivaće ti sve počasti zbog velikog poklona koji im nosiš, poželeće ti dobrodošlicu, i zaista ćeš i osećati da si dobrodošla. Stanovnici tog grada su plemeniti i velikodušni. Zvaće te Bela gospa, zbog boje tvoje kože, i voleće te tim više što si tako mlada. I zato što si lepa. Dobićeš stotinu haljina poput one koju sam ti pokazao kao opsenu, samo što će ove biti prave. Nailazićeš na pohvale, zahvalnost i ljubav. Ti, koja si znala samo za usamljenost, zavist i mrak.”

“Imala sam Manana”, reče ona, prkosno, a usne joj jedva primetno uzdrhtaše. “Voleo me je i bio ljubazan prema meni, uvek. Štitio me je kako je najbolje umeo, a ja sam ga ubila, pao je u crnu provaliju. Neću da idem u Hevnor. Neću tamo. Hoću da ostanem ovde.”

“Ovde, u Atuanu?”

“U planinama. Tu gde sam sada.”

“Tenar”, reče on svojim ozbiljnim, smirenim glasom, “neka bude. Ostaćemo. Nemam kod sebe svoj nož, i ako padne sneg biće nam teško. Ali dokle god budemo mogli da nalazimo hranu...”

“Ne. Znam da ne možemo ostati. Pričam koješta”. reče Tenar i ustade, rasuvši oko sebe ljuške oraha, da stavi nova drva na vatru. Stajala je tako, veoma mršava i ukrućena u svojoj iscepanoj, blatnjavoj rizi i crnom ogrtaču.

“Sve što znam i onako mi više ne koristi”, dodade ona, “a još nisam naučila ništa drugo. Nastojaću da naučim.”

Ged pogleda u stranu, trepćući kao da ga je nešto zbolelo.

Sledećeg dana su prešli vrh mrkog planinskog lanca. Na prevoju je duvao jak vetar, noseći sneg, ujedajući ih za lica i zaslepljujući im oči. Tek kada su sišli dugačkim putem sa druge strane, iz snežnih oblaka iznad vrhova, Tenar ugleda zemlju iza planinskog zida. Bila je sva zelena, zelena od borova, livada, zasejanih polja i lugara. Čak i sred zimskog mrtvila, sa opalim gustišom i šumom punih sivih grana, bila je to zelena zemlja, skromna i blaga. Gledali su je odozgo sa visoke, strme planinske padine. Ged bez reči pokaza u pravcu zapada, gde je sunce zalazilo iza debelih, mekih oblaka. Sunce se nije videlo, ali je zato na liniji obzorja nešto treperilo, skoro kao

zaslepljujući kristalni zidovi Podgrobnice, nekakvo razdragano svetlucanje na kraju sveta.

“Šta je to?” upita devojka, a on će na to:

“More.”

Uskoro potom, videla je nešto manje čudesno, ali ipak dovoljno neobično da je zbuni. Stigli su do druma i pošli njime, predveče ih je doveo do sela, desetak ili dvanaestak kuća, nanizanih duž puta. Uplašeno je pogledala u svog saputnika, kada je shvatila da dolaze među ljude. Pogledala ga je, ali nije ugledala njega. Pored nje, u Gedovom odelu, veselo kao i on, i sa njegovom obućom na nogama, koračao je neki drugi muškarac. Imao je belu kožu, i bio obrijan. Pogledao je u nju, oči su mu bile plave. Namignuo je.

“Hoću li ih prevariti?” upita je. “Šta je to na tebi?”

Pogledala je sada sebe. Bila je obučena kao seljanka, u smeđu suknju i prsluče, i nosila je veliki, crveni vuneni šal oko ramena.

“Oh”, uzviknu ona, ukopavši se u mestu. “Oh, pa ti si... ti si zaista Ged!”

U trenutku kad mu je izgovorila ime videla ga je opet savršeno jasno, ono tamnoputo lice sa ožiljcima koje je poznavala, i njegove crne oči, ali, trenuak potom, pred njom se opet stvori bledoliki stranac.

“Nemoj nikada izgovoriti moje pravo ime pred nekim drugim. Neću ni ja tvoje. Mi smo brat i sestra, iz Tanakbaha. I mislim da ću zatražiti nešto za večeru, ako budem video neko ljubazno lice.” Uzeo ju je za ruku i tako su ušli u selo.

Izašli su iz njega sledećeg jutra, punih stomaka, posle prijatno prespavane noći u jednom seniku.

“Da li magi često prose?” upita Tenar, kad su se opet našli na drumu između zelenih polja, na kojima su pasle koze i sitna, pegava stada.

“Zašto me to pitaš?”

“Učinilo mi se da si navikao da prosiš. Čak si to veoma dobro radio.”

“Pa, tako je, da. Prosio sam čitavog života, može to i tako da se shvati. Čarobnjaci, znaš ne poseduju mnogo toga. U stvari, kad putuju, nemaju ništa osim svog štapa i odeće. Uglavnom ih svi rado primaju i daju im hranu i prenoćište. Oni za uzvrat urade ponešto.”

“Šta to?”

“Pa, recimo, onoj ženi u selu. Izlečio sam joj koze.”

“Šta im je bilo?”

“Obe su imale zapaljenje vimena. Kad sam bio mali i ja sam čuvao koze.”

“Jesi li joj rekao da si ih izlečio?”

“Nisam. Kako bih? Zašto bih?”

Poćutavši malo, ona primeti:

“Sada vidim da tvoja magija nije samo za velike stvari.”

“Gostoprimstvo”, reće on, “ljubaznost ukazana nepoznatim ljudima velika je stvar. Naravno, dovoljno je reći hvala. Ali, bilo mi je žao koza.”

Tog popodneva prošli su pored velikog grada. Bio je sagrađen od nepečenih cigala i opasan bedemima, kao što je običaj u Kargu, sa grudobranima, osmatračnicama na sva četiri ugla, i jednom jedinom kapijom, ispod koje su goniči stoke upravo okupljali veliko stado ovaca. Krovovi pokriveni crvenim crepom na više od stotinu kuća provirivali su iznad bedema od žučkaste cigle. Na kapiji su stajala dva stražara sa crvenim perjanicama na kacigama, što je označavalo da su u službi Bogokralja. Tenar je vidjela ljude u takvim šlemovima otprilike jedanput godišnje, kad su dolazili u Mesto da dovedu robove i donesu novac na poklon hramu Bogokralja. Kada to pomenu Gedu, dok su prolazili sa spoljne strane bedema, on reće:

“I ja sam ih video, kad sam bio mali. Došli su u osvajački pohod na Gont. Ušli su u moje selo, da ga opljačkaju. Ali, bili su odbijeni. I vodila se bitka dole, na ušću reke Ar, na morskoj obali, mnogo je ljudi tu izginulo, kažu na stotine. Pa, sad kad je prsten opet sastavljen i Izgubljena runa obnovljena, možda više neće biti takvih osvajačkih pohoda i ubijanja između Carstva Kargada i Unutrašnjeg kopna.

“Zaista bi bilo glupo da se tako nešto nastavi”, složi se Tenar. “što bi Bogokralj radio sa tolikim robljem?”

Njen saputnik kao da se malo zamisli nad tim.

“Ako zemlje Kargada pobede Arhipelag, hoćeš da kažeš?”

Ona potvrdi glavom.

“Mislím da se to nikada neće desiti.”

“Ali, pogledaj kako je Carstvo moćno, vidi taj grad sa bedemima, i sve te ljude. Kako bi tvoje zemlje mogle da im se odupru, ako ih napadnu?”

“Ovo nije baš veliki grad”, reće on oprezno i blago. “I ja bih pomislio da

je ogroman, da sam prvi put sišao sa planine. Ali ima mnogo, mnogo velikih gradova u Zemljomorju, prema kojima je ovaj kao selo. Ima još mnogo, mnogo zemalja. Videćeš ih, Tenar.”

Ona ništa ne odgovori. Smrknuta lica je koračala dalje.

“Oduševičeš se, kad ih vidiš, nove zemlje koje izranjaju iz mora, dok im se tvoj brod približava. Obražena polja i šume, velike gradove sa lukama i palatama, pijace na kojima se prodaje sve čega ima na svetu.”

Ona klimne glavom. Znala je da pokušava da je oraspoloži, ali njena radost beše ostala iza nje, u planinama, u sumraku one doline pored potoka. Sada je u njoj bio samo strah, koji je rastao i rastao. Sve što je ležalo pred njom bilo joj je nepoznato i tuđe. Znala je samo za pustinju i Grobnice. Šta joj je to sada vredelo? Poznavala je svaki zaokret sada razrušenog Lavirinta, znala je igre koje je igrala pored oltara koji više nije postojao. Nije ništa znala o šumama, velikim gradovima i ljudskom srcu.

Iznenada, ona upita:

“Hoćeš li ti ostati sa mnom, kada stignemo tamo?”

Nije gledala u njega. Bio je prerušen u svoj privid, u beloputog kargijskog seljaka, i ona nije volela da ga takvog gleda. Ali glas mu je ostao nepromenjen, bio je to isti onaj glas koji joj se obratio u mraku Lavirinta.

Prošlo je dosta vremena, pre nego što je odgovorio.

“Tenar, ja idem tamo gde sam poslat. Sledim svoj poziv. Još mi do sada nije bilo dozvoljeno da duže vremena boravim na jednom mestu. Razumeš li? Radim ono što moram. Tamo kuda odlazim, moram ići sam. Dokle god ti budem potreban, ostaću s tobom u Hevnoru. I ako ti ikad budem ponovo ustrebao, pozovi me. Doći ću. Digao bih se iz groba na tvoj poziv, Tenar! Ali, ne mogu ostati stalno sa tobom.”

Ona ništa ne odgovori. Posle nekog vremena, on reče:

“Kad budeš tamo, više ti dugo neću biti potreban. Bićeš srećna.”

Ona klimnu glavom, prihvatajući ono što joj beše rekao, ćutke. Išli su jedno pored drugog, ka moru.

12. PUTOVANJE

Sakrio je bio svoj brodić u pećini u podnožju velikog, stenovitog kopna, koje su seljaci iz obližnjeg sela zvali Rt Oblaka, i jedan od njih im je za večeru dao činiju riblje čorbe. Sišli su niz okomite stene na obalu u poslednji smiraj natmurenog dana. Pećina je, u stvari, bila uska pukotina koja je zalazila u stenu oko tridesetak stopa, peskovito tle u njoj je bilo vlažno, jer je ležalo tik iznad najvišeg nivoa plime. Otvor joj se mogao videti sa pučine, i Ged je zato rekao da ne pale vatru, da ih ne bi videli ribari koji noću love ribu u malim čamcima oko obale, da ih radoznalost ne namami da dođu. Tako su, polusmrznuti legli na pesak, koji je među prstima delovao tako meko, a bio tvrd kao kamen ispod umornog tela. I Tenar je osluškivala more, kako hući i šišti povlačeći se, a onda se opet razbija o stenje nekoliko metara ispod otvora pećine, i kako grmi još miljama na istok, duž obale. Ponavljalo je i ponavljalo iste zvuke, a ipak nikad nisu bili potpuno isti. Nijednog trenutka nije počivalo. Na svim obalama, svih zemalja u celom svetu, podizalo se i razbijalo o stenje svojim neumornim valovima, i nijednog trenutka nije prestajalo, i nikad nije bilo nepomično. Pustinja, planine, one su bile nepomične. Nisu bez prestanka puštale krike tim monotonim, snažnim glasom. More je govorilo bez prestanka, ali njegov jezik joj je bio stran. Nije ga razumela.

Pri prvim zracima sivog jutarnjeg neba, kad se plima povukla, ona se probudi iz nelagodnog sna i vide kako čarobnjak izlazi iz pećine. Posmatrala ga je kako hoda, bosonogog i opasanog ogrtača, po stenju crnom i čupavom od algi, tražeći nešto na obali. Vratio se i pećina se za trenutak zamračila, kad je ulazio.

“Uzmi”, reče joj on, pružajući joj punu šaku nečeg vlažnog i odvratnog, nalik na crveno kamenje i narandžaste usne.

“Šta je to?”

“Dagnje sa stenja. A ove dve su ostrige, još ukusnije. Vidi, ovako ćeš.”

Malim bodežom sa njenog prstena za ključeve, koji mu je bila pozajmila još u planinama, otvorio je jednu školjku i pojeo narandžasto meso dagnje, sa morskom vodom umesto preliwa.

“Zar se ne kuvaju? Jedeš ih žive! “

Nije smela da ga gleda, dok je on, pokajnička lica, ali uporan, nastavljao da otvara i jede školjke, jednu po jednu.

Kad je završio, vratio se u pećinu i prišao čamcu, koji je ležao s kljunom napred, uzdignut od peska i poduprt sa nekoliko panjeva koje je more nanelo na obalu. Tenar je prethodne noći sumnjičavo razgledala čamac, ništa ne shvatajući. Bio je mnogo veći nego što je ona zamišljala da čamac treba da bude, tri puta duži od njene visine. bio je pun nekih predmeta za koje nije znala čemu služe, i izgledao je opasno. Sa obe strane nosa (tako je nazvala pramac čamca) bilo mu je naslikano po jedno oko, i onako, u polusnu, stalno je imala osećanje da taj čamac bulji u nju.

Ged je malo preturao po čamcu pa izađe, noseći nešto u rukama, paket tvrdog hleba, dobro umotan da bi ostao suv. Ponudio joj je veliki komad.

“Nisam gladna.”

On se zagleda u njeno natmureno lice.

Sklonio je hleb, umotavši ga kao i pre, a onda sede na zemlju, na ulazu u pećinu.

“Još otprilike dva sata dok se plima ne vrati”, objasni joj. “Onda možemo da isplovimo. Loše si provela noć, zašto sad malo ne odspavaš?”

“Nisam sanjiva.”

On ništa ne odgovori. Sedeo je tako, okrenut prema njoj profilom, prekrštenih nogu u mračnom uglu pećine, blistavo talasanje i nadolaženje mora bilo je u pozadini, iza njega, sa one tačke u dnu pećine, odakle ga je ona posmatrala. Sedeo je nepomično. Miran kao samo kamenje. Mir se širio iz njega, kao krugovi oko kamenja bačenog u vodu. Njegovo čutanje nije više bilo samo odsustvo govora, već se beše pretvorilo u nešto po sebi, kao tišina u pustinji.

Posle dugog vremena Tenar ustade i priđe ulazu u pećinu. On se nije micao. Ona spusti pogled na njegovo lice. Kao da je izliveno od bakra, ukočeno, ali crne oči nisu bile zatvorene, već oborene naniže, a usta spokojna.

Bio je isto tako neshvatljiv kao i more.

Gde se sada nalazi, kojim putevima duha se trenutno kreće? Nikako joj nije polazilo za rukom da drži korak s njim.

On ju je naterao da pođe za njim. Pozvao ju je po imenu, i ona mu je dopuzala do ruke, onako kako mu je divlji pustinjski zeka prišao iz mraka. I sada, kad je dobio prsten, sada kad su grobnice bile u ruševinama i njihova sveštenica ostala zauvek krivokletnica, sada mu više nije bila potrebna i on je odlazio tamo gde ona neće moći za njim. Nije hteo da ostane s njom.

Obmanuo ju je, sada će je i napustiti.

Ona ispruži ruku i hitrim pokretom istrže mu iz pojasa mali čelični bodež koji mu beše dala. Njegova reakcija, međutim, bila je koliko i opljačkanog kamenog kipa.

Oštrica bodeža je bila dugačka samo četiri inča i naoštrena samo s jedne strane, bila je to minijatura žrtvenog noža. Bio je deo opreme Sveštenice Grobnica, koja je morala da ga nosi zajedno sa prstenom s ključevima obešenim o pojas od konjskih struna, kao, uostalom, i još neke stvari kojima nije znakla namenu. Nikada nije upotrebila taj bodež jedino ga je prilikom jedne od igara izvođene u vreme mladog meseca bacala u vazduh i ponovo hvatala, ispred Prestola. Volela je tu igru, bila je veoma brza, bez muzičke pratnje, i samo je vlastitim topotom nogu održavala ritam. Redovno bi se posekla, dok nije naučila, vežbajući, da svaki put uhvati nož za dršku. Kratko sečivo je bilo dovoljno oštro da raseče prste do kosti, ili da preseče vratnu arteriju. Ipak će i dalje služiti svojim Gospodarima, iako su je izdali i odrekli je se. Oni će joj voditi ruku u poslednjem činu mraka. Prihvatiće žrtv.

Okrenula se prema čoveku, držeći nož u ruci, skriven iza kuka. Dok je to činila, on polako podiže glavu i pogleda je. Imao je u očima izraz nekoga ko se vratio izdaleka, nekoga ko je video grozne stvari. Lice mu je bilo mirno, ali ispunjeno bolom. Dok je netremice gledao u nju, kao da je sve jasnije i jasnije vidi, izraz na licu mu se razvedri i on najzad izgovori :

“Tenar”, kao da je pozdravlja, i podiže ruku da dodirne izbušenu i išaranu srebrnu traku oko njene ruke. Učinio je to kao da traži utehu, s puno poverenja. Nije obratio pažnju na bodež u njenoj ruci. Zatim skrenu pogled ka talasima, koji su ključali duboko dole, na stenju, i s naporom izgovori:

“Vreme je... Vreme da krenemo.”

Na zvuk njegovog glasa iz nje nestade sav bes. Uplaši se.

“Sada ih ostavljaš sa sobom, Tenar. Odlaziš u slobodu”, reče on, skočivši na noge, odjednom snažno i vešto. Proteglio se i opet čvrsto pritegao pojas svog ogrtača.

“Pomozi mi oko čamca. Postavljen je na panjeve, kao na valjke. Tako je, gurni... još jednom. Tako, tako, dosta. Sad se spremi da uskočiš u njega kad kažem hop. Ovo je nezgodno mesto za porinuće, još jednom. Tako! Uskači!”

I uskočivši i sam za njom, prihvati je u trenutku kad je izgubila ravnotežu, postavi da sedne na dno čamca, sam stade čvrsto, raširenih nogu, i stojeći uz vesla vešto prebaci brod preko stenja na jednom velikom talasu koji se

povlačio, pa mimo urlajućeg, penom natopljenog rta isplovi na otvoreno more.

Učvrstio je vesla kada već behu dobrano odmakli od plićaka, i podigao katarku. Čamac je izgledao veoma mali, sada, kada je ona bila u njemu, a more svuda oko njih.

Razvio je jedro. Sva oprema je izgledala kao da je već dugo korištena i u lošim prilikama, iako je tamno crveno jedro bilo veoma brižljivo okrpjeno, a čamac čist i doteran kako samo može biti. Bili su nalik na svog vlasnika, putovali su daleko i s njima se nije uvek nežno postupalo.

“Sad,” reče on, “sad smo odmakli, sad smo već daleko, sad smo očigledno otišli, Tenar. Osećaš li to?”

I osećala je. Neka crna ruka, koja joj je čitavog života stezala srce, konačno je nestala. Ali nije osećala onakvu radost, kao u planinama. Spustila je glavu u ruku i zaplakala, i obrazi su joj bili slani i mokri. Plakala je za izgubljenim godinama svog života u robovanju beskorisnom zlu. Plakala je od bola, zato što je bila slobodna.

Počela je da saznaje težinu slobode. Sloboda je bila teško breme, veliki i neobičan teret s kojim se duh morao nositi. Nije to bilo lako. Nije sloboda dar koji se poklanja, već izbor koji se čini, a izbor može biti težak. Put vodi naviše, u pravcu svetlosti, ali natovareni putnik možda nikada neće stići do njegovog kraja.

Ged ju je pusti da plače, ne izgovorivši ni jednu utešnu reč, nije progovorio ni kad je završila sa suzama i sedeći u brodu posmatrala nisko, modro kopno Atuana kako nestaje za njom. Lice mu je bilo strogo i napeto, kao da je sasvim sam, starao se o jedru i kormilu, hitro i ćutke, stalno gledajući ispred sebe.

Popodne joj pokaza rukom na desnu stranu od sunca, ka kojem su upravo plovili.

“Ono je Karego-At”, reče on, i Tenar ugleda prateći pogledom njegovu ruku, udaljena brda nalik na oblake i ogromno ostrvo Bogokralja. Autan već davno beše nestao iza njihovih leđa. Srce joj je bolo teško kao kamen. Sunce joj je tuklo u oči, kao zlatni čekić.

Za večeru su imali suvog hleba i dimljene ribe, čiji je ukus Tenar bio odvratan, i vodu iz bureta u čamcu, koje Ged beše napunio na jednom potoku još na Rtu Oblaka, pethodne večeri. Ledena zimska noć se brzo spustila na more. Daleko na severu ugledali su za trenutak kako trepere neka svetla, žute

svetlosti ognjišta u dalekim selima na obalama Karego-Ata. Ubrzo, međutim, i ona nestadoše, utonuše u sumaglicu koja se dizala iznad okeana i oni nestadoše sami u noći bez zvezda, ploveći nad morskim dubinama.

Ona se sklupča na fari, Ger leže na pramcu, podmetnuvši pod glavu pljosnatu čaturicu umesto jastuka. Čamac se ravnomerno kretao napred, niski talasi su mu pljuskali oko bokova, iako je samo slabi dašak vetra dopirao s juga. Tu, na pučini, daleko od kamenitih obala, i more je ćutalo, zašaputalo bi pomalo samo kad zapljusne čamac.

“Ako vetar dolazi s juga”, reče Tenar, šapućući jer je tako činilo more, “zar to ne znači da čamac plovi na sever?”

“Da, osim ako nam smer nije izazvan iskošenošću jedra. Ali, ja sam u jedra ubacio magijski vetar, u pravcu zapada. Do sutra ujutro trebalo bi da izađemo iz kargijskih voda. Onda ću ga pustiti da se kreće pomoću prirodnog vetra.”

“Da li održava kurs sam od sebe?”

“Da”, ozbiljno odgovori Ged, “pod uslovom da dobije odgovarajuća uputstva. Ne treba mu mnogo. Bio je na otvorenom moru, iza najudaljenijeg ostrva Istočnog Prostranstva, bio je i na Selidoru, tamo gde je poginuo Eret-Akbe, najdalje na zapadu. Mudar je to i vešt čamac, taj moj Dalekovid. Možeš mu verovati.”

Devojka je ležala u čamcu, nošenom magijom preko ogromnih dubina, i gledala u mrak. Provela je život tako, gledajući u mrak, ali ovo je bila mnogo prostranija tama, ta noć na okeanu. Nije imala kraja. Nije imala krova. Prostirala se i preko zvezda. Nikakve zemaljske sile nisu je mogle pokrenuti. Postojala je pre svetlosti, a biće tu i kada svetlosti više ne bude. Bila je pre života, i biće i posle njega. Prostirala se još dalje od zla.

Ona progovori, u tami:

“Da li je ono ostrvce gdje si dobio amajliju u ovom moru?”

“Da”, odgovori njegov glas u mraku. “Tu negde. Verovatno južno odavde. Ne bih mogao opet da ga nađem.”

“Znam ko je bila ona starica što ti je dala prsten.”

“Znaš?”

“Čula sam tu priču. Spada u ono što Prva sveštenica treba da zna. Tar mi ju je ispričala, prvi put kad je Kosil bila prisutna, a drugi put i opširnije kad smo ostale nasamo, poslednje što mi je ispričala pre nego što je umrla. U

Hapanu je postojala jedna plemićka kuća, koja se borila protiv napredovanja Prvosveštenika u Avabatu. Osnivač te dinastije je bio kralj Toreg, i među blagom koje je ostavio naslednicima nalazila se i ta polovina prstena, koju mu je poklonio Eret Akbe.

Sve je to ispričano u Podvizima Eret Akbe. Tamo se kaže... na vašem jeziku se kaže: “Kad je prsten bio prelomljen, jedna polovina je ostala u ruci Prvosveštenika Intatina, a druga u ruci junaka. Prvosveštenik je svoju polovicu poslao Bezimenima, Prastarim silama Zemlje iz Atuana, i ona je dospela u mrak, u nedodiju. Ali Eret Akbe svoju polovinu beše stavio u ruke device Tiarat, ćerke mudroga kralja, govoreći: “Neka ostane na svetlosti, i bude miraz device, neka ostane u ovoj zemlji dok ne nađe svoju drugu polovinu.” Tako je govorio junak, pre nego što je otplovio na zapad.

I tako je po svoj prilici njegov prsten jedna ćerka te kuće nasleđivala od druge, tokom svih ovih godina. Nije nestao, kao što je mislio tvoj narod. Ali kada su Prvosveštenici sebe proglasili za Bogokraljeve, kuća Torega je postajala sve slabija i siromašnija. I, na kraju, kako mi je rekla Tar, ostalo je samo dvoje dece, dečak i devojčica, od plemićke loze Torega. Bogokralj u Avabatu u to vreme bio je otac sadašnjeg našeg Bogokralja. Dao je da se deca ukradu iz njihove palate u Hapanu. Uplašio se od jednog proročanstva koje je kazivalo da će Carstvo propasti zbog jednog potomka Torega od Hapana. Zato je naredio da se deca ukradu i odnesu na pusto i zabačeno ostrvo, negde usred mora, i da tamo budu ostavljena bez ičega sem svoje odeće i malo hrane. Plašio se da ih ubije nožem, omčom ili otrovom, bili su kraljevske krvi, a ubistvo kralja povlači za sobom prokletstvo, čak i kad to bogovi čine. Deca su se zvala Enser i Antil. Antil je bila ona starica koja ti je dala polovinu prstena.”

On je dugo ćutao.

“Znači tako je priča dobila kraj i početak” reče on najzad, “kao što je i prsten postao opet ceo. Ali, to je surova priča, Tenar. Deca, ono ostrvo, starac i starica koje sam video... Jedva su poznavali ljudski govor.”

“Hoću nešto da te zamolim.”

“Zamoli me.”

“Ne želim da odem na Unutrašnje kopno, u Hevnor. Meni tamo nije mesto, u velikim gradovima, među stranim svetom. Ja ne pripadam ni jednoj zemlji. Izdala sam svoj narod. Sad više nemam svoj narod. I učinila sam veliko zlo. Iskrcaj me na neko pusto ostrvo i ostavi me tamo, kao što su ostavili kraljevu decu, na zabačeno i pusto ostrvo, gde nema ljudi, gde nema

nikoga. Ostavi me, i ponesi prsten u Hevnor. On pripada tebi, ne meni. Nema nikakve veze sa mnom. A nema ni tvoj narod. Ostavi me da budem sama!”

Polako, postepeno, ali ipak na njeno iznenađenje, u tami pred njom počda se rađa svetlo, nalik na mesečinu, čarobna svetlost koja je nastajala kad god on naredi. Zadržala se na kraju njegovog štapa, koji je držao uspravno, dok je sedeo na pramcu i gledao je u lice. Srebrnim sjajem oblila je donji deo jedra, otvore za vesla, daske i njegovo lice. Gledao ju je pravo u oči.

“Kakvo si to zlo učinila, Tenar?”

“Naredila sam da tri čoveka budu zatvorena u sobu ispod Prestola i tako umru od gladi. Umrli su od gladi i žeđi. Umrli, i bili sahranjeni u Podgrobnici. Kamenovi su im pali na grobove,”

“Ima li još?”

“Manan.”

“Njegova smrt ide meni na dušu.”

“Ne ide. On je poginuo zato što me je voleo, i bio mi odan. Mislio je da će me tako zaštititi. On je bio čovek koji mi je držao mač nad vratom. Kad sam bila mala, uvek me je tešio kad sam... kad sam plakala...” Ona opet učuta jer je suze zagušiše, ali nije više htela da plače. Šake su joj bile čvrsto stegnute u crnim naborima njene rize.

“Nikad nisam bila dobra prema njemu”, dodade ona. “Neću u Hevnor. Neću s tobom. Nađi neko ostrvo gde niko ne dolazi, i iskrcaj me tamo, i ostavi me. Zločin se mora iskupiti. Ja nisam slobodna.”

Meko svetlo, posivelo od morske sumaglice, titralo je između njih.

“Slušaj, Tenar. Slušaj me dobro. Bila si kao pehar ispunjen zlom. To zlo je izliveno. Nema ga. Sahranjeno je u vlastitoj grobnici. Nikada nisi bila stvorena za surovost i tamu, bila si stvorena da nosiš u sebi svetlost, kao što zapaljena lampa sadrži i daje drugima svoju svetlost. Našao sam lampu nezapaljenu, neću je ostaviti na pustom ostrvu, kao običnu stvar koju čovek nađe, pa posle baci. Odvešću te u Hevnor i reći vladarima Zemljomorja: Pogledajte! U carstvu mraka našao sam svetlost, dušu svetlosti. Ona je učinila da jedno prastaro zlo bude uništeno. Ona me je vratila iz groba. Ona je učinila da ono što je slomljeno bude opet celo, i tamo gde je vladala mržnja sada će vladati mir.”

“Neću”, uzviknu Tenar, u agoniji. Ne mogu. To nije istina!”

“A posle toga”, nastavi on mirno, “odvešću te od vladara i velike gospode,

jer, istina je da ti tamo nije mesto. Suviše si mlada, suviše mudra. Odvešću te u moju zemlju, na Gont, gde sam se rodio, svom starom učitelju Ogionu. On je sada veoma star i veliki je mag, čovek u čijem je srcu mir. Zovu ga 'Čutljivi'. Živi u kućici na okomitim stenama Re Albija, visoko iznad mora. Drži nekoliko koza i ima malu baštu. S jeseni krene da luta po ostrvu, sam samcit, kroz prašume, po planinskim padinama, kroz rečne doline. Nekada sam i ja živeo tamo s njim, kad sam bio još mlađi nego ti sada. Nisam dugo ostao, nisam bio dovoljno pametan. Otišao sam odande, tražeći zlo, i, dabome, našao ga... Ali, ti ćeš doći bežeći od zla, tražeći slobodu, tražeći mir i tišinu za izvesno vreme, dok ne pronađeš svoj vlastiti put. Tamo ćeš, Tenar, naći tišinu i dobrotu. Tamo će lampa moći neko vreme da gori u zavetrini. Hoćeš li učiniti tako?"

Siva morska sumaglica im je lebdela između lica. Čamac se lagano dizao i spuštao na blagin valovima. Oko njih je bila noć, a pod njima more.

"Hoću", odgovori ona uz duboki uzdah. I, posle mnogo vremena dodade: "Volela bih da to bude što pre... da odmah pođemo tamo."

"Biće uskoro, malecka."

"Hoćeš li ti ikada navraćati?"

"Dolaziću kad god budem mogao."

Svetlost polako utrnu, oko njih zavlada tama.

Ušli su, posle mnogo sunčevih izlazaka i zalazaka, mirnih i ledenih vetrovitih dana svog zimskog putovanja, u Unutrašnje more. Jedrili su između velikih brodova nagomilanih u moreuzima Ebavnora, i ušli u zaliv koji leži zatvoren u srcu Hevnora, pa preko zaliva do Velike luke Hevnor. Ugledali su bele kule i čitav grad sav blistav od snega. Krovovi mostova i crveni krovovi kuća bili su pokriveni snegom, a i konopci sa jarbola stotina brodova u luci svetlucali su, zaleđeni, na zimskom suncu. Vest o njihovom dolasku beše ih pretekla, jer zakrpljeno, crveno jedro Dalekovidog bilo je dobro poznato u tim vodama, velika gomila ljudi beše se iskupila na pristaništu pod snegom, a raznobojne zastave bučno su lepršale iznad ljudi na čistom, ledenom vetru.

Tenar je sedela na fari, ispravljenih leđa, u svom iskrzanom crnom ogrtaču. Pogledala je u prsten na ruci, onda na iskupljeni narod i šarenu obalu i na palate i visoke kule. Podigla je desnu ruku i sunčevi zraci su sevnuli na srebru prstena. Izdaleka se čulo veselo klicanje kako se podiže i razliva, nošeno vetrom, preko nemirne vode. Ged uvede čamac u luku. Stotine ruku se ispruži da uhvati konopac koji je nabacio na stub za vezivanje. On iskoči na kej i okrenu se, pružajući ruku da je prihvati.

“Hodi!” reče jednostavno, smešći se, i ona ustade, i dođe. Ozbiljna lica, koračala je pored njega uz bele ulice Hevnora, držeći ga za ruku, kao dete koje se vraća kući.